

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Tom El Haddidy

**Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení ve
světle rozhodovací praxe soudů**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jiří Mulák, PhD.

Katedra: Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): [1. 1. 2024]

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 138 085 znaků včetně mezer.

Tom El Haddidy

V Praze dne 1. 1. 2024

Poděkování

Na prvním místě bych chtěl poděkovat své mamince za inspiraci ke studiu práva, dále také zbylé rodině a přátelům za trpělivost a porozumění v závěrečné fázi mého studia. Neméně panu doktorovi Jiřímu Mulákovi za užitečné rady při vedení mé diplomové práce.

Obsah

1. Úvod	1
2. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení	5
2.1. Platná úprava	5
2.2. Klíčové pojmy	8
2.2.1. Zákonnost důkazu	8
2.2.2. Neúčinnost důkazu	10
2.2.3. Přípustnost důkazu	11
2.2.4. Použitelnost důkazu	13
3. Kategorie nepoužitelných důkazů v trestním řádu	14
3.1. Důkaz plynoucí z porušení zákonného procesu dokazování	14
3.1.1. Podstatná vada, jako předpoklad neúčinnosti důkazu	14
3.1.2. Absolutně neúčinný důkaz	16
3.1.3. Relativně neúčinný důkaz	16
3.2. Nepřípustné důkazy	17
3.2.1. 89 odst. 2 trestního řádu	17
3.2.2. Zákonný poznatek, který je nepřípustným důkazem	18
3.2.3. Zákonem neupravený poznatek, který je nepřípustným důkazem	22
4. Rozhodovací praxe ESLP	24
4.1. Dokazování v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv	24
4.2. Policejní provokace	25
4.3. Důkaz získaný za porušení zákazu mučení nebo jiného nelidského či ponižujícího zacházení	32
4.4. Důkaz získaný porušením práva na respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence	40
5. Rozhodovací praxe Ústavního soudu a Nejvyššího soudu	48
5.1. Spravedlivý proces	48
5.2. Policejní provokace	49
5.3. Důkaz získaný za porušení zákazu mučení nebo jiného nelidského či ponižujícího zacházení	53
5.4. Důkazy získané porušením práva na soukromí	54
6. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení dle rekodifikace trestního práva procesního	58
6.1. Metodika	58
6.2. Obecná úprava použitelnosti důkazu	58
6.3. Policejní provokace	62
6.4. Důkazy získané za porušení zákazu mučení a jiného nelidského zacházení	63
6.5. Důkazy získané za porušení práva na soukromí	65
7. Závěr	69
Seznam použitých zdrojů	73
Abstrakt	81
Abstract	83

1. Úvod

Diplomová práce se věnuje procesní použitelnosti důkazů v trestním řízení. Pro stanovení mezí procesní použitelnosti důkazů v trestním řízení nenalezneme v právním řádu České republiky ucelenou zákonnou úpravu. Absence právní úpravy působí značné problémy při aplikační praxi. Právě tato skutečnost stojí za myšlenkou rozpracovat téma v podobě diplomové práce, která je pro mě příležitostí osvojit si znalosti, které mají zásadní význam pro dennodenní praxi orgánů činných v trestním řízení, obhájců, ale i pro celou společnost, neboť stanovují hranice, za které už není „*demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana*“ ochoten zajít pro náležité zjištění materiální pravdy.

První kapitola diplomové práce vykládá současná východiska problematiky nepoužitelnosti důkazů v trestním řízení. Pro komplexní porozumění tématu se na prvním místě zabývám základními zásadami trestního procesu, dále právní úpravou dokazování v trestním řádu. Pro náležité pochopení problematiky nešlo opomenout ani pohled nauky, která má zásadní vliv na vývoj rozhodovací praxe soudů. Právě rozhodovací praxe je pak středobodem celé práce, jelikož stanovuje kazuistiku použitelnosti důkazů v trestním řízení v České republice.

Druhá kapitola kategorizací nepoužitelných důkazů navazuje na obecné pojednání o teorii použitelnosti důkazů. Smyslem kapitoly je aplikace poznatků předních odborníků trestněprávní nauky a rozhodovací praxe na aktuální právní úpravu v trestním řádu. Výsledkem je sumarizace alternativních příčin nepoužitelnosti důkazů.

Rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) je věnovaná samostatná čtvrtá kapitola, jedná se totiž o stěžejní zdroj východisek procesní použitelnosti důkazů v českém právním prostředí. Česká republika je signatářem Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), tudíž má na základě čl. 10 Ústavy tato Úmluva aplikační přednost. Významná interpretační vodítka tedy nalezneme i v rozhodovací praxi ESLP, který slouží jako kontrolní mechanismus Úmluvy. Specifikum tohoto interpretačního východiska spočívá v přístupu ESLP, který svou kompetenci posuzování hledisek použitelnosti důkazů zužuje na případy, kdy nezákonným důkazem dochází k zásahu do práv garantovaných Úmluvou.

Čtvrtá kapitola navazuje na předchozí kapitoly a skrze kazuistiku vykládá specifika jednotlivých oblastí nepoužitelných důkazů. Jde především o analýzu

rozhodovací praxe Ústavního a Nejvyššího soudu s důrazem na vliv ESLP na jejich rozhodování.

Poslední kapitola pak spočívá v uplatnění získaných znalostí z předchozích kapitol při posuzování koncepce nového trestního řádu. Ve svém důsledku jde o konfrontaci dotčené koncepce s platným trestním řádem, naukou a rozhodovací praxí.

Nelze přehlédnout fakt, že je tato diplomová práce na prvním místě analýzou rozhodovací praxe soudů. Pro správnou aplikaci jejich závěru však nelze odvrátit zrak od děl odborné nauky. Faktem, který přidává na její složitosti, je již jmenovaná absence ucelené právní úpravy. Obsahově blízko k termínu použitelnost důkazů má mimo jiné zákonnost důkazu, neúčinnost důkazů a také přípustnost důkazu. Tyto pojmy nelze studovat samostatně. Jejich nejednotnost je i důvodem proč řešerše nauky na toto téma skýtá jisté potíže. Jako jeden z prvních autorů, který se u nás věnoval použitelnosti důkazu, byl Fiala.¹ Zastával názor, že zákonnost důkazu je aspektem hodnocení důkazů, jemuž předchází hodnocení závažnosti důkazu a po kterém následuje hodnocení pravdivosti důkazů. Císařová měla za to, že na prvním místě je třeba hodnotit zákonnost důkazů.² Samotný obsah hodnocení zákonnosti důkazu stanovil ve své nadčasové a stále aktuální práci Repík.³ Problematikou přípustnosti důkazů a jeho odlišení od zákonnosti důkazů se pak zabýval Mathern.⁴ Jmenovaní autoři stojí na prvopočátku dnes přijímané nauky o použitelnosti důkazu. Syntéza převážně jejich myšlenek byla předpokladem vzniku děl např. Netta, Herzega, Frýštáka. Jejich závěry jsou zjevně přijímané širokou trestněprávní naukou a objevují se i v učebnicích trestního práva. Nelze opomenout zdařilou, aktuální a nejrozsáhlejší práci na téma použitelnosti důkazů od Zaoralové.⁵ Jí patří mé speciální díky, jelikož její práce stála na začátku mého zájmu o tuto problematiku a usnadnila mi její hlubší pochopení.

Značná část práce je věnovaná především rozhodovací praxi ESLP a jejímu vlivu na rozhodování soudů v České republice. Rozhodovací praxe ESLP, ze které lze usuzovat

---

¹ Např. FIALA, J. Pojem důkazu ve smyslu procesním. Stát a právo, 13, 1967, s. 27.

² CÍSAŘOVÁ, D.: Hodnocení důkazů. Socialistická zákonnost č.5, 1967. s. 286.

³ REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982, s. 126-127.

⁴ MATHERN, Vladimír. Dokazovanie v československom trestnom procese. Bratislava: Obzor, 1984, s. 102-103.

⁵ ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Praha: Leges, 2018.

závěry o použitelnosti důkazů, se týká především posuzování, zda byl zachován spravedlivý proces. ESLP na tuto problematiku totiž hledí výhradně z pohledu čl. 6, což někteří autoři právem kritizují. Při snaze pochopit jmenovanou rozhodovací praxi jsem měl nejdříve za to, že cestou k poznání bude rozsáhlé studium zahraničních prací, převážně komentářů. Z mé zkušenosti z psaní této práce již vím, že ty sloužily spíše jako vodítko, nástroj k zorientování se ve značném kvantu rozhodnutí. Jsou totiž převážně rekapitulací rozhodovací praxe ESLP. Tato skutečnost mě nutila k překladům desítek originálních rozhodnutí ESLP.⁶ Poměrně složité bylo vyhledání relevantních rozhodnutí na webových stránkách ESLP HUDOC.⁷ Postupoval jsem především tak, že jsem vyhledal nejaktuálnější rozhodnutí na konkrétní oblast použitelnosti důkazu, a skrze toto rozhodnutí jsem se propracoval retrospektivně k jeho východiskům, předchozí rozhodovací praxi. Skutečně dobrým zdrojem byl také oficiální průvodce k čl. 6 Úmluvy⁸ a velice zdařilé dílo Nejedlého.⁹

Výzkumnou otázku jsem stanovil takto: „Jaký je aktuální přístup rozhodovací praxe k procesní použitelnosti důkazů?“ Zvoleným cílem této diplomové práce je analyzovat rozhodovací praxi ESLP a soudů České republiky na téma procesní použitelnost důkazů v trestním řízení. Rozhodovací praxe soudů je totiž rozhodným interpretačním vodítkem při aplikaci zjevně nedostatečné právní úpravy procesní použitelnosti důkazu v trestním řízení. Dílčí otázkou nutnou pro zhodnocení přístupu rozhodovací praxe ESLP je i její vliv na rozhodovací praxi vnitrostátních soudů České republiky. Rozsah práce mi neumožnil věnovat se zcela všem možným důvodům nepoužitelnosti důkazů. Avšak jsem toho názoru, že mé závěry mají přesah i do těch, kterým jsem se nevěnoval podrobněji.

Zvolené vědecké metody se liší dle jednotlivých kapitol. V první kapitole užívám především deskripce a klasifikace pojmů týkajících se použitelnosti důkazů stanovených naukou. Druhá kapitola vychází z klasifikace z první kapitoly, užívá její systematiku, do které zařazuje skrze dedukci jednotlivé příklady získané analýzou judikatury. Další kapitoly jsou pak analýzou rozhodovací praxe ESLP a ze soudů České republiky

---

⁶ Na stránkách <http://eslp.justice.cz/> jsem našel jen malé množství potřebných rozhodnutí.

⁷ [https://hudoc.echr.coe.int/#{%22itemid%22:\[%22001-207926%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/#{%22itemid%22:[%22001-207926%22]})

⁸ https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/guide_art_6_criminal_eng

⁹ NEJEDLÝ, Josef. *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s. 30.

především Ústavního a Nejvyššího soudu. Z nabytých poznatků z rozhodovací praxe následně metodou dedukce docházím k vlastním závěrům, jež aplikuji i při kritice koncepce nového trestního řádu.

2. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení

2.1. Platná úprava

Pro správné porozumění složité právní problematice, jakou je bezpochyby procesní použitelnost důkazů, je třeba ji zasadit do kontextu právního řádu. Trestní právo procesní patří do oblasti veřejného práva. Je tak vhodné se na prvním místě zabývat principem vázanosti státu zákonem, který je pro veřejné právo stěžejní. Ústava v čl. 2 odst. 3 (podobně jako Listina v čl. 2 odst. 2) stanoví, že „*Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který stanoví zákon.*“ Což ve svém výsledku znamená, že „*Každá státní činnost musí být opřena o právní zmocnění, všechny postupy státu a jeho orgánu musí být v souladu se závaznými právními procedurami.*“¹⁰ Na ústavní úrovni je pak také vyjádřena zásada řádného zákonného procesu. V čl. 8 odst. 2 Listina stanoví, že „*Nikdo nesmí být stíhán nebo zbaven svobody jinak než z důvodů a způsobem, který stanoví zákon.*“

Základní zásady trestního řízení jsou odbornou veřejností nejčastěji charakterizovány jako vůdčí právní ideje ovládající trestní řízení, na kterých stojí organizace trestního řízení a úprava postupu jeho orgánů.¹¹ Právě z tohoto důvodu je nelze při snaze komplexně porozumět procesní použitelnosti důkazů v trestním řízení opomenout, jelikož na nich spočívá celé trestní právo procesní.¹² Stěžejní zásada, která mě bude provázet celou touto diplomovou prací a která zastává pozici nejdůležitější zásady trestního procesu, je právě již zmiňovaná zásada řádného zákonného procesu.¹³ Tu mimo jiné nalezneme v § 2 odst. 1 trestního řádu, který podobně jako Ústava stanoví, že „*Nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon.*“ Zásadu řádného zákonného procesu lze považovat za promítnutí již zmiňovaných zásad „*enumerativnosti veřejnoprávních pretenzí a omezení základních*

---

¹⁰ PAVLÍČEK, V. a kol. Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky. 3. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 377.

¹¹ Např. JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021, s. 121.

¹² ŠÁMAL, Pavel. Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. Praha: Codex Bohemia, 1999, s. 44.

¹³ Někdy také nazývána zásadou stíhání jen ze zákonných důvodů.

*práv jen zákonem, procesním protějškem, vyjádřením či doplňkem principu nullum crimen sine lege v podobě principu nullus processus criminalis sine lege.*¹⁴

Stěžejní roli pro určení, zda je důkaz použitelný, či nepoužitelný v trestním řízení, zastává především rozhodovací praxe soudů. Tato skutečnost je projevem toho, že nynější právní úprava v trestním řádě a její absence, poskytuje svojí neúplností široký prostor pro interpretaci. Nekonečná diskuse, jestli je vhodné preferovat detailnější právní úpravu, která prospívá právní jistotě, nebo zda preferovat obecné formulace, které umožňují soudům zmírňovat tvrdost zákona, nemá jednoznačné řešení. V případě platné úpravy použitelnosti důkazu v trestním řádu však v nauce převážně panuje shoda, že aktuální úprava je více než nedostatečná.

Podle některých autorů jediný explicitní zákaz použitelnosti důkazu v trestním řádě nalezneme v § 89 odst. 3.¹⁵ Jde o promítnutí Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení (dále jen „Úmluva proti mučení“) nebo trestání do trestního řádu. Dle tohoto ustanovení je „*důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení nepoužitelný v trestním řízení*“, a to s výjimkou případu, „*kdy se použije jako důkaz proti osobě, která takového donucení nebo hrozby donucení použila*“. Dle mého názoru je dalším takovým ustanovením např. § 83a odst. 2 trestního řádu, které zakazuje použití výsledku prohlídky jiných prostor a pozemků bez dodatečného souhlasu oprávněného orgánu, také tedy výslovně stanovuje následek porušení předpisu o dokazování, nepoužitelnost důkazu.

Stěžejním ustanovením je § 89 odst. 2 trestního řádu, které stanoví, že „*za důkaz může sloužit vše, co může sloužit k objasnění věci*“. Je doplněno demonstrativním výčtem jednotlivých důkazních prostředků. I přes nerozlišování pojmů důkaz a důkazní prostředek, je třeba v souladu s naukou považovat tento výčet za výčet důkazních prostředků. Jednotlivé nejfrekventovanější důkazní prostředky jsou upraveny v ustanoveních hlavy páté trestního řádu.

Nelze opomenout ani ustanovení trestního řádu týkající se jednotlivých fází trestního řízení, která stanoví, v jakém rozsahu se v nich opatřují a provádí důkazy. Jde

---

¹⁴ MULÁK, Jiří. Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2018, s. 117.

¹⁵ Např. ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Praha: Leges, 2018, s. 49.

především o hlavu desátou a třináctou, které rozdílně upravují rozsah dokazování v přípravném řízení a v řízení před soudem.

Za další z pramenů právní úpravy problematiky použitelnosti důkazů v platném právu jde považovat i důvody pro zrušení napadeného rozsudku odvolacím soudem v § 258 odst. 1 písm. a) trestního řádu, ve kterém trestní řád pracuje s pojmem podstatná vada řízení a které nauka¹⁶ i praxe užívá jako interpretační vodítko při dovozování neúčinnosti důkazů v trestním řízení. Podobně tomu tak je i s § 188 odst. 1 písm. e) trestního řádu, který se týká rozhodnutí soudu v rámci předběžného projednání obžaloby. Dosavadním názorným výčtem však není platná úprava vyčerpána, nalezneme ji dále i v jiných ustanoveních trestního řádu, jako např. v hlavě čtvrté v ustanoveních týkajících se zajištění věcí, nebo v úpravě operativně pátracích prostředků trestního řádu.

Již vzhledem k tomu, že zmiňovaná ustanovení nejsou komplexní pravidla pro stanovení následku porušení předpisů o dokazování, je třeba nepoužitelnost důkazu dovozovat jejich výkladem v kontextu základních zásad trestního řízení a celého právního řádu.¹⁷

Ohledně možné podoby úpravy *de lege ferenda* se autoři do jisté míry shodují. Repík je zastáncem stanovení taxativního výčtu důkazních prostředků, nebo minimálně úpravy § 89 odst. 2 trestního řádu v takovém znění, aby nepřipouštěla „*důkazy opatřené nebo provedené v rozporu se zákonem.*“ A dále úpravy systému sankcí za porušení zákona při provádění dokazování. Procesní sankcí za podstatné vady řízení by měla být v zákoně výslovně upravená neúčinnost důkazu, jež by realizoval jako „*kombinaci obecné zákonné klauzule s kazuistickou úpravou nejvýznamnějších a nejtypičtějších případů*“¹⁸ neúčinnosti. Na druhou stranu však odmítá, že by zákon měl upravovat kazuistickou úpravu jednotlivých podstatných vad, protože je to kvůli komplikovanosti problematiky nemožné. Nett přejímá názor Repíka a dodává, že tuto kazuistickou úpravu případů neúčinnosti lze stanovit u každého důkazu zvlášť, nebo ji lze koncipovat bez ohledu na druh důkazu.¹⁹ Podobně se pak k problematice staví Šámal, který by navíc

---

¹⁶ REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982, s. 129.

¹⁷ Tamtéž, s. 125.

¹⁸ Tamtéž, s. 153-154.

¹⁹ NETT, Alexander. Účinný důkaz v trestním řízení *de lege lata*. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno, 1995, roč. 3, č. 3, s. 78-79.

upravil relativní neúčinnost důkazu, dle něho by tak měla úprava „vymezovat případy podstatných (závažných) procesních vad, které jsou odstranitelné, a současně by měla naznačit možné způsoby jejich odstranění (konvalidace).“²⁰

2.2. Klíčové pojmy

Vzhledem k absenci komplexní zákonné úpravy použitelnosti důkazů se nelze při výběru vhodné terminologie spolehnout pouze na literu zákona. Pro účel této práce se přikloním k odbornou veřejností užívanému názvosloví, které vychází především z prací Fialy, Matherna, Repíka a které bylo převzato i mnohými nynějšími autory.

2.2.1. Zákonost důkazu

Jako jeden z prvních se u nás věnoval zákonosti důkazu Fiala, dle něho se „Zákoností důkazů rozumí, že výsledek procesního dokazování byl získán postupem orgánu, který je v souladu s právními předpisy.“²¹

V soudobé teorii panuje shoda, že předmětem hodnocení důkazů je i posuzování zákonosti důkazu.²² Důkaz hodnotíme z hlediska zákonosti, protože proces dokazování je regulován normami, orgán provádějící dokazování tak ve výsledku nemůže konat svévolně. Při hodnocení důkazu postupujeme dle Fialy přesně daným pořadím, nejdříve hodnotíme závažnost důkazu, následně hodnotíme zákonost důkazu, a až poté hodnotíme jeho pravdivost.²³ Císařová oponuje, že je třeba nejdříve hodnotit zákonost, a to protože „v těch případech, kdy např. soud uvažuje o použitelnosti určitých úkonů již dříve provedených (soud prvního stupně o důkazech z přípravného řízení, o tzv. předprocesních úkonech apod.), je třeba nejdříve hodnotit jejich zákonost, protože je třeba zjistit, zda to vůbec pojmově důkaz je.“²⁴ Naproti tomu Mathern, než aby se zabýval

---

²⁰ ŠÁMAL, Pavel. Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazů ve věcném záměru trestního řádu. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 12, s. 357.

²¹ FIALA, J. Pojem důkazu ve smyslu procesním. *Stát a právo*, 13, 1967, s. 27.

²² Např. MATHERN, Vladimír. *Dokazovanie v československom trestnom procese*. Bratislava: Obzor, 1984, s. 101.

NETT, Alexander. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 42.

REPÍK, Bohumil. *Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení*. *Bulletin advokacie*, červen-září 1982, s. 125.

²³ FIALA, Jan. Pojem důkazu ve smyslu procesním. *Stát a právo*, 13, 1967, s. 26.

²⁴ CÍSAŘOVÁ, Dagmar.: *Hodnocení důkazů*. *Socialistická zákonost č.5*, 1967. s. 286. Ze soudobých autorů na první místo staví zákonost také např. Jelínek v JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo procesní*. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021, s. 430.

pořadí fází hodnocení důkazů, upozorňuje, že hodnocení důkazů je založeno na zásadě voleného hodnocení důkazů, která je projevem vnitřního přesvědčení orgánu činného v trestním řízení. A zdůrazňuje, „že obsah hodnocení je založen na objektivně zjistitelných kritériích, zejména na

1. *Otázce přípustnosti pramene důkazu a zákonnosti procesního postupu*
2. *Posouzení, jestli se důkaz vztahuje na dokazovanou skutečnost*
3. *Jestli je důkaz pravdivý, přesvědčivý, věrohodný.*“²⁵

Na rozdíl od skutečnosti, že zákonnost je otázkou hodnocení důkazu, o samotném postupu při hodnocení důkazů jasná shoda v teorii nepanuje.

Hodnocení zákonnosti důkazu nemá vliv na samotnou existenci důkazu.²⁶ „Výsledek získaný procesním dokazováním je důkazem v procesním smyslu i tehdy, získali jej orgán způsobem, který je v rozporu se zákonnými předpisy. Je tedy důkazem v tomto smyslu i výsledek dokazování získaný nezákonným způsobem.“²⁷ Z výše zmíněného vyplývá, že hodnocením zákonnosti důkazu mu tedy pouze přisuzujeme hodnotu. Jinak řečeno, jak zmiňuje Fiala, je nutno odlišit existenci a právní relevanci důkazu, což výstižně ilustruje takto: „Z hlediska bytí nezákonný důkaz existuje, z hlediska jeho právní relevance nezákonný důkaz buď je absolutně, nebo relativně neúčinný anebo je účinný.“²⁸

Otázky, na které je třeba odpovědět při hodnocení důkazu, konkrétně aspektu jeho zákonnosti, nalezneme v široce akceptovaných hlediscích pro posuzování zákonnosti důkazu, které stanovil ve své práci Repík. Jde o tato hlediska:

1. *zda byl důkaz opatřen z pramene, který stanoví, popřípadě alespoň připouští zákon,*
2. *zda byl důkaz opatřen a proveden procesním subjektem k tomu zákonem oprávněným,*
3. *zda byl důkaz opatřen a proveden v tom procesním stadiu, v němž je příslušný procesní subjekt podle zákona oprávněn opatřovat a provádět důkazy v procesním smyslu, tj. takové důkazy, které mohou být podkladem pro rozhodnutí v trestním stíhání, zejména pro rozhodnutí soudu,*

---

²⁵ MATHERN, Vladimír. Dokazovanie v československom trestnom procese. Bratislava: Obzor, 1984, s. 102-103.

²⁶ Fiala si tedy nemyslí, že nezákonnost důkazů může znamenat jeho neexistenci jako Císařová v již citovaném díle. CÍSAŘOVÁ, Dagmar.: Hodnocení důkazů. Socialistická zákonnost č. 5, 1967. s. 286.

²⁷ FIALA, Josef. Pojem důkazu ve smyslu procesním. Stát a právo, 13, 1967, s. 26.

²⁸ Tamtéž, s. 28.

4. *zda opatřený a provedený důkaz se týká předmětu dokazování v daném procesu,*
5. *zda byl důkaz opatřen a proveden způsobem, který stanoví, popřípadě přípouští zákon.“*

Zákonnost důkazů je tedy určena jeho pramenem, procesním subjektem, který ho provádí, procesním stadiem, předmětem dokazování a způsobem dokazování.²⁹ Tato koncepce posuzování zákonnosti důkazů je odbornou veřejností široce přijímána, dle některých jde dokonce o „*generální východisko současné nauky trestního práva procesního v oblasti dokazování*“³⁰

Hodnocení důkazu není předmětem hodnocení zákonnosti, „*protože prověrka zákonnosti je naopak sama součástí hodnocení důkazu*“³¹ výjimkou jsou opravná řízení. Repík neztotožňuje vyhledávání a opatření důkazů, dle něho nejde o jedno procesní stadium. Liší se totiž subjekty, které provádí důkazy, formou řízení, a i z pohledu zákonnosti. „*Vyhledání důkazů může být zákonné, jeho opatření nezákonné a naopak*“³² následné procesní důsledky jsou rozdílné. Soud zásadně nemá příležitost přezkoumat vyhledávání důkazů, tedy jejich vystopování a zjištění, protože probíhá skrze mimoprocesní instrumenty v řízení i mimo něj.³³ Podle Repíka hodnocení důkazu z hlediska zákonnosti podléhá jen ta část postupu dokazování, která se uskutečňuje procesními úkony v rámci trestního řízení.³⁴ Doplnuje, že „*Česká nauka nicméně redukuje zákonnost důkazu na jeho provedení a opatření.*“³⁵

2.2.2. Neúčinnost důkazu

Otázka účinnosti důkazu není otázkou jeho existence, ale jeho právní relevance.³⁶ Důkaz je neúčinným pouze v případech, kdy vada, ke které došlo při dokazování, je vadou

---

²⁹ REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982, s. 126-127.

³⁰ ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Praha: Leges, 2018, s. 39.

³¹ REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982, s. 126.

³² Tamtéž.

³³ Tamtéž.

³⁴ Tamtéž, s. 127.

³⁵ Tamtéž, s. 127.

³⁶ FIALA, Josef. Pojem důkazu ve smyslu procesním. Stát a právo, 13, 1967, s. 26.

podstatnou.³⁷ V ostatních případech jde toliko o formální vadu, která neúčinnost důkazu nezpůsobuje. V tomto případě pak nemá taková vada na jeho právní relevanci v řízení žádný vliv. Zákon často nestanoví následek porušení ustanovení o dokazování, ten je tedy třeba dovodit výkladem.³⁸

Je obecně přijímané v nauce i judikatuře, že podle charakteru podstatné vady může jít o důkaz absolutně neúčinný, tedy důkaz, jehož podstatnou vadu nelze odstranit, nebo důkaz relativně neúčinný, jehož podstatnou vadu odstranit lze. Absolutní a relativní neúčinnost důkazů je terminologií, která není v zákoně explicitně vyjádřena, má však bezpochyby didaktické uplatnění pro trestněprávní vědu.

Samotná vada úkonu nezakládá nutně jeho neúčinnost, takovou vadu je mnohdy nutno pouze zhojit. Repík se k tomu vyjádřil takto: „*Je třeba ovšem zdůraznit, že procesní důsledky spočívající v neúčinnosti důkazu a v povinnosti napravit vadu důkazu, jakož i jejich důvody nelze směřovat.*“³⁹

2.2.3. Přípustnost důkazu

Jedno z hledisek, které posuzujeme při hodnocení zákonnosti důkazu, je dle Repíka, „*zda byl důkaz opatřen z pramene, který stanoví, popřípadě alespoň připouští zákon*“.⁴⁰ Zákon tedy výslovně stanovuje některé prameny důkazu,⁴¹ jiné však pouze připouští. Dle Repíka § 89 odst. 2 trestního řádu není projevem zásady volnosti dokazování v trestním řádu, aby totiž byly další důkazní prostředky přípustné, nesmí být v rozporu se základními zásadami trestního řízení a s „*právním řádem vůbec, zejména s ústavními a zákonnými zárukami ochrany osobnosti, práv a svobod občanů.*“⁴² Toto ustanovení nelze tedy vykládat tak, že i „*důkaz opatřený nebo provedený nezákonně, má právní účinnost.*“⁴³ Dle Repíka tak může orgán při posuzování zákonnosti dojít k závěru, že důkaz byl „*opatřen nebo proveden v rozporu se zákonem*“, a to mimo jiné i na základě

---

³⁷ Např. REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982, s. 128.

³⁸ FIALA, Josef. Pojem důkazu ve smyslu procesním. Stát a právo, 13, 1967, s. 28.

³⁹ REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982, s. 128.

⁴⁰ Tamtéž, s. 125.

⁴¹ Tamtéž, s. 132.

Repík nepovažuje rozlišování pojmů „pramen“ a „důkazní prostředek“ v tomto případě za podstatné.

⁴² Tamtéž, s. 125.

⁴³ Tamtéž, s. 130.

toho, že byl získán skrze nepřipustný důkazní prostředek.⁴⁴ Nerozlišuje tedy pojem „nezákonný důkaz“ a „nepřipustný důkaz“,⁴⁵ ale užívá pojmu „důkaz opatřený nebo provedený v rozporu se zákonem“, který obsahově pokrývá oba tyto pojmy a u kterého se soustředí na jeho důkazní význam v řízení, tedy jeho účinnost. Termín nepřipustný důkaz je pak Repíkem užíván pouze jako ekvivalent termínu absolutně neúčinný důkaz.⁴⁶

„Zákonnost důkazů neztotožňuji s jeho přípustností, i když souhlasím s tím, že nezákonný důkaz je nepřipustný. Neplatí to však opačně.“⁴⁷ Dle Matherna je tedy nepřipustný důkaz pojem, který obsahově zahrnuje jak nezákonný důkaz, tak i případy, kdy jde o důkaz zákonný, ale přesto ho nelze připustit. Příkladem je dle Matherna „Za zákonný a přípustný třeba pokládat např. výslech svědka provedený po zahájení trestního stíhání, pokud není podezření, že tento svědek je pachatelem trestného činu. Pokud se poté proti tomuto svědkovi vznese obvinění pro skutek, o kterém vypověděl, bude jeho svědecká výpověď v řízení proti němu nepřipustným důkazem. Se zřetelem na to, že tento důkaz byl provedený v souladu s procesními předpisy v čase, kdy ještě nebylo proti obviněnému podezření, nemůže být nezákonný, a to ani dodatečně.“ Za přípustné, nikoliv však zákonné, považuje Mathern také důkazy, vycházející z Pješčaka, které „nejsou sice dle zákonných předpisů, ale bez porušení zákonných zákazů nebo práv druhých osob, pokud nevzniká pochybnost o jejich věrohodnosti.“ Některé nepřipustné důkazy tedy nejsou nezákonné.⁴⁸ Z textu Matherna vyplývá, že nepřipustným důkazem může být mimo nezákonné důkazy také důkaz, který není upraven v zákoně, přesto není v rozporu s právním řádem, ale existují pochybnosti o jeho věrohodnosti. Dále pak důkaz, který má zákonnou úpravu, je s ní v souladu, přesto mu však nepřisuzujeme důkazní význam, jelikož je v rozporu s právním řádem.

Zaoralová se přiklonila k pohledu, který zastává Mathern, a formulovala toto pravidlo: „Důkazy, které byly vyhledány, opatřeny či získány mimo procesní režim, nepodléhají přezkumu z hlediska zákonnosti, ale je třeba je posuzovat z hlediska jejich

---

⁴⁴ Důkazní prostředek, který zákon nepřipouští.

⁴⁵ Ve smyslu důkaz opatřený nepřipustným důkazním prostředkem.

⁴⁶ REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982, s. 128.

⁴⁷ MATHERN, Vladimír. Dokazovanie v československom trestnom procese. Bratislava: Obzor, 1984, s. 105.

⁴⁸ Tamtéž.

přípustnosti.“⁴⁹ Stejným způsobem k problematice ještě dříve přistoupil Nett.⁵⁰ Odlišení nepřipustného a nezákonného důkazu upravuje i koncepce nového trestního řádu.⁵¹ V souladu s tímto přístupem i já v této práci odlišuji nezákonnost důkazů a specifické případy nepřipustnosti důkazů z jiného důvodu, než je jeho nezákonnost.

2.2.4. Použitelnost důkazu

Někteří autoři směřují význam pojmů nezákonnost, neúčinnost, nepřipustnost a nepoužitelnost důkazů, přikládají jim stejný význam. Už vzhledem k názvu a systematické této práce je však třeba tyto pojmy odlišit. Nezákonnost důkazu spočívá v pouhém konstatování, že je důkaz v rozporu se zákonem, nevyplývá z ní však, jaký má faktický dopad na řízení. Neúčinnost důkazu je ve výše citovaných pracích spojována především s podstatnou vadou dokazování, jež posuzujeme v rámci hodnocení zákonnosti důkazu, kdy může, ale nemusí být jejím následkem. Přípustnost důkazu někteří odlišují od zákonnosti důkazu, protože ne každé vyhledání, opatření či získání důkazu je zákonem upraveno. Projevem jak neúčinnosti jako možného následku nezákonnosti, tak nepřipustnosti důkazu z jiného důvodu než jeho nezákonnosti, je nemožnost použití takového důkazu v trestním řízení. Na nepoužitelnost důkazů lze tedy hledět jako na zastřešující termín, kterým lze označit všechny ty případy, u kterých je třeba v řízení nepřisuzovat určité zjištěné informaci důkazní váhu v procesním smyslu.⁵² Použitelnost důkazu má jako jediná z výše zmíněných pojmů oporu v zákoně v § 89 odst. 3 a § 265b odst.1 písm. g) trestního řádu. Z těchto důvodů je „*použitelnost důkazů*“ v názvu této práce a v ní obecně užívaným termínem pro předmět výzkumu této práce.

---

⁴⁹ ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Praha: Leges, 2018, s. 41.

⁵⁰ NETT, Alexander. Plody z otráveného stromu. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 45.

⁵¹ Koncepce nového trestního řádu (stav k 14. 10. 2022), dostupná z:
<https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

⁵² ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Praha: Leges, 2018, s. 45.

3. Kategorie nepoužitelných důkazů v trestním řádu

3.1. Důkaz plynoucí z porušení zákonného procesu dokazování

3.1.1. Podstatná vada, jako předpoklad neúčinnosti důkazu

Pokud dojde k natolik závažnému porušení předpisů o dokazování, které má povahu podstatné vady, je výsledkem tohoto procesního postupu neúčinnost takto obstaraného důkazu.⁵³ V souladu s předchozím textem je však nutno dodat, že ne každá vada důkazu způsobuje jeho neúčinnost v řízení. Pokud nejde o podstatnou vadu, jde toliko o formální vadu, která důkaz nečiní neúčinným. Může jít např. o nezjištění všech zákonem předepsaných osobních údajů obviněného podle § 91 odst. 1 trestního řádu. Předpokladem neformálnosti této vady však je, že lze dle získaných údajů přesto zjistit totožnost osoby obviněného.⁵⁴ Může jít také o nesepsání protokolu o osobní prohlídce dle § 83b odst. 4 trestního řádu.⁵⁵

Na místě je si položit otázku, co je ukazatelem toho, zda je vada podstatná, či zda jde pouze o vadu formální. I tato problematika však není upravena v trestním řádu, je tedy opět úkolem výkladu nauky, a především rozhodovací praxe soudů, na tuto otázku odpovědět. V trestním řádu nalezneme pojem „*podstatná vada řízení*“ v § 258 odst. 1 písm. a), jde o jeden z důvodů ke zrušení napadeného rozsudku v odvolacím řízení, ten se však omezuje na „*porušení ustanovení, jimiž se má zabezpečit objasnění věci nebo právo obhajoby, jestliže mohly mít vliv na správnost a zákonnost přezkoumávané části rozsudku.*“ Toto ustanovení dopadá pouze na případy, kdy se některá ze stran trestního řízení odvolá, a to za předpokladu, že samotná vada má vliv na správnost a zákonnost přezkoumávané části rozsudku.⁵⁶ Nutno dodat, že široké pojetí možností soudu jít nad rámec odvolání podstatně rozšiřuje případy, kdy má soud možnost zákonnost a správnost jiných než odvolatelem určených částí rozhodnutí přezkoumávat. Přesto však jde o úpravu, ze které se dovozuje, že neúčinnost důkazu nastává pouze při podstatné vadě

---

⁵³ FIALA, Josef. Pojem důkazu ve smyslu procesním. Stát a právo, 13, 1967, s. 26.

⁵⁴ Např. JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021, s. 412.

ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Praha: Leges, 2018, s. 187–188.

ŠÁMAL, Pavel. Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazů ve věcném záměru trestního řádu. Trestněprávní revue. 2008, č. 12, s. 354.

⁵⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1180/2012-21.

⁵⁶ Jde o projev principu vázanosti soudu podaným odvoláním.

důkazu.⁵⁷ Podobně pak lze pracovat s pojmem „závažná vada řízení“, se kterým se setkáváme v § 188 odst. 1 písm. e) trestního řádu a který umožňuje předsedovi senátu v rámci předběžného projednání obžaloby vrátit věc státnímu zástupci k došetření za předpokladu, že je toho třeba „*k odstranění závažných procesních vad, které nelze napravit v řízení před soudem*“. V rámci dovolacího řízení se trestní řád zmiňuje v § 265b odst. 1 písm. g) o procesně nepoužitelných důkazech, nestanoví však z čeho taková nepoužitelnost vyplývá. Repík dále dovozuje teleologickým výkladem neúčinnost důkazu také „*z povahy věci, protože porušení ustanovení, které se podstatně dotýká zájmů, k jejichž zabezpečení a ochraně slouží (zjištění objektivní pravdy, ochrana práv a oprávněných zájmů občanů, popř. ochrana jiných společenských zájmů kolidujících se zájmem na zjištění objektivní pravdy), by mělo mít za následek procesní sankci neúčinnosti důkazu.*“⁵⁸

Obecná pravidla, která stanoví za jakých předpokladů jde o podstatnou vadu, je pro absenci komplexní platné úpravy obtížné formulovat. V zásadě je však třeba hledět na to, zda taková vada může ovlivnit správnost rozhodnutí ve věci.⁵⁹ I přesto se o stanovení takových pravidel pokusil např. Šámal. Uvádí, že je třeba hodnotit charakter vady řízení, její vliv na konkrétní důkaz a význam tohoto důkazu pro řízení. Tuto formulaci pravidel převzal Ústavní soud ve svém usnesení sp. zn. IV. ÚS 2425/09 ze dne 8. 2. 2010, kde zdůrazňuje, že „*jestliže při vyhledávání, opatřování nebo provádění důkazu došlo k porušení právního předpisu, které mělo povahu podstatné vady řízení, jedná se o důkaz absolutně neúčinný, a tedy nepoužitelný. Protože trestní řád neobsahuje žádnou kategorizaci takových vad (vyjma získání důkazu nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení), je nutné nepoužitelnost důkazu dovozovat výkladem v každém konkrétním případě zvlášť, a to především s ohledem na charakter vady řízení, vliv na konkrétní důkaz a význam tohoto důkazu pro řízení.*“ Ústavní soud se v tomto usnesení ztotožňuje s pravidly, která navrhuje Šámal, a zdůrazňuje, že je potřeba v každém posuzovaném případě postupovat zvlášť se zřetelem k okolnostem případu. Výše

---

⁵⁷ Např. REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982, s. 128.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Praha: Leges, 2018, s. 187–188.

citované usnesení také zmiňuje § 89 odst. 3 trestního řádu, kdy zákaz použití důkazů získaných nezákonným donucením a hrozbou považuje za jediné pravidlo, které v trestním řádě materiálně vyčleňuje podstatnou vadu důkazu.⁶⁰

3.1.2. Absolutně neúčinný důkaz

Absolutní neúčinnost důkazu je jedním z možných následků podstatné vady důkazu. Na rozdíl od relativní neúčinnosti, vadu, která způsobuje absolutní neúčinnost důkazu, již nelze odstranit. Důkaz však lze v některých případech znovu opatřit a provést, může např. dojít k opětovnému výslechu svědka. V souladu s teorií kriminalistiky a trestněprávní teorie je však třeba poukázat na to, že důkaz sice lze v některých případech znovu provést, ale jako každý jiný důkaz s plynutím času ztrácí svoji vypovídající hodnotu. Je tedy třeba akcentovat apel na předcházení potřeby znovu obstarávat důkazy, a to i s ohledem na zásadu rychlosti řízení. Na druhou stranu existují důkazní prostředky, které zásadně opakovat nelze, může jít např. o rekognici, k čemuž se vyjádřil Ústavní soud takto: „*Rekognice živé osoby je neopakovatelná, to na rozdíl od rekognice např. mrtvého. Opakováním rekognice živé osoby proto její podstatnou vadu odstranit nelze.*“⁶¹ Příkladem absolutně neúčinného důkazu může být dle Nejvyššího soudu také „*výpověď svědka učiněná bez přítomnosti soudce v přípravném řízení jako neodkladný či neopakovatelný úkon za podmínky § 158 odst. 9 tr. ř. a § 158a tr. ř.*“⁶² Absolutně neúčinným důkazem je i důkaz získaný za užití nezákonného donucení nebo hrozby takového donucení, což vyplývá z § 89 odst. 3 trestního řádu, rozhodovací praxe ESLP⁶³ a Ústavního soudu⁶⁴.

3.1.3. Relativně neúčinný důkaz

Podstatných vad jejichž následkem je relativní neúčinnost důkazu nalezneme v trestním řádu podstatně méně. Týkají se v zásadě úkonů, u kterých je třeba souhlasu určité osoby nebo orgánu. Vadu důkazu spočívající v absenci takového souhlasu lze napravit dodatečně jeho udělením.⁶⁵ Dle Fryštáka jde např. o dodatečné zproštění

---

⁶⁰ Nenazývá ji tak, avšak materiálně jde o podstatnou vadu důkazu.

⁶¹ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2003 sp. zn. III. ÚS 623/2000.

⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 09. 2021, sp. zn. 8 Tdo 484/2021-15288, bod 42.

⁶³ Např. rozsudek Velkého senátu ESLP ze dne 1. 6. 2010 ve věci Gäfgen proti Německu, č. 22978/05, bod 167.

⁶⁴ Např. usnesení Ústavního soudu ze dne 29. ledna 1998 sp. zn. I. ÚS 484/97.

⁶⁵ REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982, s. 130.

mlčenlivosti dle § 99 trestního řádu nebo dodatečný souhlas státního zástupce s provedením osobní prohlídky dle § 83b trestního řádu.⁶⁶ Dle mého názoru se však o relativní neúčinnost v případě prohlídky dle § 83b trestního řádu nejedná. Zákon takovou konvalidaci dodatečným souhlasem totiž nepředpokládá. Pouze dle odst. 4 umožňuje osobní prohlídku za splnění podmínek vykonat i bez souhlasu. V případě § 99 trestního řádu to také zákon explicitně neumožňuje, ale z povahy ustanovení, které slouží zásadně k ochraně zájmu třetích osob, lze tuto následnou konvalidaci připustit. To nelze u osobní prohlídky, kdy je souhlas zárukou toho, že orgán činný v trestním řízení nebude konat svévolně. Nejvyšší soud se k věci vyjádřil takto: „*Jestliže v rámci trestního řízení došlo k provedení osobní prohlídky bez zákonného podkladu, tj. v rozporu s ustanoveními § 82 odst. 3, 4 a § 83b TrŘ, pak důkaz získaný tímto způsobem je důkazem absolutně neúčinným, a proto jej nelze použít v trestním řízení.*“⁶⁷ Jinak je to v případě dodatečného souhlasu k prohlídce jiných než nebytových prostor a pozemků dle § 83a odst. 2 trestního řádu, kde je dodatečný souhlas výslovně zákonem vyžadován pod sankcí nepoužitelnosti takového důkazu, v tomto případě tedy jde zjevně o relativní neúčinnost důkazu.

3.2. Nepřípustné důkazy

3.2.1. 89 odst. 2 trestního řádu

V návaznosti na předchozí výklad rozlišuji nezákonný a nepřípustný důkaz. Právní řád nabízí škálu nástrojů, které slouží k poznávání skutečností relevantních z hlediska práva. Jen některým skutečnostem však teorie a praxe přisuzuje důkazní význam v trestním řízení. Zdaleka ne o každý poznatek lze opřít rozhodnutí ve věci.

Na základě 89 odst. 2 trestního řádu lze v řízení použít jako důkazní prostředek „*vše, co může přispět k objasnění věci*“. Nad to jmenované ustanovení obsahuje demonstrativní výčet důkazních prostředků.⁶⁸ Jako důkazní prostředek však přesto nelze použít úplně vše. Omezení totiž plyne ze zákonné úpravy jednotlivých důkazních prostředků, zákonodárce by jinak nestanovil další úpravu dokazování mimo toto ustanovení. Tento závěr se dle mého názoru jeví jako jediný možný, pokud tedy nepřepokládáme iracionální postup zákonodárce, který by stanovil pravidla dokazování,

---

⁶⁶ FRYŠTÁK, Marek. Dokazování v přípravném řízení. Brno: Masarykova univerzita, 2014, s. 182.

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 4. 8. 2010, sp. zn. 7 Tdo 783/2010.

⁶⁸ Zastáncem taxativního výčtu je např. REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982, s. 133.

ale zároveň připouštěl jiným ustanovením i důkazy v rozporu s těmito pravidly.⁶⁹ Takto získaný důkaz je nepřijatelným důkazem z důvodu jeho nezákonnosti.

Jelikož vycházím z Matherna, odlišuji kategorii nepřijatelných důkazů, jež jsou sice zákonné, avšak je přesto nelze v řízení připustit.⁷⁰ A to protože nelze interpretovat § 89 odst. 2 trestního řádu ani jako nástroj umožňující použití jakéhokoliv zákonného poznatku. Takový výklad plyne z jeho nesprávného izolovaného výkladu, jež přehlíží kontext celého právního řádu.⁷¹ Naopak je k němu třeba přistupovat v rámci systematického výkladu, který zohledňuje jak základní zásady trestního řízení, tak právní řád v jeho celku.⁷² Podobně pak kategorii nepřijatelných důkazů, jež plynou ze zákonem neúpraveného důkazního prostředku, ale přesto je nelze připustit.⁷³

3.2.2. Zákonný poznatek, který je nepřijatelným důkazem

V rozhodovací praxi lze vyzdvihnout dvojí přístup, jež plyne ze systematického výkladu § 89 odst. 2. trestního řádu. Ten se dle mého názoru liší podle toho, zda je poznatek, jež má být užit jako důkaz, získán na základě trestněprocesní normy, nebo zda je získán na základě jiné normy.

V případě prvního jmenovaného rozhodovací praxe v zásadě nepřipouští jako důkaz poznatky, jejichž získání sice má úpravu v trestněprocesním předpisu, avšak tato úprava není úpravou důkazního prostředku.

Zákonem upraveným, však přesto nepřijatelným důkazem, je dle Vrchního soudu např. oznámení o trestném činu dle § 158 odst. 1 trestního řádu.⁷⁴ To však neplatí bezvýjimečně. Nejvyšší soud dovodil, že trestní oznámení může být: *„důkazním prostředkem toliko ke zjištění poznatků o předmětu důkazu (tj. v tom smyslu důkazem), jen ohledně samotných okolností, za nichž bylo toto oznámení podáno, např. kdy, kde,*

---

⁶⁹ Srov. REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982, s. 131.

⁷⁰ Zákonností viz předchozí výklad, myšleno soulad procesního postupu s jeho zákonnou úpravou. Týká se tedy pouze zákonem upravených důkazních prostředků.

⁷¹ REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982, s. 131.

⁷² Tamtéž, s.134. Dle Repíka navíc lze meze přípustnosti neupravených důkazních prostředků dovozovat analogicky na základě podobných důkazních prostředků upravených v trestním řádu.

⁷³ ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Praha: Leges, 2018, s. 39-40.

⁷⁴ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 05. 1993 sp. zn. 6 Tz 46/93

kdo, s kým, ohledně čeho je učinil apod.“, obsah takového trestního oznámení je však jako důkaz nepřipustný. Důkazem pak může být dle Nejvyššího soudu i trestní oznámení v řízení o trestném činu, který byl tímto oznámením spáchán.⁷⁵

Nepřipustným je také důkaz ve formě vyjádření ke skutku v rámci protokolu o vydání věci, použití takového důkazu dle Nejvyššího soudu může zasahovat do práva na spravedlivý proces.⁷⁶

Nejvyšší soud považuje odpovědi obviněného učiněné k dotazu policejního orgánu při prostudování spisu po skončení vyšetřování za nepřipustný důkaz, navazuje tak na judikát Nejvyššího soudu ČSSR ze šedesátých let.⁷⁷ Obsah závěrečných řečí, či posledního slova, není přípustným důkazem, protože se odehrává až po skončeném dokazování. To však neznamená, že nemá svým obsahem vliv na hodnocení důkazu, může totiž zapříčinit odročení řízení nebo doplnění dokazování.⁷⁸ Naopak protokol o vyjádření se k důkazům je dle § 214 trestního řádu přípustným důkazem, protože dle Nejvyššího soudu nelze „rozlišovat mezi „výpovědí“ obviněného v rámci jeho výslechu a jeho „obhajobou“, neboť každé vyjádření obviněného v sobě může nést prvek obhajoby a je třeba k němu takto přistupovat.“⁷⁹

Odpůrce přípustnosti těchto důkazů je Zaoralová, která uvádí, že „obviněný uvádí svá tvrzení o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, aniž by si byl vědom reálných důsledků učiněného prohlášení.“⁸⁰ Dle Repíka jde o nenucená a nevynucovaná sdělení, jako např. obsah dopisu nebo vyjádření ke třetím osobám, kdy „Soud tu je jen pasivním příjemcem sdělení, které bylo provedeno bez jakéhokoliv vnějšího zásahu do práv obviněného a bez porušení zásad zajišťujících zjištění objektivní pravdy.“⁸¹

---

⁷⁵ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 18. 09. 2019, sp. zn. Tpjn 300/2019, bod 24.

⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 04. 2020, sp. zn. 7 Tdo 313/2020.

⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. 3 Tdo 218/2016, rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 25. 6. 1968, sp. zn. 29/68.

⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. 3 Tdo 218/2016.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Praha: Leges, 2018, s. 61-62.

⁸¹ REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982, s. 136.

Zmiňovaní autoři se však shodují, že nepřijatelným důkazem je také obsah sdělení obviněného určený znalci k vypracování znaleckého posudku z oboru psychiatrie.⁸² Nelze totiž garantovat stejnou úroveň ochrany práv obviněného jako při výslechu dle trestního řádu. Výslech a znalecká činnost je ovládána jinými zásadami, jež směřují k jinému cíli. Nejde o spontánní a dobrovolné vyličení skutečnosti. Otázky znalce psychiatra mohou být např. kapsiciozní a sugestivní, což je při výslechu explicitně zakázáno.

Důkazní význam nemají ani „*Výkazy a tabulky o rozsahu trestné činnosti jednotlivých obviněných a výši dosaženého prospěchu sestavené vyšetřovatelem v přípravném řízení na základě hodnocení výpovědi svědků*“. Dle Nejvyššího soudu je toto hodnocení důkazu v přípravném řízení pouze orientační pomůckou vyšetřovatele, ne však použitelný důkaz v trestním řízení.⁸³

Rozhodovací praxe není jednotná, lze však vysledovat tendenci soudů nepřipouštět jako důkaz poznatky získané za užití trestněprocesní normy, jež není úpravou důkazního prostředku.

Naopak poznatky získané na základě zákonné úpravy mimo trestněprocesní předpis rozhodovací praxe za určitých podmínek připouští.

Tak např. někteří autoři považují podpůrné operativní prostředky dle § 72 násl. zákona o policii za nepřijatelný důkaz.⁸⁴ K odlišnému pohledu se však přiklonil Vrchní soud, který má za to, že pokud orgány policie dle § 76 zákona o policii „*za účelem předcházení nebo odstranění ohrožení veřejného pořádku na místě veřejnosti přístupném*“ umístí kameru, lze výsledný kamerový záznam v souladu s § 89 odst. 2 trestního řádu použít jako důkaz v trestním řízení. To ale pouze za předpokladu, že umístění kamery nesleduje obcházení úpravy operativně pátracích prostředků v trestním řádu.⁸⁵

Podobně se vyjádřil k použití výsledků úkonů dle § 40 zákona o policii Nejvyšší soud. Předpokladem použitelnosti těchto poznatků je, že není jejich užitím sledováno

---

⁸² REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982, s. 136 ve zbytku odstavce následuje parafráze této práce.

⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 1981, sp. zn. 4 Tz 7/1981.

⁸⁴ FRYŠTÁK, Marek, JÍLOVEC, Michal. Zákonost důkazů v trestním řízení a její posuzování aplikační praxí. Časopis pro právní vědu a praxi. 2014, roč. 22, č. 1, s. 12.

⁸⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 8. 2017, sp. zn. 6 To 62/2017.

obcházení trestního řádu v případě podezření ze spáchání trestného činu.⁸⁶ Dle Nejvyššího soudu lze tyto úvahy aplikovat také na úkony dle zákona o obecní policii, úkony správce daně dle daňového řádu⁸⁷, a z jiného rozhodnutí pak plyne, že také pro kontrolu dle zákona o ochraně spotřebitele.⁸⁸

Naopak obsah odposlechů telefonického rozhovoru osoby ve výkonu trestu dle § 18 odst. 5 zákona o výkonu trestu dle Ústavního soudu „nelze považovat za případné obcházení ustanovení § 88 tr. řádu, a tedy za postup nepřiměřený či nepřípustný, jelikož tento postup nebyl iniciován v rámci prověřování podezření na páchaní trestné činnosti, a to jakožto alternativa odposlechu podle trestního řádu v situaci, kdy by zřejmě nebylo možno k povolení takového odposlechu přistoupit.“⁸⁹ Nejde tedy o nepřípustný důkaz, jelikož nespočívá v obcházení zákona.

Dle nálezu Ústavního soudu jsou nepřípustným důkazem v trestním řízení i výstupy zpravodajských odposlechů dle zákona o Vojenském zpravodajství a zákona o BIS.⁹⁰

Zmiňovaný příkladný výčet jednotlivých přístupů judikatury a nauky lze shrnout tak, že zásadně jsou nepřípustné jako důkaz poznatky získané na základě úpravy mimo trestněprocesní normy, jejichž využitím je v trestním řízení skrze § 89 odst. 2 trestního řádu zamýšleno obejít smysl a účel zákona. Alternativně jsou zásadně nepřípustné jako důkaz poznatky získané za užití trestněprocesní normy, která slouží jinému účelu, než je dokazování.

---

⁸⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2013, sp. zn. 5 Tdo 1010/2013.

⁸⁷ Tamtéž, toto usnesení původně odkazuje na zákon o spotřebních daních, nyní úpravu nalezneme v daňovém řádu.

⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2013, sp. zn. 5 Tdo 1010/2013.

⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2022, 11 Tdo 298/2022, bod 36.

⁹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 29. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 3038/07, bod 29.

O tomto rozhodnutí lze mít jisté pochybnosti, jež pravděpodobně vychází z dobového přístupu Ústavního soudu k problematice nepoužitelnosti důkazů porušujících právo na soukromí stěžovatele. Ohledně aktuální praxe viz předchozí rozhodnutí např. o operativně pátracích prostředích dle zákona o policii za určitých okolností nezakazuje užití důkazů získaných na základě zákona, jež není trestněprocesní normou. Navíc ESLP zakazuje použití důkazů porušujících soukromí jen pokud shledá, že došlo k porušení spravedlivého procesu. Ústavní soud se v tomto rozhodnutí nezabýval otázkou spravedlivého procesu a ani není zjevné proč by měl odlišně postupovat oproti jiným výše zmíněným případům.

3.2.3. Zákonem neupravený poznatek, který je nepřipustným důkazem

Druhou kategorií je pak na základě nauky vyčleněná kategorie nepřipustných důkazů, které plynou z důkazního prostředku, který zákon neupravuje.

V souladu s výše představeným pohledem Matherna je tomu tak např. v případě zákonem neupravených důkazů, jejichž užití není v rozporu s právním řádem, ale nelze z nich usuzovat o pravdivosti jejich obsahu. Není mi však zřejmé na základě čeho k tomuto závěru Mathern došel, i tak jde však o nauku přejímaný názor.⁹¹ Např. Repík o nepřipustnosti takového důkazu hovoří pouze *de lege ferenda*.⁹² Dle mého názoru to však lze dovodit ze skutečnosti, že předpokladem použitelnosti důkazu je také to, že „*může přispět k objasnění věci*“⁹³. Jde tedy o to, zda je nás takový důkaz vůbec způsobilý seznámit s obsahem skutečností, jež dokazujeme. Poznatky, které se nezakládají na metodách aktuálně přijímaných naukou a praxí různých vědeckých oborů, nemohou tak sloužit ani jako důkaz v trestním řízení.⁹⁴ Jejich přípustnost jako důkazu je totiž kromě zákonnosti také otázkou hodnocení věrohodnosti jejich nositelů, a z toho pramenící možnosti dokazovat pravdivost jejich obsahu. Dle Fialy „*nevěrohodnost osoby nebo zprávy ještě neznamená, že obsah zprávy je nepravdivý. Pouze nemůžeme pomocí takové zprávy dokázat pravdivost jejího obsahu.*“⁹⁵ Poznatky získané z nevěrohodných pramenů důkazu pak nemohou mít vypovídající důkazní hodnotu, nemohou přispět k objasnění věci, nelze je tedy v řízení připustit. Nutno však dodat, že rozhodovací praxe v těchto intencích ještě nerozhodla.

Např. Zaoralová považuje poznatky získané při užití fyziodetekčního vyšetření za nepřipustný důkaz, avšak ne za nezákonný, protože jeho úprava absentuje v právním řádu a současně jde o získání poznatků „*postupy, které nenabízejí možnost ověřit si výsledky určitých postupů současnými vědeckými metodami*“.⁹⁶ Naopak z obecně přijímaného

---

⁹¹ Např. ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Praha: Leges, 2018, s. 40.

⁹² REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982, s. 127.

⁹³ § 89 odst. 2 trestního řádu

⁹⁴ ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Praha: Leges, 2018, s. 40.

⁹⁵ FIALA, J. Pojem důkazu ve smyslu procesním. Stát a právo, 13, 1967, s. 29.

⁹⁶ Např. ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Praha: Leges,

usnesení Nejvyššího soudu plyne, že poznatky získané při fyziodetekčním vyšetření jsou nepoužitelnými důkazy, protože takové vyšetření je svým obsahem výsledkem ke skutku, jež je v rozporu § 91 a násl. trestního řádu.⁹⁷ Mám za to, že dle výkladu Nejvyššího soudu lze důkaz pořízený fyziodetekčním zařízením považovat nepřijatelný, ale právě z důvodu jeho nezákonnosti. Takový důkaz by byl zřejmě i v rozporu se zákazem donucení k sebeobviňování. Jde totiž o nucení k aktivnímu jednání, protože součástí postupu vyšetření je i „*hlas vyšetřované osoby zachycovaný analyzátozem*“.⁹⁸

Dalším nepřijatelným důkazem, z jiného důvodu, než je nezákonnost, může být např. i předpověď jasnovidce. Takový důkaz by neprošel hodnocením důkazů, lze totiž považovat za notorietu, že jde o nevěrohodný důkazní prostředek či pramen důkazu. I pokud bychom nerozporovali z hlediska nauky a praxe spornou věrohodnost poznatků získaných např. podáním tzv. „séra pravdy“,⁹⁹ tak by dle mého názoru šlo přesto o nezákonný důkaz, protože lze v takovém jednání spatřovat nezákonné donucení dle § 89 odst. 3, § 92 odst. 1 trestního řádu.

2018, s. 62.

FRYŠTÁK, Marek, JÍLOVEC, Michal. Zákonost důkazů v trestním řízení a její posuzování aplikační praxí. Časopis pro právní vědu a praxi. 2014, roč. 22, č. 1, s. 12.

⁹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 03. 1992, sp. zn. 6 To 12/92.

⁹⁸ PROVAZNÍK, Jan. Kriminalistické a trestněprávní aspekty detekce lži analýzou tzv. mikroexpresí. Revue pro právo a technologie [online]. 2022, 13(25), s. 24.

⁹⁹ Podobně užití hypnózy.

4. Rozhodovací praxe ESLP

4.1. Dokazování v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv

Česká republika je signatářem Úmluvy, která má na základě čl. 10 Ústavy aplikační přednost. Úmluva až na výjimky neobsahuje explicitní úpravu dokazování v trestním řízení, ponechává ji tak na vnitrostátních právních řádech smluvních států.¹⁰⁰ To si vzhledem k množství signatářských států a rozmanitosti jejich úprav ani jinak představit nelze.¹⁰¹ To však neznamená, že při procesu dokazování nemůže dojít k porušení práv garantovaných Úmluvou. Rozhodovací praxe ESLP je významným pramenem práva pro procesní použitelnost důkazů. ESLP je kontrolním mechanismem Úmluvy, a proto nelze pro správnou aplikaci a interpretaci Úmluvy jeho judikaturu opomenout. Nejde však o čtvrtou soudní instanci, nepřísluší mu přezkoumávat všechna pochybení národních soudů, ale pouze taková, která zasahují do práva na spravedlivý proces.¹⁰² Z rozhodovací praxe ESLP vyplývá, že v určitých případech je použití důkazu v rozporu s právem na spravedlivý proces. Spravedlnost řízení totiž vyžaduje dodržování určitého standardu při dokazování.¹⁰³ ESLP v souladu s doktrínou čtvrté instance nikdy explicitně neurčuje, jaký důkaz je nepoužitelný. Vždy pouze stanoví, zda došlo k porušení práva na spravedlivý proces. Dle mého názoru však tak materiálně ve své podstatě činí, a to i s ohledem na můj předchozí výklad termínu „nepoužitelnost důkazů“.

ESLP přistupuje ke spravedlnosti řízení dvěma, do jisté míry antagonickými, přístupy. Ty u nás přesvědčivě rozlišil Nejedlý. Jde o instrumentální interpretaci, která hledí pouze na spravedlnost výsledku řízení. A o procesní interpretaci, pro kterou jsou „procesní záruky obsažené v čl. 6 Úmluvy samostatnou hodnotou. Bez ohledu na výsledek

---

¹⁰⁰ Např. REPÍK, Bohumil. Otázky dokazování v trestním řízení v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. Bulletin advokacie. 2003, s. 38.

REID, Karen. A practitioner's guide to the European Convention on Human Rights. 4th edition. London: Sweet & Maxwell, 2011, s. 150,

rozhodnutí ESLP ve věci Schenk proti Švýcarsku ze dne 12. 7. 1988, stížnost č. 10862/84, bod 46.

¹⁰¹ Např. REPÍK, Bohumil. Otázky dokazování v trestním řízení v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva v letech 2001-2002. s. 38.

¹⁰² Rozhodnutí ESLP ve věci Schenk proti Švýcarsku ze dne 12. 7. 1988, stížnost č. 10862/84, bod 46.

¹⁰³ DIJK, Pieter van, Fried van HOOF, Arjen van RIJN a Leo ZWAAK. Theory and practice of the European Convention on Human Rights. Fourth edition. Cambridge, United Kingdom: Intersentia, 2006, s. 586.

*řízení musí být pravidla formulovaná v čl. 6 Úmluvy dodržena“.*¹⁰⁴ Laicky řečeno, první jmenovaná hledí na výsledek, druhá považuje za stěžejní to, jak ho bylo dosaženo. Nejedlý se domnívá, že tento dvojí úhel pohledu sice nepřidává na konzistentnosti rozhodovací praxe ESLP, avšak i tak jde v zásadě o „*dvě dimenze práva na spravedlivý proces, které nelze redukovat na jednu z nich*“¹⁰⁵

Právo na spravedlivý proces je širokým pojmem, který nemá jednoznačnou definici. V čl. 6 Úmluvy nalezneme jednotlivé dílčí záruky práva na spravedlivý proces, tím však jeho obsah zdaleka nekončí.¹⁰⁶ ESLP čl. 6 vykládá zásadně extenzivně. K tomu se vyjádřil ve svém rozhodnutí tak, že „*právo na spravedlivé řízení zaujímá v demokratické společnosti natolik výlučné místo, že nelze přistoupit k restriktivnímu výkladu čl. 6 odst. 1*“.¹⁰⁷ Ve své rozhodovací praxi např. stanovil, že policejní provokace je neslučitelná se spravedlivým procesem, a tím de facto rozšířil výčet dílčích záruk výslovně zmíněných v Úmluvě.¹⁰⁸ Dílčí zárukou spravedlivého procesu může být také nepoužití určitých důkazů. Tak např. použití důkazu získaného mučením, tedy za porušení čl. 3, zbavuje řízení spravedlivého charakteru bez výjimky.¹⁰⁹ Naopak např. použití důkazu získaného za porušení práva na soukromí převážně nečiní řízení nespravedlivým.¹¹⁰ V následujících kapitolách se zaměřím na dle mého názoru nezajímavější oblasti nepoužitelnosti důkazů ve světle rozhodovací praxe ESLP

4.2. Policejní provokace

Značně složitá rozhodovací praxe ESLP na téma státní provokace se vyvíjí už skoro 30 let přičemž značná část klíčových rozhodnutí se týká oblasti drogové kriminality. Státy opakovaně argumentují, že je třeba proti takto závažné trestné činnosti užívat účinných nástrojů. ESLP se nejednou vyjádřil, že rozumí potřebě efektivního boje s organizovaným zločinem, ale přesto nelze připustit státem řízenou provokaci. Ta je totiž

---

¹⁰⁴ NEJEDLÝ, Josef. Zákonost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s. 13.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Čl. 6 obsahuje výslovně např. rovnost zbraní, kontradiktornost řízení a další.

¹⁰⁷ Rozhodnutí ESLP ve věci Perez proti Francii ze dne 12. 2. 2004, stížnost č. 47287/99, bod 64.

¹⁰⁸ Rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva ve věci Teixeira proti Portugalsku ze dne 25. 2. 1998, stížnost č. 25829/94, bod 39.

¹⁰⁹ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Gäfgen proti Německu ze dne 1. 6. 2010, stížnost č. 22978/05, bod 167.

¹¹⁰ Výjimečně pak pokud jde o vskutku závažné porušení práv obhajoby.

v rozporu s právem na spravedlivý proces, jehož porušení nelze ospravedlnit ani účelností.^{111 112}

Klíčovým rozhodnutím je Teixeira de Castro proti Portugalsku.¹¹³ Evropská komise pro lidská práva v něm poprvé stanovila, že je třeba odlišovat s čl. 6 souladné pasivní vyšetřování agentem v utajení a policejní provokaci. Určujícím pro následnou rozhodovací praxi bylo, že prokuratura nebyla schopna prokázat důvodnost podezření o tom, že se stěžovatel dopouštěl, nebo měl tendence se dopouštět drogové trestné činnosti. Samotné utajené vyšetřování navíc nebylo z iniciativy a pod dohledem soudu, což někteří autoři považují za irelevantní, jelikož „*pokud je někdo chycen do pasti, je jedno, kdo ji nastraží*“.¹¹⁴ Na základě toho Evropská komise pro lidská práva dovodila, že příslušníci policie svým jednáním podnítily spáchání trestného činu, a tím neodvratně zbavili řízení charakteru spravedlivého procesu. Jinak řečeno šlo o „*definitivní zbavení trestního řízení spravedlivého charakteru, a to od samotného počátku*“¹¹⁵. V tomto případě tak důkazy získané při provokaci, ale i jiným způsobem, nemohou opodstatnit rozhodnutí o vině, protože je celé takové trestní řízení už z podstaty nespravedlivé.¹¹⁶ Nesouvisle však s hlavní myšlenkou Evropská komise pro lidská práva konstatuje, že obžalovaný byl odsouzen především na základě výpovědi policistů, kteří obžalovaného vyprovokovali.¹¹⁷ Stěžejní pro otázku provokace k trestnému činu je však primárně to, že došlo k provokaci k činu, u kterého nic nenasvědčovalo tomu, že by byl přesto spáchán.¹¹⁸ Ve

---

¹¹¹ Rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva ve věci Teixeira proti Portugalsku ze dne 25. 2. 1998, stížnost č. 25829/94, bod 36.

¹¹² Trechsel byl v roce 2005 přesvědčen, že ESLP nikdy záměrně nestanoví, jestli jde o nepřekročitelnou hranici. TRECHSEL, Stefan a Sarah J. SUMMERS. Human rights in criminal proceedings. Oxford: Oxford University Press, 2005. s. 112. Nejedlý v již citované práci poukázal, že tomu tak bylo v Miliniene proti Litvě. Zároveň však měl za to, že je toto rozhodnutí potřeba brát s rezervou.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ NEJEDLÝ, Josef. Zákonost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s. 17.

¹¹⁶ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Ramanauskas proti Litvě ze dne 5. 2. 2008, stížnost č. 74420/01, bod 54.

¹¹⁷ TRECHSEL, Stefan a Sarah J. SUMMERS. Human rights in criminal proceedings. Oxford: Oxford University Press, 2005. s. 112.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 112-113.

svém výsledku je nepoužitelnost důkazu v takovém případě spíše důsledek, který však není určující pro charakter spravedlivosti řízení.

V Bannikova proti Rusku vykrytalizoval z dosavadní rozhodovací praxe test, podle něhož lze určit, zda došlo k porušení práva na spravedlivý proces provokací.¹¹⁹ Test se skládá ze dvou kroků. Na hmotněprávní část testu lze hledět jako na aplikaci již zmiňované instrumentální interpretace čl. 6 Úmluvy, zatímco na procesněprávní test jako na aplikaci procesní interpretace.

V rámci hmotněprávní části testu je za prvé potřeba určit, jestli by došlo k činu bez účasti agenta.¹²⁰ Policejní provokací je totiž činnost agenta, která není pouze vyšetřováním „*v podstatě pasivním způsobem*“. Naopak je aktivním působením, které vyprovokuje trestný čin, bez kterého by tedy k činu nedošlo. Pasivitu vyšetřování ESLP usuzuje především na základě toho, zda měla policie dostatečný důvod k podezřívání dotčené osoby z trestné činnosti,¹²¹ nebo z predispozice k ní.¹²² Závěry o dostatečnosti podezření musí být ověřitelné,¹²³ a tak kdykoliv v řízení prokazatelné.¹²⁴ Podezření opodstatňuje především existence trestního záznamu o totožném trestném činu, nebo činu ze stejné oblasti kriminality, případně fakt, že byla osoba z takového (nebo obdobného) trestného činu již v minulosti prověřována. V případě drogové trestné činnosti může indikovat, zda by došlo k činu i bez přispění policie, např. schopnost pachatele rychle sehnat zakázané návykové látky a znalost jejich ceny na černém trhu.¹²⁵ Dalším ukazatelem je skutečnost, zda se utajený agent pouze přidal k trestnému činu, nebo ho sám inicioval.¹²⁶ Vodítkem je pak i odpověď na otázku: Byl stěžovatel pod tlakem? Tomu

---

¹¹⁹ Rozhodnutí ESLP ve věci Bannikova proti Rusku ze dne 4. 11. 2010, stížnost č. 18757/06, body 36-79.

¹²⁰ Rozhodnutí ESLP ve věci Ramanauskas proti Litvě ze dne 5. 2. 2008, stížnost č. 74420/01, bod 55.

¹²¹ Rozhodnutí ESLP ve věci Teixeira proti Portugalsku ze dne 25. 2. 1998, stížnost č. 25829/94, bod 38.

¹²² Rozhodnutí ESLP ve věci Bannikova proti Rusku ze dne 4. 11. 2010, stížnost č. 18757/06, bod 38.

¹²³ Rozhodnutí ESLP ve věci Bannikova proti Rusku ze dne 4. 11. 2010, stížnost č. 18757/06, bod 40, rozhodnutí ESLP ve věci Khudobin proti Rusku ze dne 26. 10. 2006, stížnost č. 59696/00, bod 134.

¹²⁴ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Ramanauskas proti Litvě ze dne 5. 2. 2008, stížnost č. 74420/01, bod 67.

¹²⁵ Rozhodnutí ESLP ve věci Bannikova proti Rusku ze dne 4. 11. 2010, stížnost č. 18757/06, bod 42. Rozhodnutí ESLP ve věci Shannon proti Spojenému království ze dne 6. 4. 2004, stížnost č. 67537/01, část „Complaint regarding the alleged entrapment“.

¹²⁶ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Bykov proti Rusku ze dne 10. 3. 2009, stížnost č. 4378/02, bod 96.

napovídá iniciace v navázání kontaktu bez důvodného podezření, jeho naléhavost, opakování nabídky po prvotním odmítnutí nebo nabízení vyšší než obvyklé odměny.¹²⁷

Rozhodné v konkrétním případě může být také koho provokace z posléze obviněných přímo ovlivnila a koho už nikoliv. Otázka totiž je, zda lze považovat za vyprovokované osoby ty, jež se podílely na věci v různých formách účastenství. Dle ESLP je stěžejní, zda policie mohla předpokládat, že vyprovokovaný zapojí další osoby. Za důležité také označil, jestli je vnitrostátní soud označil za spolupachatele.¹²⁸ Dle mého názoru, s vědomím různorodosti úpravy součinnosti signatářských států Úmluvy, lze tento závěr v tuzemském právním prostředí rozšířit i na jiné formy účastenství, např. organizátorství.

V praxi je poměrně složité rozlišit, co je dovolený způsob utajeného vyšetřování, a co již překračuje meze spravedlivého procesu. Skutečnost, že neexistuje „*jasný a předvídatelný postup pro schvalování, provádění a dohled nad vyšetřovací metodou*“, může být rozhodující pro ESLP při rozhodování, zda šlo o policejní provokaci.¹²⁹ Z toho důvodu ESLP zdůrazňuje nutnost dodržovat jasně stanovená pravidla, která zamezují riziku policejní provokace. Důkazní břemeno, že nejde o policejní provokaci, zatěžuje orgány činné v trestním řízení (dále jen „OČTR“), a to za předpokladu, že námitka provokace není zjevně neopodstatněná.¹³⁰ Unesení důkazního břemena pak často brání neexistence formalizovaného povolení a dohledu.¹³¹ Dle mého názoru to může mít pozitivní vliv na postup orgánu při provádění utajených vyšetřování. A to protože jsou tyto pověřené orgány o to více motivované výše zmíněnými postupy nevystavovat podezřelého riziku provokace, jelikož to může zapříčinit bezvýslednost jejich snahy.

---

¹²⁷ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Bannikova proti Rusku ze dne 4. 11. 2010, stížnost č. 18757/06, body 48 a 73.

¹²⁸ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Akbay a ostatní proti Německu ze dne 15. 10. 2020, stížnost č. 40495/15, bod 117.

¹²⁹ Rozhodnutí ESLP ve věci Tchokhonelidze proti Gruzii ze dne 28. 6. 2018, stížnost č. 31536/07, bod 45.

¹³⁰ Rozhodnutí ESLP ve věci Ramanauskas proti Litvě ze dne 5. 2. 2008, stížnost č. 74420/01, bod. 70. WEISSER, Bettina. The European Convention on Human Rights and the European Court of Human Rights as Guardians of Fair Criminal Proceedings in Europe. In: The European Convention on Human Rights and the European Court of Human Rights as Guardians of Fair Criminal Proceedings in Europe. Oxford University Press, 2019, s. 125.

¹³¹ Rozhodnutí ESLP ve věci Bannikova proti Rusku ze dne 4. 11. 2010, stížnost č. 18757/06, bod 48.

ESLP stanovil některé nutné náležitosti utajených operací pro zachování spravedlivého charakteru řízení.¹³² Nepřípustné je např., aby „*policejní operace byly schvalovány jednoduchým úředním rozhodnutím orgánem, který ji následně vykonal*“, a také absence dostatečného odůvodnění a přezkumu. Soudy by se měly zabývat především důvody utajeného vyšetřování, do jaké míry se účastnily policejní orgány na spáchání trestného činu, a charakterem provokace a donucení vůči stěžovateli.

V Khudobin proti Rusku absentoval dostatečně určitý a předvídatelný proces schvalování postupů vyšetřování, jeho dozor a přezkum, jež by zajišťovaly legitimitu jeho cílů a předcházely případnému zneužití.¹³³ Bez takových záruk je dle ESLP stěžejní následná kontrola soudem. V tomto případě nebyl vyslechnut distributor, který dodal drogy stěžovateli, policista provádějící testovací koupi a ani samotný stěžovatel. Při podezření, že došlo k policejní provokaci, je povinnost vnitrostátních soudů posoudit rozhodující skutkové a právní ukazatele, které odlišují policejní provokaci od legitimních způsobů vyšetřování.¹³⁴ Porušení této povinnosti zbavuje řízení spravedlivého charakteru.

Pokud lze na základě zmíněného stanovit, že nešlo o provokaci, je hmotněprávní test dostačující.¹³⁵ Takové zjištění totiž postačuje k tomu, aby se soud vyslovil, že nedošlo k porušení práva na spravedlivý proces. ESLP přistupuje k procesněprávnímu testu v případě, že nelze na základě hmotněprávního testu (kvůli utajení informací nebo spornosti okolností případu) určit, že nejde o provokaci, nebo pokud se vysloví, že o provokaci jde.¹³⁶

Úkolem procesněprávního testu je přezkoumat, zda vnitrostátní soudy učinily vše, co je třeba k objasnění opodstatněné námitky provokace a také, že rozhodnutí, že jde o provokaci, byla učiněna v souladu s Úmluvou, příp. že obžaloba neprokázala, že o

---

¹³² Např. rozhodnutí ESLP ve věci Khudobin proti Rusku ze dne 26. 10. 2006, stížnost č. 59696/00, bod 135, rozhodnutí ESLP ve věci Vanyan proti Rusku ze dne 15. 12. 2005, stížnost č. 53203/99, bod 46, rozhodnutí ESLP ve věci Bannikova proti Rusku ze dne 4. 11. 2010, stížnost č. 18757/06, bod 48.

¹³³ Rozhodnutí ESLP ve věci Khudobin proti Rusku ze dne 26. 10. 2006, stížnost č. 59696/00, bod 135.

¹³⁴ Tamtéž.

¹³⁵ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Matanović proti Chorvatsku ze dne 4. 4. 2017, stížnost č. 2742/12, bod 133.

¹³⁶ Tamtéž.

provokaci nejde.¹³⁷ Druhým krokem je tedy stručně řečeno přezkoumání toho, jak se vnitrostátní soudy vypořádaly s námitkou provokace stěžovatele.

ESLP stanovil předpoklady úspěšné námitky provokace. Jejím předpokladem je, že národní úprava umožňuje hmotněprávní obranu (viz předchozí krok testu), nebo z důvodu provokace vyloučit důkazy z provokace, nebo ukládá povinnost zastavit řízení pro jeho zneužití, případně jiný postup se stejným výsledkem.¹³⁸ Tím však není např. výrazné snížení trestu.¹³⁹ Dalším předpokladem je, že je řízení o námitce „kontradiktorní, důkladné, komplexní a přesvědčivé v otázce provokace.“¹⁴⁰ Dle ESLP však není stěžejní, jakým z těchto způsobů se vnitrostátní soudy vypořádají s námitkou provokace, ale že je zachováno právo na spravedlivý proces.¹⁴¹

V Edwards a Lewis proti Spojenému království neměl ESLP relevantní důkazy pro posouzení, jestli jde o policejní provokaci k dispozici. Usoudil, že je tedy stěžejní určit, jestli se vnitrostátní soudy dostatečně vypořádaly s námitkou provokace, a tak byla plně zajištěna práva obhajoby.¹⁴² Vyslovil se, že předpokladem jejich zachování je také zpřístupnění všech dostupných důkazů obžalobou. Ve výjimečných případech může být právo obhajoby na zpřístupnění důkazu omezeno, pokud je toto omezení vyváženo následným řízením a pojistky v souladu s principy rovnosti zbraní a kontradiktornosti řízení. Obrana obhajoby proti policejní provokaci a návrh na vyloučení těchto důkazů mohli zapříčinit zastavení trestního stíhání, její realizaci však znemožnilo zadržení důkazů obžalobou. Tento postup byl tedy v rozporu rovnosti zbraní a kontradiktornosti řízení, jež je ve svém důsledku porušením práva na spravedlivý proces stěžovatele. V takových případech dle Reidové sice ESLP „nebude zpochybňovat závěry

---

¹³⁷ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Matanović proti Chorvatsku ze dne 4. 4. 2017, stížnost č. 2742/12, bod 133.

¹³⁸ Rozhodnutí ESLP ve věci Bannikova proti Rusku ze dne 4. 11. 2010, stížnost č. 18757/06, bod 54.

¹³⁹ Rozhodnutí ESLP ve věci Furcht proti Německu ze dne 23. 10. 2014, stížnost č. 54648/09, bod 69.

¹⁴⁰ Rozhodnutí ESLP ve věci Bannikova proti Rusku ze dne 4. 11. 2010, stížnost č. 18757/06, bod 57.

¹⁴¹ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Matanović proti Chorvatsku ze dne 4. 4. 2017, stížnost č. 2742/12, bod 126.

¹⁴² Rozhodnutí ESLP ve věci Edwards a Lewis proti Spojenému království, ze dne 27. 10. 2004, stížnost č. 39647/98 a 40461/98, bod 59. Srov. právo na obhajobu např. v ARANGUENA FANEGO, Coral v ROCA, Javier García a Pablo SANTOLAYA. Europe of Rights. Europe of rights: a compendium on the European Convention of Human Rights. Leiden: BRILL, 2012. s. 267 a násl.

vnitrostátních soudů o neexistenci provokace, pokud nejsou svévolné nebo zjevně nesprávné“, ale „*může shledat nedostatek spravedlnosti, pokud je obhajobě omezen přístup k informacím, a je jí tak znemožněno účinně argumentovat v otázce provokace.*“¹⁴³, tak právě učinil v Edwards a Lewis proti Spojenému království.

ESLP opakovaně zdůrazňuje, že ani závažná kriminalita neopodstatňuje užití důkazů z provokace, nelze tím totiž připustit možnost, že by bylo řízení zbaveno spravedlivého charakteru od počátku.¹⁴⁴ A že proto je třeba takové důkazy vyloučit, nebo jinak zamezit jejich použití. Nelze totiž potrestat osobu za státem vyprovokovaný trestný čin. Jak jsem již zmiňoval, tato argumentace má jisté nedostatky.¹⁴⁵ Z hlediska instrumentální interpretace nelze zajistit spravedlivý výsledek řízení dodatečným vyloučením důkazu, pokud na jeho počátku stojí provokace ze strany státu. Vždy totiž existuje možnost, že lze získat i jiné důkazy, než jsou důkazy ze samotné provokace. Tak např. doznání nezabavuje vnitrostátní soud povinnosti přezkoumat námitku provokace.¹⁴⁶ Právo na spravedlivý proces je z hlediska instrumentální interpretace zachováno pouze pokud soud zamezí tomu, aby byla osoba odsouzena za vyprovokovaný trestný čin, k čemuž vyloučení důkazů nemusí postačovat.

Použitelnost důkazů z provokace však může být také relevantní v případě, kdy samotná provokace nebyla nutným předpokladem spáchání činu. Tak v Eurofinacom proti Francii byla společnost odsouzena za trestný čin spočívající v kuplířství, kdy policie skrze telekomunikační platformu společnosti zkontaktovala prostitutky se žádostí o služby.¹⁴⁷ Dle ESLP bylo zachováno právo na spravedlivý proces. A to za prvé právě proto, že provokace nezapříčinila spáchání trestného činu, ten byl totiž páchan již delší dobu. A za druhé, což zdůrazňuje, protože rozhodnutí ve věci bylo primárně opřeno o jiné důkazy. Předpokladem spravedlivého procesu je tedy na jednu stranu absence provokace k trestnému činu, která je definitivní, a od které zásadně nelze v souladu s judikaturou

---

¹⁴³ REID, Karen. A practitioner's guide to the European Convention on Human Rights. 4th edition. London: Sweet & Maxwell, 2011, s. 140.

¹⁴⁴ Např. Rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva ve věci Teixeira proti Portugalsku ze dne 25. 2. 1998, stížnost č. 25829/94, body 36 a 39.

¹⁴⁵ Srovnání NEJEDLÝ, Josef. Zákonost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s. 30.

¹⁴⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci Ramanauskas proti Litvě ze dne 5. 2. 2008, stížnost č. 74420/01, bod 72.

¹⁴⁷ Rozhodnutí ESLP ve věci Eurofinacom proti Francii ze dne 7. 9. 2004, stížnost č. 58753/00.

ustoupit. Na druhou stranu je pak v jiných případech, jako v Eurofinacom proti Francii, předpokladem spravedlivého procesu existence jiných než vyprovokovaných důkazů o již spáchaném, ale nevyprovokovaném činu.¹⁴⁸ Dle mého názoru pak v těchto případech takto získané informace mohou sloužit k získání dalších důkazů ve fázi vyhledávání důkazů podobně, jako ve mnou již citovaném textu Repíka,¹⁴⁹ není možné, aby vyhledání důkazu skrze nepoužitelný důkaz zapříčinilo nepoužitelnost dalších na základě jím vyhledaných důkazů.

4.3. Důkaz získaný za porušení zákazu mučení nebo jiného nelidského či ponižujícího zacházení

Úmluva v čl. 3 zakotvuje zákaz mučení nebo jiného nelidského či ponižujícího zacházení.¹⁵⁰ Jde o ustanovení absolutní povahy, což je dovozováno z absence výjimek v Úmluvě.¹⁵¹ Porušení čl. 3 tak nelze za žádných okolností ospravedlnit, a to bez ohledu na závažnost činu stěžovatele.¹⁵² Na druhou stranu každé špatné zacházení není porušením čl. 3 Úmluvy, pouze špatné zacházení určitého „*minimálního stupně závažnosti*“.¹⁵³ ESLP určuje, zda bylo této hranice dosaženo podle okolností případu, jde např. o délku zacházení, jeho následek, dále závisí na pohlaví, věku či zdravotním stavu oběti, důvodu, záměru a motivaci špatného zacházení.¹⁵⁴

---

¹⁴⁸ NEJEDLÝ, Josef. Zákonost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s. 31,

¹⁴⁹ REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982, s. 127 „*Česká nauka nicméně redukuje zákonost důkazu na jeho provedení a opatření*“.

¹⁵⁰ Následuje parafráze rozhodnutí ESLP ve věci Jalloh proti Německu ze dne 11. 7. 2006, stížnost č. 54810/00, body 67-74.

¹⁵¹ HARRIS, D. J. (David John), M. (Michael) O'BOYLE, Ed BATES, et al. Harris, O'Boyle & Warbrick: law of the European Convention on Human Rights. Third edition. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2014, lxxv, s. 235.

¹⁵² Např. rozhodnutí ESLP ve věci Ramirez Sanchez proti Francii ze dne 4. 7. 2006 stížnost č. 5945/00, bod 115.

¹⁵³ Rozhodnutí ESLP ve věci Irsko proti Spojenému království ze dne 18. 1. 1978, stížnost č. 5310/71, bod 162.

¹⁵⁴ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Gäfgen proti Německu ze dne 1. 6. 2010, stížnost č. 22978/05, bod 88.

Textace čl. 3 je stručná. Zakazuje jmenovaná zacházení, neurčuje však jejich podstatu a rozdíl mezi nimi. To však rozvádí rozhodovací praxe ESLP.¹⁵⁵ O nelidskosti zacházení napovídá skutečnost, že je „*předem naplánované, trvající hodiny, způsobující fyzické zranění nebo velké fyzické a psychické utrpení*“. To, že je ponižující, pak naznačuje skutečnost, že vzbuzuje „*v obětech pocitu strachu, úzkosti a méněcennosti, které jsou schopny je ponížít, pokořit a případně zlomit jejich psychický a morální odpor*“.¹⁵⁶ Mučení ESLP odlišuje od výše jmenovaných na základě intenzity způsobeného utrpení jako „*záměrné a nelidské zacházení způsobující velice vážné a kruté utrpení*“¹⁵⁷ s cílem získání informací, potrestání nebo zastrašení.¹⁵⁸ Hrozba mučení může být psychickým mučením, záleží na „*na všech okolnostech daného případu, zejména na závažnosti vyvíjeného nátlaku a intenzitě způsobeného psychického utrpení*“.¹⁵⁹ V porovnání s ostatními případy¹⁶⁰ se však ESLP vyslovil, že např. v případě Gäfgen proti Německu, nešlo o mučení, ale pouze o nelidské zacházení.¹⁶¹

Pokud stěžovatel namítá, že došlo k porušení čl. 3, je povinností vnitrostátních soudů pečlivě posoudit, zda tomu tak bylo.¹⁶² K odchýlení se od závěru vnitrostátních soudů se ESLP přikloní, jen pokud tomu nasvědčují „*přesvědčivé skutečnosti*“. Špatné zacházení musí být prokázáno bez důvodných pochybností, případně „*koexistenci dostatečně silných, jasných a do sebe zapadajících závěrů či nevyvrácených skutkových domněnek*“.¹⁶³

---

¹⁵⁵ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Ramirez Sanchez proti Francii ze dne 4. 7. 2006, stížnost č. 5945/00, bod 118.

¹⁵⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci Irsko proti Spojenému království ze dne 18. 1. 1978, stížnost č. 5310/71, bod 167.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ Rozhodnutí ESLP ve věci Akkoç proti Turecku ze dne 10. 10. 2000, stížnost č. 22947/93, 22948/93, body 115-117.

¹⁵⁹ Rozhodnutí ESLP ve věci Gäfgen proti Německu ze dne 1. 6. 2010, stížnost č. 22978/05, bod 108.

¹⁶⁰ Příkladem může být výčet v HARRIS, D. J. (David John), M. (Michael) O'BOYLE, Ed BATES, et al. Harris, O'Boyle & Warbrick: law of the European Convention on Human Rights. Third edition. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2014, lxx, s. 240.

¹⁶¹ Rozhodnutí ESLP ve věci Gäfgen proti Německu ze dne 1. 6. 2010, stížnost č. 22978/05, bod 108.

¹⁶² GRABENWARTER, Christoph a Christoph GRABENWARTER. European Convention on Human Rights: commentary. München: Beck, 2014, s. 136.

¹⁶³ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Ramirez Sanchez proti Francii ze dne 4. 7. 2006 stížnost č. 5945/00, bod 117.

V kontextu dokazování v trestním řízení vyvstávají v rozhodovací praxi zásadně dvě varianty postupu rozporného s čl. 3. Za první jde o prostředek donucení k výpovědi. Za druhé jsou špatná zacházení způsobem, jak získat „skutečný důkaz“, který není vynucenou výpovědí a který existuje bez možnosti volby osoby podrobené špatnému zacházení, v rozporu s čl. 3. Jmenované postupy spolu úzce souvisejí. Vynucená výpověď je často prostředek k nalezení některých dalších „skutečných důkazů“, avšak ty lze získat i jinak.

Příkladem může být stěžejní rozhodnutí Jalloh proti Německu, které je hodno rozebrat podrobněji.¹⁶⁴ Stěžovatel byl podezříván z prodeje drog, které uchovával v ústech a při zadržení spolkl. Následně byl na příkaz státního zástupce přepraven k doktorovi, který mu za jeho znehybnění policistou vpravil do těla skrze nos a injekční stříkačku emetika. V důsledku toho stěžovatel vyzvracel přibližně 0,2 g kokainu v sáčku. Stěžovatel tvrdil, ale neprokázal, že měl z postupu policie a lékaře trvající zdravotní problémy. U vnitrostátních soudů neúspěšně namítal nezákonnost jmenovaného postupu a nepoužitelnost takto získaného důkazu. Poté se obrátil k ESLP s tím, že došlo k porušení čl. 3 a čl. 6. ESLP, vycházel z předchozí rozhodovací praxe, kterou shrnul tak, že např. odběr krve či slin pro účely trestního řízení bez souhlasu dotčené osoby není v zásadě v rozporu s čl. 3 a čl. 8.¹⁶⁵ Dále, že k takovým postupům lze přistoupit jen u závažných trestných činů, a že jejich následné odůvodnění musí být dostatečně přesvědčivé,¹⁶⁶ přezkoumatelné, jejich výkon pak subsidiární a trvale nezhoršující zdravotní stav dotčené osoby.¹⁶⁷ Mimo zákrok samotný i způsob donucení k němu nesmí působit značnou bolest či útrapy.¹⁶⁸ Stěžejním je i zda je zákrok a dotčená osoba po jeho provedení pod dohledem lékaře, či zda OČTR zvažovaly alternativy následně užitého zákroku.¹⁶⁹ Při posouzení těchto východisek ESLP došel k závěru, že zvolený postup nebyl nezbytný, protože bylo možné počkat na přirozený způsob vyloučení tohoto důkazu. A navíc okolnosti této pojmově závažné trestné činnosti svědčí o tom, že v tomto

---

¹⁶⁴ Rozhodnutí ESLP ve věci Jalloh proti Německu ze dne 11. 7. 2006, stížnost č. 54810.

¹⁶⁵ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Schmidt proti Německu ze dne 5. 1. 2006, stížnost č.32352/02, část „The law“.

¹⁶⁶ Např. jde o usvědčující důkaz.

¹⁶⁷ Rozhodnutí ESLP ve věci Jalloh proti Německu ze dne 11. 7. 2006, stížnost č. 54810, bod 71.

¹⁶⁸ Tamtéž, bod 72.

¹⁶⁹ Tamtéž, bod 71.

případě nešlo o závažný čin. Dle ESLP bylo znehybnění stěžovatele a následná aplikace látek a vyčkávání na jejich působení na hraně brutality, ponižující a vskutku nesrovnatelné s vyčkáváním na přirozené vyloučení sáčku. Také usoudil, že aplikace emetik, a navíc násilným způsobem, je riziková. Dle dostupných informací sice šlo o zákrok nařízený a dohlížený doktorem, ale bez znalosti anamnézy stěžovatele. Nebylo prokázáno, že by měl postup trvalé následky. Důležité však je, že ohrozil život stěžovatele. Na základě výše zmíněného dle ESLP tak zásah přesáhl minimální hranici závažnosti, a šlo tedy o porušení čl. 3.

Skutečné důkazy získané na základě vypovědí v rozporu s čl. 3, byly stěžejní právní otázkou v rozhodnutí Gäfgen proti Německu.¹⁷⁰ Ve kterém bylo dle ESLP prokázáno, že spoutanému, tudíž více zranitelnému stěžovateli, bylo na pokyn nadřízených vyhrožováno mučením, za skutečného odhodlání a prostředků tak udělat, pokud nesdělí, kde je oběť jeho činu. Špatné zacházení se stěžovatelem trvalo 10 minut. Stěžovatel neprokázal následky na jeho zdravotním stavu. Činnost policie nebyla spontánní, byla předem naplánovaná. Směřovala k zjištění místa oběti, kterou se vyšetřovatelé pod tlakem, a v domnění, že je živá, snažili zachránit. Dle ESLP však není porušení čl. 3 za žádných okolností přípustné. Vyhrožování tak na základě výše jmenovaného dle ESLP dosáhlo minimální závažnosti, a tak spadalo pod čl. 3.

Dle jmenovaného je zřejmé, že ESLP vykládá ustanovení čl. 3 Úmluvy tak, jak bylo zamýšleno, tedy jako právo absolutní. Pokud ESLP shledá, že došlo ke špatnému zacházení, je vedlejší, jaká byla motivace státu, který tak činil.¹⁷¹ Stejně tak jaké závažnosti toto jednání dosáhlo, pokud dosáhlo alespoň minimálního stupně závažnosti. Ani vyšší závažnost trestného činu, v jehož kontextu se úřady dopustily zákazného jednání, jak by se mohlo zdát z rozhodnutí Jalloh proti Německu, nemůže ospravedlnit porušení čl. 3.¹⁷² Závažnost činu je pouze jedno z hodnocených kritérií, zda je přiměřené přistoupit k lékařskému zákroku pro důkazní řízení. Naopak získání výpovědi v rozporu čl. 3 nelze ospravedlnit ani povahou činu, kterého se stěžovatel dopustil.¹⁷³

---

¹⁷⁰ Rozhodnutí ESLP ve věci Gäfgen proti Německu ze dne 1. 6. 2010, stížnost č. 22978/05.

¹⁷¹ Rozhodnutí ESLP ve věci Jalloh proti Německu ze dne 11. 7. 2006, stížnost č. 54810, bod 82.

¹⁷² Tamtéž, body 107 a 119. ESLP v tomto rozhodnutí označuje postup úřadů neadekvátní v porovnání k závažnosti trestné činnosti stěžovatele.

¹⁷³ Tak např. ani boj s terorismem neospravedlňuje porušení čl. 3.

Jak jsem již několikrát zmiňoval, úkolem ESLP není určit, jaký důkaz je použitelný, ale pouze zda je řízení jako celek spravedlivé.¹⁷⁴ Při posuzování spravedlnosti řízení je třeba zvažovat veřejný zájem na objasnění trestného činu a zájem jednotlivce na zákonnosti důkazů. Avšak „*veřejný zájem však nemůže ospravedlnit opatření, jež potlačují základní práva obhajoby, včetně výsady neusvědčovat sám sebe, jež je garantovaná čl. 6 Úmluvy*“¹⁷⁵ Při tom ESLP zvažuje především, zda byla zachována práva obhajoby.¹⁷⁶

V případě porušení čl. 3, lze mít vždy vážné pochybnosti o spravedlnosti řízení.¹⁷⁷ I pokud takto získaný důkaz není rozhodující, může dojít k porušení práva na spravedlivý proces.¹⁷⁸ Použití výpovědi získané za porušení čl. 3 činí trestní řízení dokonce vždy nespravedlivým, a to bez ohledu na váhu důkazu.¹⁷⁹ Opak by mohl podněcovat policejní orgány k užívání metod v rozporu s čl. 3. To platí i v případě, kdy se postupu v rozporu s čl. 3 dopustí někdo jiný než OČTR,¹⁸⁰ nebo pokud je osoba podrobená takovému zacházení osobou odlišnou od obžalovaného.¹⁸¹

Existují v zásadě tři hlavní argumenty, proč nelze připustit důkazy získané špatným zacházením.¹⁸² Za prvé jde o snahu státu předcházet tendencím OČTR k užívání špatného zacházení jako prostředku k získání důkazů. Dalším argumentem je skutečnost, že takové důkazy jsou zjevně nevěrohodné.¹⁸³ Posledně pak rozpor takového postupu

---

¹⁷⁴ Rozhodnutí ESLP ve věci Schenk proti Švýcarsku ze dne 12. 7. 1988, stížnost č. 10862/84, bod 46.

¹⁷⁵ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Heaney a McGuinness proti Irsku ze dne 21. 3. 2001, stížnost č. 34720/97, bod 58.

¹⁷⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci Schenk proti Švýcarsku ze dne 12. 7. 1988, stížnost č. 10862/84, bod 47.

¹⁷⁷ Rozhodnutí ESLP ve věci Gäfgen proti Německu ze dne 1. 6. 2010, stížnost č. 22978/05, bod 165.

BUCKLEY, Carla M.; KAMBER, Kresimir; MCCORMICK, Pamela. a HARRIS, David J. The European Convention on Human Rights - Principles and Law. Namur: Council of Europe, 2022, s. 137.

¹⁷⁸ Rozhodnutí ESLP ve věci Jalloh proti Německu ze dne 11. 7. 2006, stížnost č. 54810, bod 99.

¹⁷⁹ Rozhodnutí ESLP ve věci Jalloh proti Německu ze dne 11. 7. 2006, stížnost č. 54810, bod 105, rozhodnutí ESLP ve věci Gäfgen proti Německu ze dne 1. 6. 2010, stížnost č. 22978/05 bod 167.

¹⁸⁰ Rozhodnutí ESLP ve věci Ćwik proti Polsku ze dne 5. 11. 2020, stížnost č. 31454/10, bod 89.

¹⁸¹ Rozhodnutí ESLP ve věci Othman (Abu Qatada) proti Spojenému království ze dne 17. 1. 2012, stížnost č. 8139/09, bod 267.

¹⁸² Tamtéž, body 263-267.

¹⁸³ Srov. opodstatnění povinnosti vyloučit důkaz v např. v LAI, Ho Hock. Exclusion of Wrongfully Obtained Evidence. The Oxford Handbook of Criminal Process. Oxford University Press, 2019, 822 a násl.

s právním státem, jelikož důkazy získané např. mučením nenapravitelně poškozují spravedlivý charakter trestního řízení.

Vynucená výpověď, i když v řízení nebyla použita, může sloužit k získání dalších „skutečných důkazů“. Otázkou tedy je, jestli jeden „poskvrněný“ důkaz činí nepoužitelnými i další získané důkazy.¹⁸⁴ Alternativně může být takový „skutečný důkaz“ získán přímo postupem v rozporu s čl. 3, jako tomu bylo např. v případě Jalloh proti Německu.¹⁸⁵ Na první pohled je hlavním argumentem proti použití výpovědi v rozporu s čl. 3 skutečnost, že z důvodu donucení k této výpovědi lze mít pochybnosti o její pravdivosti. Tento argument však neplatí v souvislosti s důkazy získanými na základě této výpovědi. A to proto, že nejsou ovlivnitelné donucenou osobou, existují bez ohledu na její vůli. Ta je totiž jen pouhým prostředníkem, či překážkou k jejich získání. Existují však další již zmiňované argumenty, na základě kterých lze tyto „skutečné důkazy“ považovat za problematické z hlediska spravedlivého procesu.

ESLP k použitelnosti důkazů v kontextu porušení čl. 3 zvolil dvoukolejný přístup. Pokud jde o důkaz získaný při mučení na základě výpovědi nebo přímo, znamená jeho použití rozpor se spravedlivým procesem, a to bez ohledu na jeho závažnost. Takový důkaz je vždy třeba vyloučit pod hrozbou porušení čl. 6. To platí i v případě získání výpovědi přímo na základě nelidského či ponižujícího zacházení. Pokud se však jedná o již zmiňované „skutečné důkazy“, je jejich získání porušením zákazu nelidského nebo jiného ponižujícího zacházení v rozporu se spravedlivým procesem, pouze pokud mají tyto důkazy vliv na výsledek dotčeného trestního řízení.¹⁸⁶ Tím může být např. skutečnost, že byla osoba, vůči které se řízení vede, na jejich základě uznána vinnou, nebo že to ovlivnilo výši jí uloženého trestu. Nutno dodat, že tento přístup byl podroben kritice, se kterou lze souhlasit.¹⁸⁷ Diferenciace přístupů k jednotlivým variantám špatného

---

¹⁸⁴ Jde o problematiku plodu otráveného stromu viz rozhodnutí soudu USA Silverthorne Lumber Co. v. United States z roku 1920.

¹⁸⁵ Rozhodnutí ESLP ve věci Jalloh proti Německu ze dne 11. 7. 2006, stížnost č. 54810, body 75-83.

¹⁸⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci Gäfgen proti Německu ze dne 1. 6. 2010, stížnost č. 22978/05, bod 164.

¹⁸⁷ HARRIS, D. J. (David John), M. (Michael) O'BOYLE, Ed BATES, et al. Harris, O'Boyle & Warbrick: law of the European Convention on Human Rights. Third edition. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2014, lxx, s. 240.

Disentující stanoviska v Gäfgen proti Německu ze dne 1. 6. 2010, stížnost č. 22978/05.

zacházení narušuje absolutní povahu čl. 3 a oslabuje preventivní charakter zákazu použití takto získaných důkazů.

Otázka spravedlnosti řízení v souvislosti s porušením čl. 3, které nebylo prokázáno, může také vyvstat v případě absence možnosti požádat o obhájce. Tuto skutečnost však lze zhojit dostatečnými procesními zárukami, které umožňují soudu vypořádat se s námitkou porušení spravedlivého procesu.¹⁸⁸

Pokud došlo k porušení čl. 3, ESLP také obvykle zkoumá, zda není použití důkazů v rozporu se zásadou *nemo tenetur se ipsum accusare*.¹⁸⁹ Výslovnou zmínku o této zásadě v Úmluvě nenalezneme. Jde o dílčí záruku práva na spravedlivý proces, kterou ESLP dovodil v rozhodovací praxi.¹⁹⁰ Obsahem této záruky je především, že OČTR dokazuje vinu obžalovaného bez zakázaného násilí a nátlaku na obžalovaného.¹⁹¹ Proto, aby soud určil, zda došlo k jejímu porušení, soud zvažuje „*povahu a intenzitu donucení, existenci jakýchkoliv relevantních procesních záruk a k čemu byl každý z takto získaných důkazů použit*“¹⁹². Na druhou stranu se dle ESLP toto právo týká primárně výpovědi. V praxi vnitrostátních soudů se běžně neaplikuje na případy, kdy důkaz, získaný špatným zacházením v rozporu s čl. 3, existuje bez ohledu na vůli podrobené osoby.¹⁹³

ESLP odlišil od předchozí rozhodovací praxe získání důkazů násilným podáním emetik v již jmenovaném rozhodnutí Jalloh proti Německu.¹⁹⁴ Šlo sice o získání již existujícího důkazu, rozdíl však ESLP spatřoval ve skutečnosti, že cílem bylo získat „skutečný důkaz“,¹⁹⁵ a v intenzitě zásahu.¹⁹⁶ Byl to závažný život ohrožující zásah do tělesné integrity zavedením trubice do nosu. Na rozdíl od něho např. odběr krve nebo moči zásadně nepřesahuje minimální stupeň závažnosti, je dle čl. 8 odst. 2

---

¹⁸⁸ REID, Karen. A practitioner's guide to the European Convention on Human Rights. 4th edition. London: Sweet & Maxwell, 2011, s. 152.

¹⁸⁹ NEJEDLÝ, Josef. Zákonost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s. 93.

¹⁹⁰ Např. Rozhodnutí ESLP ve věci Heany a McGuinness proti Irsku ze dne 21. 12. 2000, stížnost č. 34720/970, bod 40.

¹⁹¹ Tamtéž.

¹⁹² Rozhodnutí ESLP ve věci Jalloh proti Německu ze dne 11. 7. 2006, stížnost č. 54810, bod 101.

¹⁹³ Tamtéž, bod 102.

¹⁹⁴ Předchozí rozhodovací praxe se týkala odběrů krve, moči, vlasů a dalšího.

¹⁹⁵ Nejde např. o informaci, zda je osoba pod vlivem návykových látek.

¹⁹⁶ Nejde o pasivní strpění malého zásahu.

ospravedlnitelný. Proto bylo na rozdíl od předchozí rozhodovací praxe možné aplikovat zásadu *nemo tenetur se ipsum accusare*.

Dosud jmenovaná rozhodovací praxe byla aplikována v již zmiňovaném případě Jalloh proti Německu. V něm byl postup policie v souladu se zákonem, ale v rozporu s čl. 3 Úmluvy.¹⁹⁷ ESLP se vyslovil, že to, že cílem postupu nebylo působit bolest a utrpení, neznamená, že není v rozporu s čl. 3. Důkazy získané porušením čl. 3 byly stěžejní. I přesto, že stěžovatel mohl na nezákonnost postupu poukazovat, soudy nemohly důkaz vyloučit, protože byl v souladu s právem. ESLP zmínil, že veřejný zájem na odsouzení stěžovatele nebyl takové intenzity, kvůli menší závažnosti trestného činu, aby legitimizovala použití tímto způsobem získaného důkazu.¹⁹⁸ ESLP usoudil, že to postačuje, aby konstatoval, že došlo k porušení práva na spravedlivý proces. Otázku, zda došlo k porušení *nemo tenetur se ipsum accusare* však nelze oddělit od posuzování spravedlnosti řízení. Následně se ESLP také vyslovil, že došlo k porušení zásady *nemo tenetur se ipsum accusare*, protože:

1. došlo k porušení čl. 3,
2. společenská závažnost činu nedosahovala dostatečné výše, aby byl zásah ospravedlnitelný veřejným zájmem,
3. nebyly existující procesní záruky dodrženy, protože stěžovatel nebyl podroben předchozí lékařské prohlídce,
4. závažnost důkazu byla stěžejní, i když stěžovatel měl možnost se bránit jeho užití, soudy neměly, jak důkaz vyloučit.

V již jmenovaném případě Gäfgen proti Německu byla výpověď stěžovatele získaná v rozporu s čl. 3.¹⁹⁹ Výpovědi získané v souvislosti s výhrůžkou mučení označily vnitrostátní soudy za nepoužitelné, avšak důkazy získané na jejich základě za použitelné. Stěžovatel namítal od počátku nepoužitelnost všech důkazů získaných porušením čl. 3.²⁰⁰ Z hlediska práva na spravedlivý proces byly dle ESLP problematické pouze důkazy, které vnitrostátní soudy nevyloučily, i přesto, že byly získané za porušení čl. 3. ESLP v kontextu tohoto rozhodnutí zdůraznil, že vnitrostátní soudy rozhodly primárně na základě nového doznání před soudem, a že dotčené namítané důkazy sloužily pouze k prověření

---

¹⁹⁷ Rozhodnutí ESLP ve věci Jalloh proti Německu ze dne 11. 7. 2006, stížnost č. 54810, body 75-83.

¹⁹⁸ Jmenovaný argument byl v pozdější rozhodovací praxi překonán.

¹⁹⁹ Rozhodnutí ESLP ve věci Gäfgen proti Německu ze dne 1. 6. 2010, stížnost č. 22978/05.

²⁰⁰ Mimo výpověď šlo např. o nález těla, stop pneumatik, oblečení a dalších důkazů.

této výpovědi. Mimo tento hlavní důkaz založily vnitrostátní soudy rozhodnutí ve věci také na dalších podpůrných důkazech.²⁰¹ Výsledek řízení tedy nebyl dle ESLP ovlivněn namítaným postupem a z něho získanými důkazy. Dále se ESLP vyjádřil k tomu, zda měl postup v rozporu s čl. 3 vliv na stěžovatelovo doznání před soudem. Stěžovatel namítal, že po zamítnutí žádosti o vyloučení důkazů neměl na výběr, než se doznat. Dle ESLP tomu tak nebylo, a to vzhledem k tomu, že byl stěžovatel před svým doznáním poučen, že má právo nevypovídat a že předchozí doznání nebude v řízení použito. A také, protože z jeho doznání vyplývá, že tak učinil dobrovolně, ne z důvodu tíže důkazní situace.²⁰² Navíc dotčené nové doznání prokázalo i jiné skutečnosti, které nemohly být prokázány „poskvrněnými důkazy“. Právo obhajoby bylo dle ESLP zachováno, protože stěžovatel mohl napadnout dotčené „skutečné důkazy“. To, že tak neučinil, bylo dle ESLP vedlejší. Posledně pak zdůraznil, že ani zásada *nemo tenetur se ipsum accusare* nebyla porušena, protože nedovolený způsob donucení neovlivnil výsledek řízení. A z těchto důvodů ESLP usoudil, že dotčené řízení bylo v souladu se spravedlivým procesem.

4.4. Důkaz získaný porušením práva na respektování soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence

Orgány činné v trestním řízení mohou v souladu se zákonem a veřejným zájmem na odhalování trestné činnosti zasahovat do práva na soukromí jednotlivce různorodými, méně či více intenzivními, způsoby. Jisté mantinely vyšetřování stanovuje čl. 8 Úmluvy, který podmiňuje zásah do práva na soukromí jeho souladem se zákonem, nezbytností v demokratické společnosti a výčtem aprobovaných veřejných zájmů. Nesplnění i pouze jedné z těchto podmínek znamená porušení čl. 8 Úmluvy.²⁰³

Z první podmínky „v souladu se zákonem“ vyplývá, že takový pramen práva musí na prvním místě existovat.²⁰⁴ Pouhá praxe je dle ESLP nedostačující.²⁰⁵ Dále musí dosahovat určitých kvalit, jež jsou ESLP dovozována z principu právního státu. Právním

---

²⁰¹ Např. na domovní prohlídce vykonané ještě před výslechem v rozporu s čl. 3., dopise s žádostí o výkupné, sledování atd.

²⁰² Sám to ve svém doznání tvrdil.

²⁰³ NEJEDLÝ, Josef. Zákonost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s.78.

²⁰⁴ Např. Khan proti Spojenému království ze dne 12. 5. 2000, stížnost. č. 35394/97, body 27 a 28.

²⁰⁵ Heglas proti České republice ze dne 1. 3. 2007, stížnost č. 5935/02, bod 74.

státem a jeho principy se zabýval Fuller ve svém díle *Morálka práva*.²⁰⁶ ESLP z nich v tomto kontextu zmiňuje především „nezbytnost vyhlášení zákona“, který obsahuje úpravu zásahu do práva na soukromí, jeho dostatečnou „jasnost“ a s tím související „předvídatelnost“, která zajišťuje právní jistotu jeho adresátů. To vše v praktické rovině neznamená, že adresát přesně ví, kdy OČTR zasáhne, ale že má možnost seznámit se s tím, za jakých okolností dle zákona zasáhnout může.²⁰⁷ Přiměřená předvídatelnost vylučuje arbitrárnost postupů OČTR, která je ve svém důsledku hrozbou demokracie.²⁰⁸ Z těchto důvodů vyžaduje ESLP podle okolností případů dostatečné pojistky, jimiž je určení „povahy, rozsahu a doby trvání možných opatření, důvodů nutných pro jejich nařízení, orgánů příslušné k jejich povolení, provedení a dohledu nad nimi a druh opravného prostředku, který stanoví vnitrostátní právní předpisy“.²⁰⁹ V těchto podmínkách je promítnuta i druhá podmínka, podmínka „nezbytnosti v demokratické společnosti“, která s podmínkou „souladnosti se zákonem“ do jisté míry v rozhodovací praxi splývá.²¹⁰ Minimální záruky proti arbitrárnosti pak v případě např. odposlechnů zajišťuje zákon, který obsahuje „povahu trestných činů, které mohou být důvodem pro vydání příkazu k odposlechu, vymezení kategorií osob, které mohou být odposlouchávány, stanovení limitu doby trvání opatření, postup, který je třeba dodržet při zkoumání, používání a uchování shromážděných údajů, opatření, která je třeba přijmout při sdělování údajů dalším osobám, a okolnosti, za nichž může nebo musí dojít k vymazání nebo zničení záznamů.“²¹¹

V Bykov proti Rusku dle ESLP nebyly zákonem stanovené pojistky proti zneužití odposlechu dostatečné, a tak nebyly „v souladu se zákonem“. A zdůraznil, že je třeba

---

²⁰⁶ FULLER, Lon L. a PŘIBÁŇ, Jiří. *Morálka práva*. Vyd. 2. Praha: OIKOYMENH, 1998. s. 37-88.

²⁰⁷ Např. Bykov proti Rusku ze dne 10. 3. 2009, stížnost č. 43/78/02, bod 78.

²⁰⁸ DIJK, Pieter van, Fried van HOOFF, Arjen van RIJN a Leo ZWAAK. *Theory and practice of the European Convention on Human Rights*. Fifth edition. Cambridge, United Kingdom: Intersentia, 2018, s. 586.

²⁰⁹ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Klass a další proti Německu ze dne 6. 9. 1978, stížnost č. 5029/71 bod 50.

²¹⁰ NEJEDLÝ, Josef. *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s. 31.

²¹¹ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Falzarano proti Itálii ze dne 15. 6. 2021, stížnost č. 73357/14, bod 29.

„dostatečně jasně vymežit rozsah a způsob výkonu diskreční pravomoci svěřené příslušným orgánům, aby jednotlivci poskytl přiměřenou ochranu před svévolí.“²¹²

ESLP také opakovaně zdůrazňuje, že dostatečnou pojistkou není, pokud při intenzivních zásazích do práva na soukromí, jako jsou právě odposlechy, zákon vyžaduje pouhý souhlas státního zástupce. Za problematické považuje, že státní zastupitelství (např. v Rumunsku) není dostatečně odděleno od výkonné moci.²¹³

Dalším principem právního státu, jmenovaný ESLP, je nutnost souladu zákonem stanoveného postupu a jeho aplikační praxe.²¹⁴ ESLP se vyslovil, že je oprávněn dohlížet nad tím, jestli je dodržována dotčená právní úprava týkající se zásahu do práva na soukromí, přestože je to především úkolem vnitrostátních soudů.²¹⁵ Tak např. zákony státu Turecko vyžadují při domovní prohlídce jako pojistku zákonnosti úkonu, bezvýjimečně účast dvou svědků. V případě Budak proti Turecku bylo prokázáno, že policie při domovní prohlídce v bytě stěžovatele nezajistila účast dvou svědků, a ani neexistoval důkaz, že by se o to pokusila.²¹⁶ Vnitrostátní soudy se nevypořádaly s otázkou nezákonnosti této domovní prohlídky, a tak ESLP usoudil, že postup nebyl „v souladu se zákonem“, a tedy porušil čl. 8.

K již jmenované druhé podmínce nezbytnosti se ESLP vyslovil per negationem tak, že *„Přídavné jméno „nezbytný“ není synonymum pro „nepostradatelný“, stejně tak nemá pružnost výrazů, jako jsou „připustný“, „běžný“, „užitečný“, „rozumný“ nebo „žádoucí“.“* Naopak per affirmationem tak, že *„Výraz „nezbytný v demokratické společnosti“ znamená, že zásah musí být v souladu s Úmluvou mj. v souladu s „naléhavou společenskou potřebou“ a musí být „úměrný legitimnímu cíli, který je sledován“.“* Na místě je dle ESLP restriktivní výklad.²¹⁷

Třetí podmínkou je soulad zásahu s dle Úmluvy aprobovanými zájmy. Těm však ESLP v případě dokazování v trestním řízení věnuje povětšinou jeden odstavec, a pouze

---

²¹² Rozhodnutí ESLP ve věci Bykov proti Rusku ze dne 10. 3. 2009, stížnost č. 43/78/02, bod 80-83.

²¹³ Rozhodnutí ESLP ve věci Dragoş Ioan Rusu proti Rumunsku ze dne 31. 1. 2018, stížnost č. 22767/08, bod 38.

²¹⁴ Rozhodnutí ESLP ve věci Craxi proti Itálii (č. 2), ze dne 17. 7. 2003, stížnost č. 25337/94, bod 78.

²¹⁵ Tamtéž.

²¹⁶ Rozhodnutí ESLP ve věci Budak proti Turecku ze dne 16. 2. 2021, stížnost č. 69762/12, body 55-61.

²¹⁷ Rozhodnutí ESLP ve věci Silver a další proti Spojenému království ze dne 25. 3. 1983, stížnost č. 5947/72; 6205/73; 7052/75; 7061/75; 7107/75; 7113/75; 7136/75, bod 97.

konstatuje, že cílem vyšetřování je zajištění veřejného pořádku.²¹⁸ Tato podmínka tedy nepůsobí žádné potíže.²¹⁹

Pokud ESLP usoudí, že došlo k porušení byť jedné z jmenovaných podmínek, dalšími se většinou nezabývá.²²⁰ To, že došlo k porušení práva na soukromí, však vždy neznamená, že je takto získaný důkaz nepoužitelný.²²¹ Naopak, dle dosavadní rozhodovací praxe je zřejmé, že porušení čl. 8 ve valné většině případů nečiní důkaz nepoužitelným. Poměrně dlouho, dle mé rešerše, ale i práce Nejedlého, to tak ani v jediném případě nebylo.²²² I tak však existují minimálně dva příklady, které se mi povedlo dohledat a ke kterým se ještě v této kapitole vrátím.

Důležité je si uvědomit, že problematika nepoužitelnosti důkazů, jak jsem již zmiňoval, nemá výslovnou oporu v Úmluvě. A že úkol ESLP není posuzovat každé pochybení národních soudů, ale pouze takové, které zasahují do práv zaručených Úmluvou.²²³ Rozhodovací praxe dovodila, že použití některých důkazů může porušovat právo na spravedlivý proces. Abychom tedy mohli považovat důkaz za nepoužitelný v kontextu porušení práva na soukromí, musí jeho použití zároveň porušovat právo na spravedlivý proces. Je však nutné dodat, že ESLP se opakovaně nechá slyšet, že není jeho úkolem určit, zda je důkaz použitelný či nikoliv, ale pouze, zda je řízení spravedlivé. Ve své podstatě však i přesto ex post stanovuje, jaký důkaz měl, či neměl být použit.

Při posuzování, zda bylo zachováno právo na spravedlivý proces při použití důkazu v rozporu s čl. 8, ESLP zvažuje, jestli byla dodržena práva obhajoby.²²⁴ Jde zejména o příležitost rozporovat pravost a použití důkazu, dále skutečnost, že okolnosti

---

²¹⁸ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Panarisi proti Itálii ze dne 10. 4. 2007, stížnost. č. 46794/99, bod 73.

²¹⁹ DIJK, Pieter van, Fried van HOOF, Arjen van RIJN a Leo ZWAAK. Theory and practice of the European Convention on Human Rights. Fifth edition. Cambridge, United Kingdom: Intersentia, 2018, s. 672.

²²⁰ NEJEDLÝ, Josef. Zákonost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s. 78

²²¹ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Khan proti Spojenému království ze dne 12. 5. 2000, stížnost. č. 35394/97, body 29-40.

²²² NEJEDLÝ, Josef. Zákonost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s. 96.

²²³ Rozhodnutí ESLP ve věci Schenk proti Švýcarsku ze dne 12. 7. 1988, stížnost. č. 10862/84, bod 46.

²²⁴ Ve zbytku odstavce následuje parafráze recentního rozhodnutí ESLP ve věci Budak proti Turecku ze dne 16. 2. 2021, stížnost č. 69762/12, bod 88.

získání důkazu nezpochybnují jeho pravdivost, či ho činí nevěrohodným.²²⁵ Pro zachování spravedlivosti řízení postačí i jediný důkaz, potřeba dalších přiměřeně ustupuje, pokud je dostatečně silný a věrohodný.²²⁶ Dalším předpokladem spravedlnosti řízení je dostatečné odůvodnění rozhodnutí vnitrostátním soudem s přihlédnutím k jejich povaze a okolnostem.²²⁷ Není třeba detailně odpovídat na všechny argumenty, ale jednoznačně a konkrétně odpovědět na námitky rozhodné pro věc.²²⁸ Práva garantovaná Úmluvou nemohou být skutečně aplikovaná, pokud se jich dotčené osoby nemohou dovolat s adekvátní odezvou.²²⁹ Porušením práva na spravedlivý proces je i ignorace stěžejního argumentu obhajoby vnitrostátním soudem.²³⁰

Prvním rozhodnutím týkajícím se této problematiky, které otevřelo možnost posuzování použitelnosti důkazu ESLP, je Schenk proti Švýcarsku.²³¹ V tomto rozhodnutí nedošlo k porušení práva na spravedlivý proces stěžovatele, a to protože mohl právo obhajoby realizovat, měl tedy příležitost plně aplikovat práva vycházející z kontradiktornosti řízení. Evropská komise pro lidská práva také dodala, že tomu svědčí i fakt, že rozhodnutí národních soudů nebylo založeno pouze na důkazech vniklých za porušení čl. 8.

Ani v Khan proti Spojenému království nedošlo k porušení práva na spravedlivý proces stěžovatele, protože mu byla umožněna plnohodnotná obhajoba. Avšak na rozdíl od rozhodnutí Schenk proti Švýcarsku v tomto rozhodnutí ESLP zrelativizoval důležitost závažnosti důkazu, kterým bylo porušeno právo na soukromí stěžovatele. Vyslovil se, že stěžejní je pouze to, zda je řízení spravedlivé jako celek. V recentní judikatuře, se však otázka váhy důkazu získaného za porušení práva na soukromí opět vyskytla. V Budak proti Turecku ESLP zdůraznil, že zejména pokud jde o důkaz stěžejní, a soudy se

---

²²⁵ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Bykov proti Rusku ze dne 10. 3. 2009, stížnost č. 4378/02, bod 90.

²²⁶ Tamtéž.

²²⁷ Např. rozhodnutí ESLP ve věci García Ruiz proti Španělsku ze dne 21. 1. 1999, stížnost č. 30544/96, bod 26.

²²⁸ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Ruiz Torija proti Španělsku ze dne 9. 12. 1994, stížnost. č. 18390/91, bod 29.

²²⁹ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Ilgar Mammadov proti Ázerbájdžánu (č. 2) ze dne 16. 11. 2017, stížnost č. 919/15, bod 206.

²³⁰ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Zhang proti Ukrajině ze dne 13. 11. 2018, stížnost. č. 6970/15, bod 61.

²³¹ Rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva ve věci Schenk proti Švýcarsku ze dne 12. 7. 1988, stížnost č. 10862/84, bod 48.

dostatečně nevypořádají s opodstatněnou obhajobou nepoužitelnosti důkazu, jde o porušení práva na spravedlivý proces.²³² Zdali jde o návrat k přístupu ESLP k rozhodnutí Schenk proti Švýcarsku, ještě nelze určit. Část odborné literatury však váhu důkazu považuje za podstatnou.²³³

Za předpokladu, že stěžovatel namítá porušení jeho práva na spravedlivý proces použitím důkazu v rozporu s čl. 8, je úkolem ESLP určit, zda:

1) stěžovatel předložil opodstatněné argumenty zpochybňující zákonnost, pravost, pravdivost, věrohodnost a použitelnost důkazů,

2) vnitrostátní soud důkazy dostatečně prověřil v souladu s požadavky jmenované rozhodovací praxe.²³⁴ Rozsah takové kontroly záleží na důležitosti dotčeného důkazu.²³⁵ Pokud stěžovatel nepředloží opodstatněné argumenty, ESLP konstatuje, že právo na spravedlivý proces porušeno nebylo. Stejně tak pokud je předloží a vnitrostátní soud se s nimi dostatečně vypořádá. Pokud však stěžovatel namítne opodstatněné důvody, proč důkaz neměl být použit a vnitrostátní soud se s tím nijak nevypořádá, ESLP se vysloví, že řízení spravedlivé není.

Jedno ze dvou mně známých rozhodnutí, u kterých došlo k porušení práva na spravedlivý proces použitím důkazu ze zásahu do práva na soukromí, je již citované rozhodnutí Budak proti Turecku.²³⁶ V něm se vnitrostátní soudy nevypořádaly s opodstatněnými argumenty obhajoby a porušily tak právo obhajoby stěžovatele. Mimo jiné i tím, že se vůbec nevyjádřily v odůvodnění k námitkám stěžovatele o nepoužitelnosti důkazu. Z rozhodnutí tedy nebylo zřejmé, zda tyto námitky vůbec zvažovaly. To, že byl postup policie v rozporu se zákonem a tím pádem i čl. 8, a že se následný soudní proces

---

²³² Rozhodnutí ESLP ve věci Budak proti Turecku ze dne 16. 2. 2021, stížnost č. 69762/12, body 71 a 81.

²³³ HARRIS, D. J. (David John), M. (Michael) O'BOYLE, Ed BATES, et al. Harris, O'Boyle & Warbrick: law of the European Convention on Human Rights. Third edition. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2014, lxx, s. 419. Stejně tak je váha důkazu stěžejní v případě dovolání v České republice.

²³⁴ Rozhodnutí ESLP ve věci Budak proti Turecku ze dne 16. 2. 2021, stížnost č. 69762/12, bod 78. Srov. povinnost prověřit opodstatněný argument, že došlo k porušení čl. 3 Úmluvy v KAMBER Krešimir. Substantive and Procedural Criminal Law Protection of Human Rights in the Law of the European Convention on Human Rights. Human rights law review. OXFORD: Oxford University Press, 2020, s. 80.

²³⁵ Rozhodnutí ESLP ve věci Budak proti Turecku ze dne 16. 2. 2021, stížnost č. 69762/12, bod 81.

²³⁶ Tamtéž.

s tímto faktem nevypořádal, považoval ESLP za dostatečné, aby konstatoval, že došlo k porušení práva na spravedlivý proces.

Druhým takovým rozhodnutím je Nițulescu proti Rumunsku, ve kterém se dovolací soud nevypořádal s předloženými důkazy stěžovatele a ani s námitkou nezákonnosti důkazu odposlechem.²³⁷ Už v předchozích rozhodnutích ESLP konstatoval, že stávající právní úprava odposlechů v Rumunsku neobsahuje dostatečné garance proti arbitrárnosti, protože státní zastupitelství není dostatečně nezávislé na výkonné moci. Stěžovatelka napadla nedostatečnou věrohodnost nahrávek, jejich neúplnost, nezákonnost a to, že přesto byly hlavním důkazem. Kasační soud na nich i přes nemožnost posoudit věrohodnost a celistvost nahrávek založil rozhodnutí o vině. Přestože výpovědi jednoho svědka byly nižšími soudy považovány za protimluvné, kasační soud na nich založil rozhodnutí bez jeho vyslechnutí. Dále kasační soud založil rozhodnutí také na výpovědi svědků, kteří doznali, že ve skutečnosti nebyli přítomni u nahrané konverzace, a na základě písemných prohlášení dalších svědků a stěžovatele, bez jejich výsledku. Na základě těchto argumentů ESLP dovodil, že toto řízení nebylo spravedlivé dle čl. 6 Úmluvy.

Dle mého názoru ve skutečnosti nezáleží na tom, jestli opravdu došlo k porušení práva na soukromí dle čl. 8 Úmluvy, ale pouze, jestli došlo k porušení práva na spravedlivý proces. Zda skutečně došlo k porušení práva na soukromí, je ve své podstatě irelevantní, přinejmenším méně významné. Jde ve své podstatě o podpůrný argument, kdy jeho absence nedosahuje rozhodných kvalit. Porušením spravedlivého procesu dle ESLP není samotné obstarávání důkazu v rozporu s čl. 8, ale skutečnost, že se soud náležitě nevypořádá s opodstatněnými argumenty obhajoby, že tomu tak bylo, a tím poruší právo na obhajobu stěžovatele. To vyplývá i ze skutečnosti, že neexistuje jediný případ, kdy by ESLP konstatoval, že k porušení spravedlivého procesu došlo pouze na základě porušení práva na soukromí při zajišťování důkazu. Naopak je toto rozhodnutí vždy opřeno o další argumenty. Navíc, v některých případech ESLP, přesto, že se vysloví, že nejde o porušení čl. 8, určí, že bylo porušeno právo na spravedlivý proces. Tak např. porušením čl. 8 Úmluvy není odposlech v kombinaci se skrytým agentem za předpokladu, že stěžovatel musel vědět, že při konání trestné činnosti prodeje drog podstupuje riziko

---

²³⁷ Rozhodnutí ESLP ve věci Nițulescu v. Romania ze dne 22. 9. 2015, stížnost č. 16184/06, body 43–57.

interakce s utajeným agentem.²³⁸ Porušením práva na spravedlivý proces však je odsouzení založené na písemném svědectví agenta, o jehož činnosti soud věděl. A to protože obhajoba neměla možnost žádat o předvolání skrytého agenta jako svědka, jeho výslech a možnost zpochybnit jeho věrohodnost. ESLP byl v tomto případě přesvědčen, že mohl být zachován legitimní zájem na trvání utajení agenta způsobem, který neporušuje práva na spravedlivý proces stěžovatele. Postupem policie tak nedošlo k porušení práva na soukromí, ale porušením práva obhajoby i tak došlo k porušení práva na spravedlivý proces.

---

²³⁸ Rozhodnutí ESLP ve věci Lüdi proti Švýcarsku ze dne 15. 6. 1992, stížnost č. 12433/86, body 42-50.

5. Rozhodovací praxe Ústavního soudu a Nejvyššího soudu

5.1. Spravedlivý proces

Hodnocení důkazů je úkolem především obecných soudů.²³⁹ V rámci hodnocení důkazů soud hodnotí i zákonnost důkazů,²⁴⁰ a jejich použitelnost v řízení. Ústavní soud se ve svém nálezu vyslovil, že jen některá pochybení v důkazním řízení jsou neslučitelná s právem na spravedlivý proces a že tak dosahuje ústavněprávní relevance.²⁴¹ Pouze v takových případech je Ústavní soud oprávněn zasáhnout do rozhodování obecných soudů. Těmi jsou případy opomenutých důkazů, extrémního rozporu skutkového zjištění s provedenými důkazy a nepoužitelnost důkazů. O nepoužitelnost se jedná za předpokladu, že „*důkaz, resp. informace v něm obsažená není získán co do jednotlivých dílčích komponentů (fází) procesu dokazování procesně přípustným způsobem, a tudíž musí být soudem a limine vyloučen z předmětu úvah směřujících ke zjištění skutkového základu věci.*“ Ústavní soud tedy na jednu stranu formuluje pravidlo, že obecné soudy jsou povinny vyloučit ze svých úvah nepoužitelné důkazy, ale zároveň se vyslovuje, že zasáhne pouze pokud takové pochybení má ústavněprávní rozměry, resp. je v rozporu s právem na spravedlivý proces.

Na jmenované rozhodnutí navazuje Nejvyšší soud při výkladu dovolacího důvodu dle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu, jež dle něho „*dopadá na situace, kdy rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném (extrémním) rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy.*“ Což dále rozvíjí tak, že „*pro naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. se musí jednat o taková skutková zjištění, která jsou rozhodující pro naplnění zvolené skutkové podstaty a bez jejich prokázání by jednání obviněného nebylo postižitelné podle trestního zákona.*“²⁴² Vyplývá to dle Nejvyššího soudu z toho, podobně jako ve výše citovaném nálezu Ústavního soudu, že jeho úkolem je se zabývat pouze nejzávažnějšími chybami v procesu dokazování, jež narušují spravedlivý charakter řízení. Není úkolem Nejvyššího soudu nahrazovat činnost soudů prvního a druhého stupně vyvozováním skutkových závěrů. Nejvyšší soud tedy na základě jmenovaného

---

²³⁹ Např. usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 1. 1998 sp. zn. I. ÚS 484/97.

²⁴⁰ Zákonností ve smyslu, tak jak ji vykládá Repík, tedy včetně přípustnosti důkazu. Viz předchozí text.

²⁴¹ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2004, sp. zn. III.ÚS 177/04.

²⁴² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2022, sp. zn. 4 Tdo 1080/2022, bod 17.

ustanovení zasáhne za předpokladu, že došlo k porušení procesního postupu dokazování a že na výsledném nepoužitelném důkazu je založen zjištěný skutkový stav, jenž je určující pro naplnění znaků trestného činu. V případě, že takový důkaz na výslednou kvalifikaci trestného činu nemá vliv, nedochází k porušení práva na spravedlivý proces a Nejvyšší soud nezasáhne.

Ústavní soud spolu s Nejvyšším soudem rozhodují v souladu s rozhodovací praxí ESLP, jelikož nepoužitelnost důkazů v trestním řízení posuzují výhradně z hlediska požadavků spravedlivého procesu.

5.2. Policejní provokace

Stěžejní náleží Ústavního soudu se týkal dvou příslušníků kriminální policie, kteří byli uznáni vinnými ze zneužívání pravomoci úřední osoby, přičemž tvrdili, že byli k jednání vyprovokováni policií.²⁴³ Dle Ústavního soudu je třeba rozlišit činnost policie před tím, než pachatel naplňuje typové znaky trestného činu, a potom co tak činí bez vyprovokování policií. Ústavní soud odkazoval na rozhodovací praxi ESLP, kterou vyložil tak, že nejde o policejní provokaci, pokud je vstup policie do skutkového děje pouhá odpověď na konání pachatele. Za předpokladu, že policie neinicuje vstup do skutkového děje pachatele a nezapříčiní naplnění znaků skutkové podstaty, které by jinak naplněny nebyly, považuje Ústavní soud shodně s ESLP zásah policie do jednání pachatele za přípustný. Ve jmenovaném případě schůzky a výši úplatku navrhli odsouzení stěžovatelé. Nešlo tak o iniciaci ze strany policie, tím pádem ani o policejní provokaci, protože ta pouze reagovala na již dokonáný trestný čin zneužívání pravomoci úřední osoby.

Nelze opomenout stanovisko Nejvyššího soudu k policejní provokaci.²⁴⁴ Vychází z vlastní rozhodovací praxe, rozhodovací praxe ÚS, a především pak z rozhodovací praxe ESLP. Pro jeho vypracování si Nejvyšší soud vyžádal vyjádření široké škály institucí od právnických fakult až po ministerstva, neopomenul ani odbornou nauku. Na základě toho došel k závěrům, že policejní provokaci je:

1. *„aktivní činnost policie, která směřuje k podněcování určité osoby ke spáchání konkrétního trestného činu s cílem získat usvědčující důkazy a vyvolat její trestní stíhání,*

---

²⁴³ Nález Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2018, sp. zn. I. ÚS 4185/16, body 14-46.

²⁴⁴ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014.

a jejímž důsledkem je vzbuzení úmyslu spáchat trestný čin podněcovanou osobou, ačkoliv předtím tato osoba žádný takový úmysl neměla.“ nebo

2. *„doplňování chybějících zákonných znaků základní skutkové podstaty určitého trestného činu, k záměrnému podstatnému navýšení rozsahu spáchaného činu podněcovanou osobou, či k jiným způsobem vyvolané změně právní kvalifikace spáchaného činu k tíži podněcované osoby, zejména pokud jde o okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, byť by jinak tato osoba byla k spáchání činu v obecném smyslu rozhodnuta.“*

Důkaz z policejní provokace, jak ji Nejvyšší soud definoval, je absolutně neúčinný a v řízení proti vyprovokované osobě nepoužitelný. Není dle něho přípustné, aby policie vědomě působila na potenciální pachatele se záměrem iniciovat spáchání trestného činu. Důležitá je odpověď na otázku, zda existoval úmysl pachatele spáchat trestný čin ještě předtím, než došlo k aktivitě policie. Nepřípustné jsou taktiky např. *„opakované výzvy, jednání bezprostředně vedoucí jiného k spáchání či dokonání trestného činu, ale i zneužívání přátelství, sympatií nebo podobného druhu náklonnosti, neobvyklých lákadel a příležitostí, poskytnutí záruk nebo přesvědčování, že jeho čin nebude trestně stíhán apod.“*²⁴⁵ Stát by neměl nijak svým jednáním zasahovat do myšlenkového procesu spočívajícího v předsevzetí spáchat trestný čin. Vědomá činnost policie umožňující spáchání trestného činu je přípustná, pouze pokud dotčená osoba předem vyjádřila úmysl tento čin spáchat. Rozhodné je, zda se osoba protiprávního jednání dopustila z vlastní vůle nebo zda k jejímu rozhodnutí přispěla skrytá činnost policie. Také skutečnost, že osoba byla již před kontaktem s policií rozhodnutá spáchat trestný čin, nebo že se tato trestná činnost nacházela už v kterémkoliv vývojovém stadiu. Na to Nejvyšší soud navázal tím, že pokud při zkoušce spolehlivosti vykonané příslušníky GIBS dle zák. č. 341/2011 Sb., absentuje policejní provokace, je tento úkon použitelný jako důkaz v trestním řízení. To však za předpokladu, že je zde *„podezření vůči takové osobě z možného protiprávního jednání, jemuž se chce předejít nebo zamezit, anebo zde takové jednání již muselo nastat, má-li být odhaleno.“*

---

²⁴⁵ Tento výčet zjevně čerpá z rozhodovací praxe ESLP, viz kapitola o policejní provokaci z pohledu ESLP.

Podobně se Nejvyšší soud vyjádřil na toto téma ve svém rozhodnutí týkajícím se policejní kontroly dle trestního řádu.²⁴⁶ Negativně vymezil policejní provokaci tak, že nejde o případy:

1) „*pouhého pasivního monitorování připravované nebo probíhající trestné činnosti policejním orgánem nebo jím pověřenými osobami*“,

2), kdy se policie při opodstatněném podezření, že je připravována či páchána trestná činnost, do ní aktivně zapojí v souladu s úpravou předstíraného převodu, nebo použití agenta dle trestního řádu, tak, že svým konáním nezapříčiní její „*podstatný nebo určující prvek*“. Důvod této činnosti, jenž je materiálně policejní kontrolou, však musí být prokazatelný ze spisového materiálu.

3), kdy je zjevné, že iniciativa přichází ze strany pachatele, např. „*iniciativně navazoval kontakty se spolupachateli nebo s poškozenými, navrhoval způsob spáchání činu, rozhodoval o místě činu, o způsobu spáchání a utajování, o konspiraci, anebo jestliže požadoval či nabízel konkrétní množství předávané věci či konkrétní cenu apod.*“

Poměrně recentní a prozatím poslední rozhodnutí Ústavního soudu k dotčené problematice se týkalo stěžovatele, který byl uznán vinným pokusem trestného činu provedení zahraničního obchodu s vojenským materiálem bez povolení nebo licence a pokusem přečinu porušení mezinárodních sankcí, jež však považoval za policejní provokaci.²⁴⁷ Ústavní soud navázal na svou dosavadní rozhodovací praxi a uvažoval o hranici mezi policejní provokací a dovoleným způsobem vyšetřování. Vyslovil se, že je třeba opodstatněného podezření, že dotčená osoba nabídku přijme. Ta nesmí být nezvykle výhodná, žádným způsobem vynucovaná, prezentovaná jako legální, či jako velice bezpečná. Dle jeho názoru byla v posuzovaném případě činnost policie pouhou odpovědí na předem přítomný záměr stěžovatele dopustit se trestného činu. Stěžovatel svoji ochotu koupit protiprávně zbraně vyjadřoval bez nepřipustného donucení ze strany policie. Šlo o bývalého zaměstnance Íránského ministerstva obrany se zkušeností s nelegálními obchody se zbraněmi, který učinil vše pro to, aby dokonal jmenovaný trestný čin. Dle Ústavního soudu tak nedošlo k překročení „*soudní tolerance*“, protože vyšetřování určitých druhů trestné činnosti se neobejde bez účasti policie na ní. Takové vyšetřování je však přípustné pouze pokud tato účast policie není „*určujícím či podstatným prvkem*“

---

²⁴⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 15 Tdo 885/2013.

²⁴⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2018, sp. zn. I. ÚS 4185/16.

vyšetřovaného trestného činu. Z jmenovaných rozhodnutí je zjevné, že se v právních názorech soudy shodují.

Jedním z účelů trestního práva procesního je i předcházet trestné činnosti.²⁴⁸ Už z logiky věci je policejní provokace v rozporu s tímto účelem, protože podněcuje to, čemu má přecházet. Z rozhodovací praxe vyplývají hodnotící kritéria na jejichž základě lze posoudit, zda se jedná o policejní provokaci. Ta je stručně řečeno aktivní činností policie, jež je *conditio sine qua non* spáchání trestného činu.

Při zásahu policie do skutkového děje, lze vždy pochybovat o tom, zdali postup policie nezapříčinil spáchání trestného činu. Pro uplatnění trestní odpovědnosti vůči dotčené osobě, vzhledem k zásadě *in dubio pro reo*, je nutno vzniklé pochybnosti vyvrátit. Z rozhodovací praxe vyplývá, že to lze např. na základě skutečnosti, že obžaloba disponuje prokazatelným důvodem, proč policie zasáhla,²⁴⁹ nebo pokud prokáže, že iniciativa ke spáchání trestného činu zjevně pocházela od pachatele,²⁵⁰ či že postup policie byl pouhým pasivním monitorováním trestné činnosti.²⁵¹ Pokud však k vyvrácení pochybností nedojde, nemůže být vyprovokovaná osoba trestně odpovědná.²⁵² Faktickým důsledkem je nepoužitelnost takto získaných důkazů vůči vyprovokované osobě.

Nelze přehlédnout, že základním stavebním kamenem přístupu Ústavního soudu a Nejvyššího soudu je již zmiňovaná a rozebíraná rozhodovací praxe ESLP. To lze usuzovat jak z časové posloupnosti, tak ze skutečnosti, že vnitrostátní soudy ve své judikatuře na rozhodovací praxi ESLP odkazují. Pro správné uchopení přístupu k problematice policejní provokace, je však třeba je studovat společně, neboť rozhodovací praxe ESLP obsahuje zevrubnější návod, jak rozlišit policejní provokaci od dovoleného způsobu vyšetřování, vnitrostátní rozhodovací praxe pak lépe přibližuje aplikaci těchto principů na právní řád České republiky.

---

²⁴⁸ § 1 odst. 1 trestního řádu.

²⁴⁹ Důvod, na základě kterého měla podezření, že je čin již páchan, nebo připravován.

Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2019, sp. zn. 11 Tdo 105/2019, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2019, sp. zn. 8 Tdo 1003/2019, body 25 a 31.

²⁵⁰ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2016, sp. zn. 11 Tdo 641/2016, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2019, sp. zn. 7 Tdo 1593/2017.

²⁵¹ Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2020, sp. zn. 7 Tdo 241/2020, body 22 a 23, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 7 Tdo 1640/2016.

²⁵² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 8 Tz 39/2013.

5.3. Důkaz získaný za porušení zákazu mučení nebo jiného nelidského či ponižujícího zacházení

V rozhodovací praxi soudů České republiky nenalezneme rozhodnutí, které by se přímo týkalo důkazů získaných za porušení zákazu mučení nebo jiného nelidského či ponižujícího zacházení.

Ve svém stanovisku se však Ústavní soud vyjadřuje k zásadě „*nemo tenetur se ipsum accusare*“,²⁵³ která s nastíněným tématem úzce souvisí. Ústavní soud vychází z mnou parafrázované rozhodovací praxe ESLP, která označila jmenovanou zásadu za jednu ze záruk spravedlivého procesu. Zákaz sebeobviňování brání orgánům činným v trestním řízení v získávání důkazů nezákonnými metodami nátlaku a donucení vůči osobě proti které se řízení vede. Zakázané je pouze nucení k aktivní činnosti dotčené osoby. Na pasivní činnost spočívající ve strpění úkonu se zákaz zásadně neuplatňuje, jelikož získaný důkaz existuje bez ohledu na vůli dotčené osoby. Povinnost pasivně strpět úkon však platí pouze pokud zásah nepřesahuje minimální hranici špatného zacházení v rozporu s čl. 3 Úmluvy. V opačném případě není postup orgánů pouhým nepatrným zásahem do tělesné integrity, protože vybočuje z běžné úrovně intenzity potřebné pro získání důkazu. Získání důkazu tímto způsobem je v rozporu s čl. 3 a 6 Úmluvy a nelze ho tak v trestním řízení použít proti dotčené osobě.

Rozhodovací praxe Ústavního soudu a Nejvyššího soudu se dotýká i pojmu špatného zacházení, jak jsem ho vyložil v předchozím textu, a v zásadě plně vychází z rozhodovací praxe ESLP.²⁵⁴ Pojmem špatného zacházení se však zabývá v jiném kontextu, a to v rámci problematiky práva na účinné vyšetřování. Samotná definice hranice minimálního stupně závažnosti se neliší a bude tak aplikovatelná v případě, že by se naše vnitrostátní soudy zabývaly porušením práva na spravedlivý proces užitím důkazů v rozporu se čl. 3.

Na otázku „*Jaký je aktuální přístup rozhodovací praxe k použitelnosti důkazů v trestním řízení v rozporu čl. 3 Úmluvy*“ je vzhledem k absenci rozhodovací praxe soudů České republiky třeba odpovědět především na základě mnou již vyložené rozhodovací praxe ESLP.

---

²⁵³ Stanovisko Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. Pl. ÚS-st. 30/10, body 7-28.

²⁵⁴ Např. nález Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2020, sp. zn. IV. ÚS 1559/20, nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019 sp. zn. II. ÚS 1376/18, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2022, sp. zn. 8 Tdo 861/2022.

5.4. Důkazy získané porušením práva na soukromí

Z rozhodovací praxe ESLP vyplývá, že např. pokud jde o špatné zacházení v rozporu se zákazem v čl. 3 Úmluvy a policejní provokací, jde o natolik závažnou vadu řízení, že činí řízení v zásadě vždy nespravedlivým. V případě důkazů získaných na základě porušení práva na soukromí to neplatí. V předchozím textu jsem došel k závěru, že u porušení práva na soukromí je z hlediska ESLP stěžejní, zda byla zachována práva obhajoby. Obsahově jde o totéž, jako o procesní test v rámci posuzování policejní provokace, nebo porušení čl. 3. Z pohledu Úmluvy, jak ji aplikuje ESLP, je skutečnost, zda došlo k porušení práva na soukromí spíše podpůrným argumentem, který sám o sobě nemůže být důvodem pro rozpor se spravedlivým procesem, tedy ve svém důsledku nepoužitelnost důkazů.²⁵⁵ Toto rozlišení plyne i z textace Úmluvy, která připouští omezení práva na soukromí.²⁵⁶ Z dosavadní rozhodovací praxe ESLP tedy vyplývá, že porušením spravedlivého procesu není samotné obstarávání důkazu v rozporu s čl. 8, ale především skutečnost, že se soudy náležitě nevypořádají s opodstatněnými argumenty obhajoby, že tomu tak bylo, tedy poruší právo na obhajobu stěžovatele.

Zajímavým je v tomto kontextu náleží, kterým Ústavní soud zrušil rozhodnutí obecných soudů, protože se „nevypořádaly s otázkou legitimacy pořizovaných záznamů prostorových odposlechů... Obecné soudy prvního a druhého stupně porušily základní právo stěžovatele podle čl. 8 Úmluvy ve spojení s článkem 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod tím, že odmítly důkazní návrhy stěžovatele směřující k objasnění zákonnosti pořizování záznamů prostorových odposlechů jeho kanceláře a závěr o zákonnosti jejich pořizování učinily v rozporu s podklady obsaženými ve spise navíc s výkladem § 158d trestního řádu rozporným s ústavním pořádkem. Dovolací soud pak tato základní práva stěžovatele porušil tím, že se jeho námitkami v tomto směru odmítl zabývat.“²⁵⁷ V rozhodnutí Ústavní soud zdůrazňuje porušení čl. 8 Úmluvy a čl. 8 odst. 2 Listiny, a do jisté míry opomíjí právo na spravedlivý proces dle čl. 6 Úmluvy či dle čl. 36 odst. 1

---

²⁵⁵ Viz kapitola o rozhodovací praxi ESLP.

²⁵⁶ Např. v případě čl. 3 Úmluvy tomu tak není, jedná se o právo absolutní.

²⁵⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. II.ÚS 2806/08, bod 31. Tento náleží zmiňuje postuláty spravedlivého procesu, avšak důraz klade na čl. 8 odst. 2 Listiny. Tento přístup se shoduje s dosavadní rozhodovací praxí na toto téma. Viz náleží Ústavního soudu ze dne 29. 2. 2008, sp. zn. I.ÚS 3038/07, bod 16, náleží Ústavního soudu ze dne 27. 9. 2007, sp. zn. II.ÚS 789/06, body 19, 20 a náleží Ústavního soudu ze dne 3. 7. 2003, sp. zn. III.ÚS 511/02.

Listiny. Nosným důvodem tohoto rozhodnutí bylo, že obecné soudy dle Ústavního soudu porušily právo na soukromí v kombinaci s právem na řádný zákonný proces stěžovatele tím, že se nedostatečně zabývaly návrhem na přezkoumání zákonnosti odposlechů, a navíc aplikovaly zákonné ustanovení v rozporu s Ústavním pořádkem. V souladu s předchozí judikaturou je toto rozhodnutí třeba interpretovat tak, že až tím, že se obecné soudy nevypořádaly s námitkami stěžovatele, byla porušena jeho práva obhajoby, a ve svém důsledku právo na spravedlivý proces.²⁵⁸

Stejným směrem se ubíraly úvahy Ústavního soudu v nálezu, ve kterém se vyslovil, „*Základním předpokladem řádného výkonu spravedlnosti dle čl. 36 Listiny v demokratickém právním státě, založeném na úctě k právům a svobodám člověka a občana (čl. 1 Ústavy), je dodržování nejen ústavních, ale i zákonných mezí pro pořizování a provádění důkazů. Proto také postup kteréhokoli orgánu činného v trestním řízení vybočujícím z rámce procesních předpisů v tomto ohledu je v rozporu s ústavností státu a ve svých důsledcích znehodnocuje i samotný účel trestního řízení.*“²⁵⁹ Dle Ústavního soudu tedy obecné soudy postupovaly v rozporu s právem na spravedlivý proces stěžovatele, když se v rozporu se zákonem a jeho rozhodovací praxí dostatečně nevypořádaly s obhajobou vytýkanou nezákonností odposlechu a „*připustily, že část nezákonně pořízené evidence o telekomunikačním provozu byla do spisu nejen zařazena, ale také jako důkaz provedena a následně v rozhodnutích hodnocena.*“ V tomto rozhodnutí tak už Ústavní soud výslovně jmenuje právo na spravedlivý proces.

V nejrecentnějším rozhodnutí na téma použitelnosti odposlechu Ústavní soud navázal na výše citovanou předchozí rozhodovací praxi a vyslovil se, že „*Pokud jde o námitku stěžovatele a skupiny stěžovatelů k použitelnosti odposlechů telekomunikačního provozu jako důkazu v posuzované věci, Ústavní soud neshledal, že by obecné soudy nerespektovaly ústavně zaručená práva a svobody stěžovatele a skupiny stěžovatelů. Soudy se touto částí jejich věci náležitě zabývaly a svá rozhodnutí řádným způsobem odůvodnily (čl. 36 odst. 1 Listiny). Obecné soudy tak při použití odposlechů telekomunikačního provozu jako důkazu postupovaly v dané věci zákonem stanoveným způsobem, stěžovatel a skupina stěžovatelů byli v tomto ohledu stíháni z důvodů a způsobem, který stanoví zákon (čl. 8 odst. 2 věta první Listiny), za plného respektování*

---

²⁵⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2004, sp. zn. III.ÚS 177/04.

²⁵⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 3. 8. 2010, sp. zn. IV.ÚS 1556/07, bod 10.

práva na spravedlivý proces. ²⁶⁰ Z citovaného rozhodnutí je zjevný vývoj rozhodovací praxe, kdy Ústavní soud navázal na oba dosavadní přístupy. A tak vycházel jak z čl. 36, tak z čl. 8 odst. 2 Listiny, přičemž zdůraznil, že se soudy dostatečně zabývaly námitkami stěžovatelů, a tím umožnily uplatnění jejich práva na spravedlivý proces.

Absence odůvodnění neodkladnosti domovní prohlídky, jež je porušením zákona, může být v rozporu se spravedlivým procesem a tím pádem protiústavní.²⁶¹ Dle Ústavního soudu tomu tak je, protože „*Z povahy domovní prohlídky, a to zejména ve vztahu k právu na seznámení s podstatou obvinění, resp. k právu na obhajobu jako součástí práva na spravedlivý proces /čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy/ je však vyloučeno .... úkony neobsahovaly důvody pro neodkladnost nebo neopakovatelnost prohlídky. S ohledem na absenci explicitní ústavní i podústavní úpravy je ovšem ponecháno na úvaze orgánu činného v trestním řízení, jakou formu k naplnění tohoto požadavku v konkrétním případě zvolí, ale musí být taková, aby umožňovala kontrolu neodkladnosti a neopakovatelnosti.*“²⁶² Neodkladnost či neopakovatelnost domovní prohlídky je zákonnou podmínkou za předpokladu, že domovní prohlídka nesnese odkladu a zákonem vyžadovaný předchozí výslech nelze provést okamžitě.²⁶³ V odůvodnění takového úkonu musí být vyloženy skutečnosti, které činí domovní prohlídku neodkladnou, nepostačuje konstatování, že tomu tak je s odkazem na zákonné ustanovení. Tzv. trojitě kontrole neodkladnosti a neopakovatelnosti Ústavního soudu podléhají „*podnět/žádost policejního orgánu ve vztahu ke státnímu zástupci, ... návrh státního zástupce ve vztahu k soudci ... rozhodnutí soudu o nařízení prohlídky.*“ Rozpor se spravedlivým procesem Ústavní soud neshledá, pokud byly tyto důvody věcně dány, přestože nejsou formálně zmíněné či označené, ale jsou znatelné ze spisového materiálu a okolností případu.²⁶⁴ Pokud tomu tak je, dle Ústavního soudu rozpor se zákonem nedosahuje „*ústavně právní*

---

²⁶⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. Pl. ÚS. 47/13, bod 26.

²⁶¹ Např. nález Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. III.ÚS 587/14, bod 37.

²⁶² Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. I.ÚS 640/17, bod 56.

²⁶³ Dle nálezu Ústavního soudu ze dne 25. 8. 2008, sp. zn. IV. ÚS 1780/07, je nutnost odůvodnění neodkladnosti nebo neopakovatelnosti dle § 160 odst. 4 trestního řádu dána i pokud dosud nebylo zahájeno trestní stíhání. Dle Ústavního soudu „V opačném případě trpí příkaz závažnou vadou, která má za následek porušení ústavně zaručeného základního práva na domovní svobodu zakotveného v čl. 12 odst. 1 a 2 a práva na spravedlivý proces zakotveného v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.“.

²⁶⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. III.ÚS 761/14, bod 23.

dimenze“.²⁶⁵ Takový příkaz dokonce nemusí být ani za neodkladný a neopakovatelný označen.²⁶⁶ Naopak formální označení bez věcného podkladu by spravedlivý proces dle Ústavního soudu porušovalo.²⁶⁷ Absence těchto důvodů tedy Ústavní soud považuje za porušení práva obhajoby, jež je v souladu s rozhodovací praxí ESLP v rozporu s právem na spravedlivý proces stěžovatele. Je tomu tak především proto, že absence důvodů neodkladnosti či neopakovatelnosti domovní prohlídky, ať už explicitně či materiálně ve spisu, brání obhajobě podávat námitky proti použitelnosti výsledného důkazu, a tím pádem uplatňovat svá práva.

Cílem dosavadního textu kapitoly byla snaha ilustrovat povahu rozhodovací praxe ESLP v kontrastu s rozhodovací praxí Ústavního soudu. Samotné porušení práva na soukromí není z pohledu ESLP dostatečný fakt, aby se vyslovil, že bylo porušeno právo na spravedlivý proces. Tomu jsou však postupy vnitrostátních soudů, jež porušují práva obhajoby do takové míry, že je ESLP vnímá za parodii spravedlnosti a ve svém důsledku porušení spravedlivého procesu. Tomu dle mého přesvědčení odpovídá i přístup k porušení práva na soukromí obstaráváním důkazů v trestním řízení v rozhodovací praxi Ústavního soudu a v s ní souladné rozhodovací praxi Nejvyššího soudu. Jde opět především o to, zda měla obhajoba vůbec možnost uplatnit svá práva,²⁶⁸ nebo v případě, že je uplatnila, se s předloženými tvrzeními obecné soudy vypořádaly způsobem souladným se spravedlivým procesem.²⁶⁹ Při zvažování použitelnosti důkazů v trestním řízení je pak třeba vycházet především z interpretace spravedlivého procesu vyplývajícího z rozhodovací praxe vnitrostátních soudů České republiky, již je nutno vykládat způsobem souladným s rozhodovací praxí ESLP.

---

²⁶⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. III.ÚS 761/14, bod 23.

²⁶⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. Pl. ÚS. 47/13, bod 16.

²⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. I.ÚS 640/17, bod 65.

²⁶⁸ Viz např. problematika odůvodnění domovní prohlídky.

²⁶⁹ Viz např. výše citované rozhodnutí o odposleších.

6. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení dle rekonstrukce trestního práva procesního

6.1. Metodika

Mé pozornosti neunikl ani koncept nového trestního řádu. I přesto, že je tento návrh nejspíše politicky neprůchodný,²⁷⁰ je vhodné se k němu vyjádřit, jelikož je potenciálním zdrojem novelizací stávajícího trestního řádu, a především možností předložit mé návrhy de lege ferenda. V následujících odstavcích se zaměřím na obecnou úpravu použitelnosti důkazů v dotčené koncepci a následně na jednotlivé oblasti použitelnosti důkazů. Návrh konfrontuji s platným trestním řádem, naukou a rozhodovací praxí soudů.

6.2. Obecná úprava použitelnosti důkazu

- § 89 odst. 1 trestního řádu: „*Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Skutečnost, že důkaz nevyhledal nebo nevyžádal orgán činný v trestním řízení, není důvodem k odmítnutí takového důkazu.*“
- § e2 odst. 1 koncepce trestního řádu: „*Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k náležitému objasnění věci, není-li to vyloučeno pro nezákonnost nebo nepřípustnost důkazu.*“

Citované ustanovení koncepce vylučuje použitelnost nezákonných a nepřípustných důkazů.²⁷¹ V platném trestním řádu takové omezení schází, stejně jako jmenované právní pojmy. Legální definici těchto pojmů v koncepci nenalezneme, zabývá se jimi však nauka.

Hodnocení důkazů, jenž je úkolem především nalézacího a odvolacího soudu, spočívá mimo jiné i v hodnocení zákonnosti důkazů. Obsahem hodnocení zákonnosti důkazů je posuzování souladu procesního postupu vedoucího k důkazu se zákonem. Repík má za to, že v rámci této činnosti posuzujeme i „*zda byl důkaz opatřen z pramene, který stanoví, popřípadě alespoň připouští zákon*“, tedy i jeho přípustnost. Důkazní

---

²⁷⁰ Např. článek dostupný z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/pavel-blazek-ministr-spravedlnosti-novy-trestni-rad-navrh-novela-sliby-prohlaseni-vlady.A230515_120335_domaci_pari

prostředky neobsažené v trestním řádu jsou dle Repíka na základě § 89 odst. 2 trestního řádu přípustné za předpokladu, že nejsou v rozporu se základními zásadami trestního řízení a s „*právním řádem vůbec, zejména s ústavními a zákonnými zárukami ochrany osobnosti, práv a svobod občanů.*“²⁷² Zákonnost důkazu tedy spočívá jak v souladu důkazu s jeho s konkrétní úpravou, tak jeho přípustností z pohledu celého právního řádu.

Naopak Mathern termínem zákonnost myslí pouze soulad procesního postupu dokazování s jeho zákonnou úpravou.²⁷³ Nepřípustnost důkazu pak užívá jako širší termín, do něhož zahrnuje jak nezákonnost, tak i případy zákonných poznatků, či poznatků jež zákonnou úpravu nemají, které přesto nelze jako důkaz připustit.

Praktický problém však tato distinkce nejspíše nečinní. At už se tvůrci koncepce přiklonili k jedné nebo druhé variantě, obě stanovují stejné kvalitativní požadavky na důkazy, a to jejich soulad se zákonem ale i s celým právním řádem. Předpokládám však, že autoři koncepce zvolili přístup Matherna, jelikož je dotčené ustanovení označeno „*přípustnost důkazu*“.

- § e2 odst. 2, 3 koncepce trestního řádu:

„(2) Jako důkaz nesmí být v trestním řízení použit poznatek získaný na základě pramene důkazu nebo důkazního prostředku, za účelem jehož opatření nebo při jehož provádění byla osoba, vůči které úkon směřoval, vystavena

a) mučení nebo jinému nelidskému a krutému zacházení,

b) nezákonnému použití násilí nebo vyhrožování, nebo

c) jinému nedovolenému ovlivnění, zejména nedovoleným příslibům, uvádění klamavých a nepravdivých informací nebo použití omamných a psychotropních prostředků způsobilých ovlivnit schopnost jejího myšlení nebo její svobodnou vůli.

(3) Jako důkaz nesmí být v trestním řízení použit ani poznatek získaný na základě pramene důkazu nebo důkazního prostředku, za účelem jehož

---

²⁷² REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982, s. 125.

²⁷³ MATHERN, Vladimír. Dokazovanie v československom trestnom procese. Bratislava: Obzor, 1984, s. 100-108.

opatření nebo při jehož provádění byl porušen zákaz donucování k sebeobviňování osoby, vůči které úkon směřoval.“

První odstavec citované koncepce zakazuje užití nezákonných a nepřipustných důkazů. Následující odstavce lze poté interpretovat tak, že určují, v jakých případech jimi důkazy jsou. § e2 koncepce trestního řádu má být tedy onou naukou navrhovanou obecnou klauzulí nepoužitelnosti důkazů. Platná úprava sice také obsahuje obecnou klauzuli, ta však zakazuje pouze užití důkazů získaných na základě nezákonného donucení nebo hrozby takového donucení, pokrývá tedy mnohem užší spektrum nepoužitelných důkazů.

Ani o koncepci trestního řádu nelze však dle mého názoru tvrdit, že její výčet okolností, jež způsobují nepoužitelnost důkazů, je všeobčímající. Tento výčet nelze považovat za taxativní, jelikož stanovuje pouze speciální případy nepoužitelnosti důkazů, další pak z logiky věci plynou z porušení jednotlivých úprav důkazních prostředků koncepce. Opačný výklad by znamenal nelogický postup zákonodárce, jenž by stanovil úpravu, kterou by s odkazem na § e2 koncepce nebylo třeba dodržovat. Dále lze uvažovat o tom, zda další důvody nepoužitelnosti důkazů nelze dovodit výkladem § 9a koncepce trestního řádu.²⁷⁴

- § 9a koncepce trestního řádu:

„(1) Ustanovení trestněprocesního zákona musí být vykládána a používána ve shodě s ústavním pořádkem, zejména s Listinou základních práv a svobod, jakož i s jeho účelem a smyslem tak, aby nedocházelo k jeho zneužívání.

(2) Postup osob zúčastněných na trestním řízení, který je v rozporu s účelem

a smyslem ustanovení, kterého se dovolávají, nebo postup, který se přičí obecným právním principům a zásadám trestního řízení, je zneužitím práva a nelze jej považovat za oprávněný.“

---

²⁷⁴ Stejně tak i z principů, které platí i v případě aktuální právní úpravy. Ty vyplývají z ústavního pořádku a mimo jiné z čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Jejich nadbytečná úprava v koncepci trestního řádu má však být nejspíše apelem na jejich dodržování.

Vzhledem k rozhodovací praxi by pak nepřipustným důkazem dle mého názoru mohl být poznatek, jež je získán aplikací trestněprocesního ustanovení, jehož smyslem a účelem není získání důkazu.²⁷⁵ Připuštění takového důkazu by bylo zneužitím § e2 odst. 1 koncepce trestního řádu. V případě poznatků získaných na základě zákona, jež není trestněprocesní normou, by se pak mohlo jednat o nepřipustný důkaz v případě, že se § e2 odst. 1 koncepce trestního řádu zneužije k obcházení ustanovení o dokazování této koncepce.

Dalším důvodem nepřipustnosti důkazu v souladu s Mathernem by mohla být i absence zákonného ustanovení důkazního prostředku zároveň s pochybnostmi o jeho věrohodnosti. Mám za to, že to lze dovést z podmínky, že jako důkaz může sloužit jen to, jak jsem již ostatně vyložil v předchozím textu, co může „*přispět k objasnění věci*“.

De lege ferenda je dle mého názoru vhodné zakotvit v koncepci trestního řádu výkladová ustanovení užívaných pojmů „*nezákonný důkaz*“ a „*nepřipustný důkaz*“. Ze samotného textu koncepce není zřejmé, jaký je rozdíl mezi jednotlivými pojmy, a co vlastně znamenají.²⁷⁶ Stejně tak je vhodné určit, zda jsou poznatky získané na základě ustanovení trestněprocesních předpisů, jež neupravují důkazní prostředky, použitelné jako důkazy v trestním řízení. Dále za jakých okolností lze použít jako důkaz poznatek získaný na základě zákona, jež není trestněprocesní normou. Naopak v případě důkazních prostředků, jež zákon neupravuje, ale existují pochybnosti o jejich věrohodnosti, je dle mého názoru namístě nechat na soudech, jak s takovými důkazy v rámci hodnocení důkazů naloží.²⁷⁷

Dalším problémem je skutečnost, že ne všechna porušení zákona při dokazování, jejichž výsledkem je nezákonný důkaz, znamenají, že tento důkaz není použitelný v řízení. Rozhodovací praxe a nauka dovedla, že tomu tak je pouze v případě, že tato nezákonnost pramení z podstatné vady řízení. V ostatních případech jde sice o důkaz z hlediska zákona formálně vadný, tedy nezákonný, ale přesto použitelný. Vhodné je tedy

---

²⁷⁵ Dotčené distinkci se věnuji v kapitole nepřipustné důkazy.

²⁷⁶ Jak jsem již zmiňoval, ani nauka se k jejich významu nestaví jednotně.

²⁷⁷ Vhodné může být např. vyžádání znaleckého posudku, jež může přispět k objasnění, zda použitá metoda je věrohodným způsobem získání důkazů.

těž obecně určit, jaké porušení předpisů o dokazování je podstatnou vadou, jaké naopak pouze formální.²⁷⁸

Nauka a rozhodovací praxe dále také rozlišuje absolutní a relativní neúčinnost důkazu. Absence této distinkce v koncepci může znamenat, že navrhovatel nechce připustit dodatečnou konvalidaci důkazů. Tomu však tak dle mého názoru není, protože konvalidaci připouští např. v § s24. Vzhledem k tomu mám za to, že by koncepce měla tyto pojmy obsahovat, a to spolu jejich legální definicí.

6.3. Policejní provokace

Zákaz policejní provokace dovodila rozhodovací praxe soudů jako z jeden z postulátů spravedlivého procesu. ESLP ve své ustálené rozhodovací praxi rozvedl, co vlastně policejní provokací je, proč ji nelze připustit a jak ji rozeznat od přípustných způsobů policejního vyšetřování. V předchozím textu jsem se dotčenou problematikou široce zabýval, a není dle mého názoru pochyb o tom, že v demokratickém právním státě není pro policejní provokaci místo. Rozhodovací praxe dovozuje tyto závěry výkladem norem ústavní úrovně, v jejich textaci však nenalezneme výslovnou oporu těchto závěrů. Platný trestní řád tuto problematiku vůbec neupravuje, koncepce však ano.

- § s14 koncepce trestního řádu: „*Agent při své činnosti nesmí vzbudit u jiné osoby rozhodnutí spáchat trestný čin a nesmí svým jednáním ovlivnit okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby.*“

Koncepce trestního řádu upravuje policejní provokaci, avšak pouze v souvislosti s institutem agenta. Z rozhodovací praxe soudů plyne, že k policejní provokaci však může dojít i v jiném kontextu. A to např. v rámci zkoušky spolehlivosti, nebo při předstíraném převodu.²⁷⁹ Je tedy nasnadě otázka, proč koncepce upravuje otázku policejní provokace pouze v užším kontextu. Z mého pohledu je vhodnější zákonným zněním buď obecně zakázat policejní provokaci, nebo takovou úpravu vůbec nemít.²⁸⁰

K prevenci před touto činností může prospět její výslovný zákaz. Důležité však je, jak je tento zákaz formulován. Jeho výslovné uzákonění v konkrétní oblasti může znamenat, že má navrhovatel koncepce za to, že je v tomto případě riziko provokace

---

²⁷⁸ Např. podle toho, jak navrhuje Šámal v již citovaném díle: ŠÁMAL, Pavel. *Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazů ve věcném záměru trestního řádu*. Trestněprávní revue, 2008, č. 12, s. 357.

²⁷⁹ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014.

²⁸⁰ Jako tomu je ostatně už teď, kdy je zákaz policejní provokace dovozován z práva na spravedlivý proces.

větší.²⁸¹ Druhá možnost je, že tím navrhovatel sleduje zúžení dotčené problematiky na menší oblast, tedy řečně restriktivní výklad policejní provokace. Takový výklad by však byl v rozporu s dosavadní rozhodovací praxí. Otázkou tedy je, proč je s touto problematikou zacházeno nevyčerpávajícím způsobem, a zdali má pro to navrhovatel koncepce legitimní důvod.²⁸²

Pozitivně hodnotím naopak stručnost citovaného odstavce, jež na jednu stranu poskytuje výslovnou úpravu zákazu policejní provokace, ale zároveň umožňuje soudům dle dosavadní rozhodovací praxe zvážit, zda se postup policie rovná policejní provokaci, nebo naopak povolenému způsobu vyšetřování. Opačný přístup by mohl, vzhledem k vývoji rozhodovací praxe ESLP, ve svém důsledku vést k rozporu dotčené úpravy s Úmluvou.²⁸³

6.4. Důkazy získané za porušení zákazu mučení a jiného nelidského zacházení

- Čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod: „*Nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.*“
- Čl. 3 Úmluvy: „*Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu.*“
- Preambule Úmluvy proti mučení: „*nikdo nemůže být podroben mučení nebo krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání*“²⁸⁴
- § 89 odst. 3 trestního řádu: „*Důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení nesmí být použit v řízení s výjimkou případu, kdy se použije jako důkaz proti osobě, která takového donucení nebo hrozby donucení použila.*“
- § e2 odst. 2, 3, 4 koncepce trestního řádu:

---

²⁸¹ Nepředpokládám, že by se jednalo pouze o zkratkovitou logiku, která vzhledem k termínu „agent provokatér“ došla k závěru, že k policejní provokaci dochází jen při nasazení agenta.

²⁸² Na tuto otázku by mohla odpovědět případná důvodová zpráva.

²⁸³ Jelikož se její interpretace v rozhodovací praxi ESLP vyvíjí.

²⁸⁴ Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení. Čl.15 „Každý stát, který je smluvní stranou této Úmluvy, zajistí, aby žádné prohlášení, které podle zjištění bylo učiněno v důsledku mučení, nebylo použito jako důkaz v žádném soudním řízení, s výjimkou případů, kdy se použije proti osobě obviněné z mučení jako důkaz o tom, že toto prohlášení bylo učiněno.“

„(2) Jako důkaz nesmí být v trestním řízení použit poznatek získaný na základě pramene důkazu nebo důkazního prostředku, za účelem jehož opatření nebo při jehož provádění byla osoba, vůči které úkon směřoval, vystavena

a) mučení nebo jinému nelidskému a krutému zacházení,

b) nezákonnému použití násilí nebo vyhrožování, nebo

c) jinému nedovolenému ovlivnění, zejména nedovoleným příslibům, uvádění klamavých a nepravdivých informací nebo použití omamných a psychotropních prostředků způsobilých ovlivnit schopnost jejího myšlení nebo její svobodnou vůli.

(3) Jako důkaz nesmí být v trestním řízení použit ani poznatek získaný na základě pramene důkazu nebo důkazního prostředku, za účelem jehož opatření nebo při jehož provádění byl porušen zákaz donucování k sebeobviňování osoby, vůči které úkon směřoval.“

Platná úprava trestního řádu obsahuje od velké novely z roku 1990 zákaz použití důkazů z nezákonného donucení nebo hrozby takového donucení. Je tomu tak z důvodu promítnutí závazku z Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.²⁸⁵ Z důvodové zprávy novely se však nedozvíme, z jakého důvodu přijal zákonodárce odlišnou terminologii. Domnívám se, že chtěl zakotvit již zmiňovanou širší obecnou klauzuli použitelnosti důkazů, ta však nepokrývá ani zdaleka všechny případy nepoužitelnosti důkazů. V Listině základních práv a svobod najdeme podobné znění jako v Úmluvě proti mučení, naopak v Úmluvě chybí přívlastek „krutému“.

Poněkud zvláštní je však textace § e2 odst. 2 písm. a) jež vynechává ponižující zacházení ze svého výčtu, neodpovídá tedy žádnému z citovaných pramenů práva. Není mi zřejmé z čeho tato odlišnost plyne. Pokud koncepce opět vychází z Úmluvy proti mučení, tak ji obsahově přesahuje, jelikož Úmluva proti mučení explicitně zakazuje

---

²⁸⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 178/1990 Sb. – novelizace trestního řádu důvodová zpráva: „K bodu 43 (§ 89) Do tohoto ustanovení se přebírá závazek vyplývající z Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, již je ČSSR vázána (vyhl.č. 143/1988 Sb.). Nedochází tím ke změnám ustálené soudní praxe při posuzování účinnosti důkazů trpících jinými nedostatky (zejména prováděných před zahájením trestního stíhání).“

pouze použití důkazu z mučení v čl. 15.²⁸⁶ Aby byla koncepce výslovně v souladu s Úmluvou a rozhodovací praxí ESLP, musela by obsahovat zákaz použití důkazu i z ponižujícího zacházení. Navíc se z hlediska Úmluvy zdá výslovný zákaz důkazů z „nezákonného použití násilí nebo vyhrožování“ nadbytečný, jelikož ten je již zahrnut v pojmu „mučení nebo jinému nelidskému a krutému zacházení“.

Dle mého názoru je na jedu stranu správné zakotvit dotčenou úpravu, jež vychází ze závazků z mezinárodního práva, do právního řádu, avšak právní jistotě by prospělo ji přijmout v totožném znění.²⁸⁷ Mám za to, že jednotnost terminologie by mohla přispět k jasnosti právní úpravy, jež je jedním z předpokladů právního státu.²⁸⁸ Ovšem za předpokladu, že se opravdu jedná o demonstrativní výčet nepoužitelných důkazů, nemá tato nekonzistentní textace pravděpodobně žádné zásadní neblahé důsledky.

6.5. Důkazy získané za porušení práva na soukromí

V koncepci mě zaujaly některé pozitivní změny v oblasti ochrany soukromí v rámci dokazování. Tak např. dosavadní právní úprava v § 158d trestního řádu je dle nauky nedostatečná.²⁸⁹ Gřivna kritizuje rozdíl mezi úpravou v § 88 trestního řádu a § 158d trestního řádu, jelikož v případě § 158d nemusí jít vždy o méně závažný zásah do soukromí.²⁹⁰ Dle jeho názoru není opodstatněné, aby byly v případě § 158d trestního řádu uplatňovány méně přísné podmínky. Rozdíl spočívá např. v jiném vymezení trestných činů při kterých lze tento zásah do soukromí nařídit, v tom, kdo ho může nařídit, v jeho maximálním trvání, v povinnosti průběžně vyhodnocovat opodstatněnost jeho trvání,

---

²⁸⁶ Nutno dodat, že zaleží na výkladu tohoto článku. Někteří autoři rozšiřují působnost tohoto ustanovení i na kruté, nelidské, a ponižující zacházení. Viz NOWAK, Manfred; BIRK, Moritz a MONINA, Giuliana. *The United Nations Convention Against Torture and its optional protocol: a commentary*. Second edition. New York, NY: Oxford University Press, 2019. s. 436-438.

²⁸⁷ Zákaz použití důkazů vyplývajících z porušení zákazu nucení k sebeobviňování zakotvený v koncepci může dle mého názoru také přispět prevenci před postupem OČTR spočívajícím ve špatném zacházení.

²⁸⁸ FULLER, Lon L. a PŘIBÁŇ, Jiří. *Morálka práva*. Vyd. 2. Praha: OIKOYMENH, 1998, s. 63-64.

²⁸⁹ GŘIVNA, Tomáš. *Zákonnost důkazů získaných sledováním osob a věcí*. In: JELÍNEK, Jiří. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, s. 314-326.

AUGUSTINOVÁ, Pavla; HERANOVÁ, Simona a MULÁK, Jiří. *Procesní použitelnost záznamů ze sledování osob a věcí v jiné trestní věci – několik poznámek k úpravě tzv. prostorového odposlechu*. Praha: *Trestní právo*. Roč. 24, č. 4, 2020, s. 2-13.

²⁹⁰ GŘIVNA, Tomáš. *Zákonnost důkazů získaných sledováním osob a věcí*. In: JELÍNEK, Jiří. *Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces*. Praha: Leges, 2018, s. 314-326.

v podmínkách jeho prodloužení, v povinnosti informovat dotčenou osobu, v povinnosti následně nepoužitelný záznam zničit a v právu požadovat přezkum zákonnosti tohoto zásahu.

Tyto výtky ve značné části zohledňuje koncepce trestního řádu. Omezení použití obou těchto zásahů do práva na soukromí je v ní podmíněno stejnou typovou závažností trestných činů. Průběžné vyhodnocování, zda trvají podmínky pro tyto zásahy, je také výslovně uvedeno v obou případech. Stejně tak povinnost zničit záznamy do tří let, po skončení řízení informovat dotčené osoby o tomto zásahu a jejich přezkum Nejvyšším soudem. Tyto změny dle mého názoru lépe odpovídají požadavkům Listiny základních práv a svobod a Úmluvy, jelikož podmiňují zásah do práva na soukromí konkrétní zákonnou úpravou, vyhovují zásadě řádného zákonného procesu, a odstraňují nedůvodné rozlišování podmínek jmenovaných zásahů.

Naopak některé rozdíly trvají. Sledování je stále přípustné až 6 měsíců.²⁹¹ Pouze v případě, kdy má být zasazeno do nedotknutelnosti obydlí, jde o 4 měsíce. Tím je však apel na rozlišování závažnosti jednotlivých typů sledování částečně vyslyšen.²⁹² Opakované prodloužení těchto zásahů v koncepci už není ani v jednom případě zpřísněné, avšak u sledování je stále třeba nové žádosti. Lze souhlasit s názorem, že pro takové odlišení, se vzhledem k potenciálně stejné nebo vyšší závažnosti těchto zásahů, jen těžko hledá legitimní opodstatnění.

Trvá i skutečnost že méně závažné typy sledování jsou možné dokonce i bez souhlasu státního zástupce či soudu. S čímž lze z hlediska spravedlivého procesu souhlasit, jelikož ty slouží především jako operativní informace vyšetřovatele, ne jako důkaz. Stejně tak dle mého názoru ob stojí tento zásah z hlediska práva na soukromí, jelikož je podstatně méně závažný a je opodstatněný veřejným zájmem na odhalení trestné činnosti.

Mám za to, že z hlediska ochrany soukromí jde o krok pozitivním směrem. Ústavní pořádek a mezinárodní dokumenty podmiňují zásahy do práva na soukromí zákonnou úpravou, která však musí dosahovat určitých kvalit. Ty vyplývají např. z rozhodovací praxe ESLP, jež je dovozuje, jak už jsem vyložil v předchozích kapitolách,

---

²⁹¹ Oproti § s15 odst. 2 koncepce.

²⁹² Ten je zjevný např. v již citovaném díle GRIVNA, Tomáš. Zákonnost důkazů získaných sledováním osob a věcí. In: JELÍNEK, Jiří. Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces. Praha: Leges, 2018, s. 314-326.

z principů právního státu. Dle mého názoru navrhovaná úprava dosahuje těchto kvalit, jelikož je dostatečně konkrétní, umožňuje tedy zásahy vykonávat „v souladu se zákonem“. Obsahuje i další kvality, které dovodila rozhodovací praxe, jimiž jsou „jasnost“ a s tím související „předvídatelnost“, které zajišťují právní jistotu adresátů této normy. V případě přijetí této úpravy by tak její adresáti měli možnost se adekvátně seznámit s tím, za jakých okolností dle zákona může OČTR přistoupit k těmto zásahům,²⁹³ což ve svém důsledku zamezuje arbitrárnosti jejich postupů.²⁹⁴

Zakotvení obecné úpravy ochrany komunikace s obhájcem v § 52a (c28a) v koncepci je další pozitivní změnou oproti platnému trestnímu řádu, který ji upravuje pouze v souvislosti s odposlechy dle § 88 trestního řádu.²⁹⁵

Na problematiku použitelnosti důkazů lze hledět, v souladu s rozhodovací praxí ESLP, zásadně z hlediska spravedlivého procesu. Jak jsem již ostatně několikrát předestřel, použití důkazu může být na jednu stranu v rozporu se spravedlivým procesem z hlediska jeho instrumentální interpretace, nebo na druhou stranu z hlediska jeho procesní interpretace.²⁹⁶ Rozhodovací praxe dovodila, že pokud jde o policejní provokaci a špatné zacházení, tak ty mohou porušit právo na spravedlivý proces z hlediska obou interpretací. Porušení práva na soukromí má naopak potenciál porušit právo na spravedlivý proces jen z hlediska jeho procesní interpretace.²⁹⁷ Je tedy předpokladem rozporu řízení se spravedlivým procesem pouze pokud jsou zároveň nerespektovány jednotlivé postuláty spravedlivého procesu.

Otázkou tedy je, zda koncepce zakotvuje úpravu, jež umožňuje plné uplatnění práv vyplývajících z práva na spravedlivý proces. Z předešlého výkladu je zřejmé, že jde především o zakotvení práv obhajoby. Dle mého názoru tomu tak je, a to jak ve stávajícím trestním řádu, tak v případě koncepce.

---

²⁹³ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Bykov proti Rusku ze dne 10. 3. 2009, stížnost č. 43/78/02, bod 78.

²⁹⁴ Např. rozhodnutí ESLP ve věci Falzarano proti Itálii ze dne 15. 6. 2021, stížnost č. 73357/14, bod 29.

²⁹⁵ Tu dovodila i rozhodovací praxe např. v rozhodnutí ESLP ve věci Laurent proti Francii ze dne 24. 5. 2018, stížnost č. 28798/13, § 45 a násl.

²⁹⁶ NEJEDLÝ, Josef. Zákonost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s. 13.

²⁹⁷ Viz předchozí rozsáhlý výklad.

Nutno dodat, že koncepce srozumitelněji zakotvuje princip kontradiktornosti řízení, jež je neodmyslitelnou součástí spravedlivého procesu.²⁹⁸ Jednak tím, že tuto zásadu výslovně upravuje v § 8, dále pak také jejím plným promítnutím do výčtu práv obžalovaného v § 52 (c28) koncepce. Tento výčet tak mimo práva, která obsahuje i výčet práv obžalovaného v platném trestním řádu,²⁹⁹ obsahuje i další práva jež lze považovat za projev kontradiktornosti řízení.³⁰⁰ Jimiž jsou mimo jiné právo nahlížet do trestního spisu, účastnit se osobně řízení a klást otázky vyslychaným osobám.³⁰¹

---

²⁹⁸ REPÍK, Bohumil. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: Orac, 2002, s. 147.

²⁹⁹ Jde primárně o oprávnění vyjádřit se k věci a předkládat důkazy.

³⁰⁰ Ty obsahuje i platný trestní řád, akorát nejsou ve výčtu práv obviněného, ale pouze v jiných ustanoveních.

³⁰¹ I tato práva lze považovat za součást zásady kontradiktornosti řízení. Viz např. MULÁK, Jiří. Zásada kontradiktornosti v trestním řízení – evropské souvislosti a česká reflexe. In: Bulletinadvokacie.cz [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2019, 20.03.2019. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zasada-kontradiktornosti-v-trestnim-rizeni-evropske-souvislosti-a-ceska-reflexe#ftn4>

7. Závěr

Na základě úvodní kapitoly je zřejmé, že zákonná úprava problematiky použitelnosti důkazů v trestním řízení není dostatečná. Jde v podstatě o imperfektní normu, protože stanovuje, jak se orgány činné v trestním řízení mají chovat, avšak pouze výjimečně stanovuje sankci, pokud tak nečinní. Při absenci právní úpravy nezbyvá soudům než dotvářet svojí rozhodovací praxí mezeru v zákoně a tím nahrazovat funkci zákonodárce. Pro plné uplatnění zásady řádného zákonného procesu je vhodné, aby při porušení zákonem deklarovaného postupu existovala zákonem stanovená sankce, která akcentuje nutnost souladu aplikační praxe s deklarovaným pravidlem. Vzhledem k tomu se domnívám, že *de lege ferenda* ve shodě s většinovým názorem nauky, by trestní řád měl obsahovat alespoň výslovnou obecnou úpravu nepoužitelnosti důkazů. Takové ustanovení by mělo v obecné rovině určit, co činí důkaz nepoužitelným a jak s takovým důkazem v řízení naložit. Jako možné, avšak ne nutné, považuji doplnění obecné klauzule demonstrativním výčtem případů nepoužitelných důkazů. V konfrontaci se skutečným světem nemůže zákon taxativním výčtem akurátně předvídat všechny varianty nepoužitelnosti důkazů. Zjevně se tedy plně ztotožňuji s nadčasovým dílem Repíka.³⁰²

Absence ucelené právní úpravy problematiky použitelnosti důkazů má mimo jiné za následek terminologickou nejednotnost v nauce. Na základě jejího studia jsem postupně pro účely práce rozlišil, že nezákonnost důkazu spočívá v pouhém konstatování, že je důkaz v rozporu se zákonem. Neúčinnost důkazu je spojována především s podstatnou vadou dokazování, již posuzujeme v rámci hodnocení zákonnosti důkazu, kdy může, však nemusí být jejím následkem. Přípustnost důkazu jsem v souladu s částí nauky odlišil od zákonnosti důkazu, protože zdaleka ne každé vyhledání, opatření či získání důkazu je upraveno zákonem. Nepoužitelnost důkazu je ve výsledku zastřešujícím termínem, kterým lze označit všechny ty případy, u kterých je třeba v řízení nepřisuzovat určité zjištěné informaci důkazní váhu v procesním smyslu.³⁰³ *De lege ferenda* je dle mého názoru vhodné, aby zákonodárce, pokud by užil jmenované terminologie, ji přisuzoval mnou jmenovaný význam vycházející z nauky.

---

³⁰² REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, červen-září 1982, s. 126-127.

³⁰³ ZAORALOVÁ, Petra. *Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze*. Praha: Leges, 2018, s. 45.

Nauka a rozhodovací praxe dovozuje relativní neúčinnost důkazu podle okolností případu výkladem ustanovení trestního řádu. Dle mého názoru jde o relativní neúčinnost pouze v případech, kdy tak zákon výslovně připouští. A contrario pokud tomu tak není, nelze důkaz považovat za relativně neúčinný. Výjimku lze spatřovat v ustanovení na ochranu třetích osob. De lege ferenda, pokud by zákonodárce upravil obecnou klauzuli nepoužitelnosti důkazů, je tedy vhodné, aby taxativně určil, kdy se jedná o relativní neúčinnost důkazů.³⁰⁴ V následné konvalidaci nepoužitelnosti důkazu bez opory v zákoně lze totiž spatřovat rozpor se zásadou řádného zákonného procesu.

Případná novela trestního řádu, která by zakotvila obecnou úpravu nepoužitelnosti důkazů, nemusí nutně užívat termínu nepřípustný důkaz, jak jsem ho v souladu s naukou vymezil. Důležité však je, aby zohlednila skutečnost, že ne všechny nepoužitelné důkazy musí plynout z postupu rozporného ze zákona. Některé poznatky získané v souladu se zákonem nelze jako důkaz připustit, protože jejich použití směřuje k obcházení zákona. Je třeba interpretovat § 89 odst. 2 trestního řádu v kontextu celého právního řádu, nikoliv tedy jako nástroj k „zprocesnění“ jakéhokoliv poznatku jako důkazu.³⁰⁵ Na základě textace jmenovaného ustanovení pak nelze připustit ani poznatky, jejichž nositelé nejsou dle dosavadního stavu poznání věrohodní a nelze tak z nich usuzovat pravdivost jejich obsahu.³⁰⁶

Při aktuálním stavu zákonné úpravy mi nezbylo nic jiného než zevrubně studovat dosavadní rozhodovací praxi. Zaměřil jsem se primárně na přístup ESLP, jelikož je hodnotným zdrojem při studiu problematiky spravedlivého procesu, a jeho odraz v rozhodovací praxi soudů České republiky. Studium rozhodovací praxe ESLP týkající se použitelnosti důkazů v trestním řízení, je především studiem spravedlivého procesu v mezích Úmluvy. ESLP nikdy přímo nestanoví, jaký důkaz je nepoužitelný, ale pouze zda je jeho použití v rozporu se spravedlivým procesem. Ke spravedlivému procesu

---

³⁰⁴ Jako to v některých případech v trestním řádu již činní.

ŠÁMAL, Pavel. Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazů ve věcném záměru trestního řádu. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 12, s. 357.

³⁰⁵ REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. *Bulletin advokacie*, červen-září 1982, s. 125.

³⁰⁶ Srov. MATHERN, Vladimír. Dokazovanie v československom trestnom procese. Bratislava: Obzor, 1984, s. 105.

přístupuje z pohledu procesní interpretace, nebo z pohledu instrumentální interpretace.³⁰⁷ Oba tyto pohledy vyžadují zachování určitých standardů trestního řízení.

Instrumentální interpretace hledí především na výsledek a povahu řízení. Tak např. při prokázané policejní provokaci nelze mít pochyb o tom, že sama podstata řízení nikdy nemůže mít charakter spravedlivého procesu. Stejně tak nelze mít pochyb o tom, že když se stát dopustí špatného zacházení v rozporu s čl. 3, jež je ve zjevném rozporu s demokratickým právním státem, nemůže být výsledek dotčeného řízení spravedlivý.

Z hlediska procesní interpretace je poté stěžejní, zda byly zachovány jednotlivé záruky spravedlivého procesu. Tím jsou v tomto kontextu především práva obhajoby a kontradiktornost řízení. V případě policejní provokace a porušení čl. 3, jež v řízení před vnitrostátním soudem nebyly prokázány, je stěžejním předpokladem spravedlnosti řízení skutečnost, že měl obviněný možnost namítat zásah do jeho práv a že soudy s těmito námitkami dostatečně vypořádaly. Z dosavadní rozhodovací praxe ESLP pak také vyplývá, že porušením spravedlivého procesu dle ESLP není samotné obstarávání důkazu v rozporu s čl. 8,³⁰⁸ ale především skutečnost, že se soudy náležitě nevypořádaly s opodstatněnými argumenty obhajoby, že tomu tak bylo, a tím porušily právo obhajoby stěžovatele.³⁰⁹

Došel jsem k závěru, že rozhodovací praxe Ústavního soudu a Nejvyššího soudu týkající se použitelnosti důkazů v trestním řízení následuje rozhodovací praxi ESLP.³¹⁰ Tato skutečnost vyplývá z obsahové shody a časové posloupnosti stěžejních rozhodnutí. Předpokladem správného uchopení problematiky použitelnosti důkazu v trestním řízení je společná aplikace poznatků zmíněných soudů. Rozhodovací praxe ESLP poskytuje širší výklad této problematiky, vnitrostátní soudy pak přibližují konkrétní aplikaci zjištěných poznatků v právním prostředí České republiky.

---

³⁰⁷ Např. NEJEDLÝ, Josef. *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013, s. 13.

³⁰⁸ Z hlediska instrumentální interpretace.

³⁰⁹ Porušení práva na soukromí v rámci dokazování v trestním řízení má dle ESLP tedy potenciál porušit spravedlivý proces pouze z hlediska instrumentální interpretace.

³¹⁰ Nebo absentuje.

V rámci práce jsem se také vyjádřil ke koncepci nového trestního řádu, jež měla nahradit platnou úpravu. Ta je sice politicky neprůchodná,³¹¹ ale jde o potenciální zdroj novelizací stávajícího trestního řádu, a možností aplikovat mé návrhy *de lege ferenda*. Dle mého názoru je návrh trestního řádu krokem správným směrem, přesto má však jisté nedostatky. Za pozitivum považuji, že obsahuje obecnou klauzuli o použitelnosti důkazů, a zřetelně vymezuje práva obhajoby, včetně zásady kontradiktornosti řízení. Na druhou stranu mám za to, že je vhodné pro užívané termíny „*nezákonnost důkazu*“ a „*nepřípustnost důkazu*“ zakotvit legální definici, jelikož ani nauka se zcela neshodne na jejich významu. V rámci dotčené kapitoly pak také vytýkám jisté nedostatky jednotlivých mnou zvolených konkrétních úprav nepoužitelnosti důkazů.

Hlavními závěry mé diplomové práce jsou kategorizace příčin nepoužitelnosti důkazů v souladu s naukou a následné zařazení jednotlivých rozhodnutí rozhodovací praxe do této systematiky. A dále výsledky analýzy rozhodovací praxe týkající se spravedlivého procesu, jež je určující pro to, zda je důkaz v řízení použitelný.

---

³¹¹ Např. článek dostupný z: https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/pavel-blazek-ministr-spravedlnosti-novy-trestni-rad-navrh-novela-sliby-prohlaseni-vlady.A230515_120335_domaci_pari

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

Zahraniční:

BUCKLEY, Carla M.; KAMBER, Kresimir.; MCCORMICK, Pamela. a HARRIS, David J. The European Convention on Human Rights - Principles and Law. Namur: Council of Europe, 2022

DIJK, Pieter van, Fried van HOOFF, Arjen van RIJN a Leo ZWAAK. Theory and practice of the European Convention on Human Rights. Fourth edition. Cambridge, United Kingdom: Intersentia, 2006

DIJK, Pieter van, Fried van HOOFF, Arjen van RIJN a Leo ZWAAK. Theory and practice of the European Convention on Human Rights. Fifth edition. Cambridge, United Kingdom: Intersentia, 2018

GRABENWARTER, Christoph a Christoph GRABENWARTER. European Convention on Human Rights: commentary. München: Beck, 2014

HARRIS, D. J. (David John), M. (Michael) O'BOYLE, Ed BATES, et al. Harris, O'Boyle & Warbrick: law of the European Convention on Human Rights. Third edition. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2014, lxxv, s. 240

KAMBER, Krešimir. Substantive and Procedural Criminal Law Protection of Human Rights in the Law of the European Convention on Human Rights. Human rights law review. OXFORD: Oxford University Press, 2020

LAI, Ho Hock. Exclusion of Wrongfully Obtained Evidence. The Oxford Handbook of Criminal Process. Oxford University Press, 2019

NOWAK, Manfred; BIRK, Moritz a MONINA, Giuliana. The United Nations Convention Against Torture and its optional protocol: a commentary. Second edition. New York, NY: Oxford University Press, 2019

REID, Karen. A practitioner's guide to the European Convention on Human Rights. 4th edition. London: Sweet & Maxwell, 2011

ARANGUENA FANEGO, Coral v ROCA, Javier García a Pablo SANTOLAYA. Europe of Rights. Europe of rights: a compendium on the European Convention of Human Rights. Leiden: BRILL, 2012

TRECHSEL, Stefan a Sarah J. SUMMERS. Human rights in criminal proceedings. Oxford: Oxford University Press, 2005

WEISSER, Bettina. The European Convention on Human Rights and the European Court of Human Rights as Guardians of Fair Criminal Proceedings in Europe. The Oxford Handbook of Criminal Process. Oxford University Press, 2019

Česká a slovenská:

AUGUSTINOVÁ, Pavla; HERANOVÁ, Simona a MULÁK, Jiří. Procesní použitelnost záznamů ze sledování osob a věcí v jiné trestní věci – několik poznámek k úpravě tzv. prostorového odposlechu. Praha: Trestní právo. Roč. 24, č. 4, 2020

CÍSAŘOVÁ, Dagmar.: Hodnocení důkazů. Socialistická zákonost č.5, 1967

FIALA, J. Pojem důkazu ve smyslu procesním. Stát a právo, 13, 1967

FRYŠTÁK, Marek. Dokazování v přípravném řízení. Brno: Masarykova univerzita, 2014

FRYŠTÁK, Marek a Michal JÍLOVEC. Zákonost důkazů v trestním řízení a její posuzování aplikační praxí. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, roč. 22, č. 1

FULLER, Lon L. a PŘIBÁŇ, Jiří. Morálka práva. Vyd. 2. Praha: OIKOYMENH, 1998

GŘIVNA, Tomáš. Zákonost důkazů získaných sledováním osob a věcí. In: JELÍNEK, Jiří. Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces. Praha: Leges, 2018

JELÍNEK, Jiří. Trestní právo procesní. 6. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2021

MATHERN, Vladimír. Dokazovanie v československom trestnom procese. Bratislava: Obzor, 1984

MULÁK, Jiří. Zásada kontradiktornosti v trestním řízení – evropské souvislosti a česká reflexe. In: Bulletinadvokacie.cz [online]. Praha: Česká advokátní komora, 2019, 20.03.2019. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/zasada-kontradiktornosti-v-trestnim-řízení-evropske-souvislosti-a-ceska-reflexe#ftn4>

MULÁK, Jiří. Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces. Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2018

NEJEDLÝ, Josef. Zákonost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013

NETT, Alexander. Plody z otráveného stromu. Brno: Masarykova univerzita, 1997

NETT, Alexander. Účinný důkaz v trestním řízení de lege lata. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno, 1995, roč. 3, č. 3

PAVLÍČEK, V. a kol. Ústavní právo a státověda, II. díl. Ústavní právo České republiky. 3. vydání. Praha: Leges, 2020

PROVAZNÍK, Jan. Kriminalistické a trestněprávní aspekty detekce lži analýzou tzv. mikroexpresí. Revue pro právo a technologie [online]. 2022

REPÍK, Bohumil. Evropská úmluva o lidských právech a trestní právo. Praha: Orac, 2002

REPÍK, Bohumil. Otázky dokazování v trestním řízení v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva. Bulletin advokacie. 2003

REPÍK, Bohumil. Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení. Bulletin advokacie, červen-září 1982

ŠÁMAL, Pavel. Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazů ve věcném záměru trestního řádu. Trestněprávní revue, 2008, č. 12

ŠÁMAL, Pavel. Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému. Praha: Codex Bohemia, 1999

ZAORALOVÁ, Petra. Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení a její meze. Praha: Leges, 2018

2. Seznam použitých internetových zdrojů

<https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/guide_art_6_criminal_eng

<http://eslp.justice.cz/>

[https://hudoc.echr.coe.int/#%22itemid%22:\[%22001-207926%22\]](https://hudoc.echr.coe.int/#%22itemid%22:[%22001-207926%22])

<https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/pavel-blazek-ministr-spravedlnosti>

[novy-trestni-rad-navrh-novela-sliby-prohlaseni-vlady.A230515_120335_domaci_pari](https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/pavel-blazek-ministr-spravedlnosti-novy-trestni-rad-navrh-novela-sliby-prohlaseni-vlady.A230515_120335_domaci_pari)

3. Seznam použité judikatury

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

rozhodnutí ESLP ve věci Akbay a ostatní proti Německu ze dne 15. 10. 2020, stížnost č. 40495/15

rozhodnutí ESLP ve věci Akkoç proti Turecku ze dne 10. 10. 2000, stížnost č. 22947/93, 22948/93

rozhodnutí ESLP ve věci Allan proti Spojenému Království ze dne 5. 11. 2002, stížnost č. 48539/99

rozhodnutí ESLP ve věci Bannikova proti Rusku ze dne 4. 11. 2010, stížnost č. 18757/06

rozhodnutí ESLP ve věci Budak proti Turecku ze dne 16. 2. 2021, stížnost č. 69762/12

rozhodnutí ESLP ve věci Bykov proti Rusku ze dne 10. 3. 2009, stížnost č. 43/78/02

rozhodnutí ESLP ve věci Craxi proti Itálii (č. 2), ze dne 17. 7. 2003, stížnost č. 25337/94

rozhodnutí ESLP ve věci Čwik proti Polsku ze dne 5. 11. 2020, stížnost č. 31454/10

rozhodnutí ESLP ve věci Dragoş Ioan Rusu proti Rumunsku ze dne 31. 1. 2018, stížnost č. 22767/08

rozhodnutí ESLP ve věci Edwards a Lewis proti Spojenému království, ze dne 27. 10. 2004, stížnost č. 39647/98 a 40461/98

rozhodnutí ESLP ve věci Falzarano proti Itálii ze dne 15. 6. 2021, stížnost č. 73357/14

rozhodnutí ESLP ve věci Furcht proti Německu ze dne 23. 10. 2014, stížnost č. 54648/09

rozhodnutí ESLP ve věci Gäfgen proti Německu ze dne 1. 6. 2010, stížnost č. 22978/05

rozhodnutí ESLP ve věci García Ruiz proti Španělsku ze dne 21. 1. 1999, stížnost č. 30544/96

rozhodnutí ESLP ve věci Heany a McGuinness proti Irsku ze dne 21. 12. 2000, stížnost č. 34720/97

rozhodnutí ESLP ve věci Heglas proti České republice ze dne 1. 3. 2007, stížnost č. 5935/02

rozhodnutí ESLP ve věci Ilgar Mammadov proti Ázerbájdžánu (č. 2) ze dne 16. 11. 2017, stížnost č. 919/15

rozhodnutí ESLP ve věci Irsko proti Spojenému království ze dne 18. 1. 1978, stížnost č. 5310/71

rozhodnutí ESLP ve věci Jalloh proti Německu ze dne 11. 7. 2006, stížnost č. 54810

rozhodnutí ESLP ve věci Khan proti Spojenému království ze dne 12. 5. 2000, stížnost č. 35394/97

rozhodnutí ESLP ve věci Khudobin proti Rusku ze dne 26. 10. 2006, stížnost č. 59696/00

rozhodnutí ESLP ve věci Laurent proti Francii ze dne 24. 5. 2018, stížnost č. 28798/13

rozhodnutí ESLP ve věci Lüdi proti Švýcarsku ze dne 15. 6. 1992, stížnost č. 12433/86

rozhodnutí ESLP ve věci Matanović proti Chorvatsku ze dne 4. 4. 2017, stížnost č. 2742/12

rozhodnutí ESLP ve věci Nişulescu v. Romania ze dne 22. 9. 2015, stížnost č. 16184/06

rozhodnutí ESLP ve věci Othman (Abu Qatada) proti Spojenému království ze dne 17. 1. 2012, stížnost č. 8139/09

rozhodnutí ESLP ve věci Panarisi proti Itálii ze dne 10. 4. 2007, stížnost. č. 46794/99

rozhodnutí ESLP ve věci Perez proti Francii ze dne 12. 2. 2004, stížnost č. 47287/99

rozhodnutí ESLP ve věci Ramanauskas proti Litvě ze dne 5. 2. 2008, stížnost č. 74420/01

rozhodnutí ESLP ve věci Ramirez Sanchez proti Francii ze dne 4. 7. 2006 stížnost č. 5945/00

rozhodnutí ESLP ve věci Ruiz Torija proti Španělsku ze dne 9. 12. 1994, stížnost. č. 18390/91

rozhodnutí ESLP ve věci Shannon proti Spojenému království ze dne 6. 4. 2004, stížnost č. 67537/01

rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva ve věci Schenk proti Švýcarsku ze dne 12. 7. 1988, stížnost č. 10862/84

rozhodnutí ESLP ve věci Schmidt proti Německu ze dne 5. 1. 2006, stížnost č. 32352/02

rozhodnutí ESLP ve věci Silver a další proti spojenému království ze dne 25. 3. 1983, stížnost č. 5947/72; 6205/73; 7052/75; 7061/75; 7107/75; 7113/75; 7136/75

rozhodnutí Evropské komise pro lidská práva ve věci Teixeira proti Portugalsku ze dne 25. 2. 1998, stížnost č. 25829/94

rozhodnutí ESLP ve věci Tchokhonelidze proti Gruzii ze dne 28. 6. 2018, stížnost č. 31536/07

rozhodnutí ESLP ve věci Vanyan proti Rusku ze dne 15. 12. 2005, stížnost č. 53203/99

rozhodnutí ESLP ve věci Zhang proti Ukrajině ze dne 13. 11. 2018, stížnost. č. 6970/15

Rozhodnutí Ústavního soudu

nález Ústavního soudu ze dne 27. 5. 2003, sp. zn. III. ÚS 623/2000

nález Ústavního soudu ze dne 3. 7. 2003, sp. zn. III.ÚS 511/02

nález Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2004, sp. zn. III.ÚS 177/04
nález Ústavního soudu ze dne 27. 9. 2006, sp. zn. II.ÚS 789/06
nález Ústavního soudu ze dne 29. 2. 2008, sp. zn. I. ÚS 3038/07
nález Ústavního soudu ze dne 25. 8. 2008, sp. zn. IV. ÚS 1780/07
nález Ústavního soudu ze dne 27. 1. 2010, sp. zn. II.ÚS 2806/08
nález Ústavního soudu ze dne 3. 8. 2010, sp. zn. IV.ÚS 1556/07
nález Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2014, sp. zn. III.ÚS 587/14 #1
nález Ústavního soudu ze dne 7.5. 2014, sp. zn. Pl. ÚS. 47/13
nález Ústavního soudu ze dne 21. 5. 2014, sp. zn. III.ÚS 761/14
nález Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2018, sp. zn. I. ÚS 4185/16
nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. II. ÚS 1376/18
nález Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2020, sp. zn. IV. ÚS 1559/20
stanovisko Ústavního soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. Pl. ÚS-st. 30/10
usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 1. 1998, sp. zn. I. ÚS 484/97
usnesení Ústavního soudu ze dne ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. I.ÚS 640/17

Rozhodnutí Nejvyššího soudu

rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 25. 6. 1968, sp. zn. 29/68
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 1981, sp. zn. 4 Tz 7/1981
rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2013, sp. zn. 8 Tz 39/2013
stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, sp. zn. Tpjn 301/2014
stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. Tpjn 300/2019
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 1992, sp. zn. 6 To 12/92
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 8. 2010, sp. zn. 7 Tdo 783/2010
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 5 Tdo 1180/2012-21

usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 2013, sp. zn. 5 Tdo 1010/2013
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2014, sp. zn. 15 Tdo 885/2013
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 4. 2016, sp. zn. 3 Tdo 218/2016
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2016, sp. zn. 11 Tdo 641/2016
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2017, sp. zn. 7 Tdo 1640/2016
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2019, sp. zn. 7 Tdo 1593/2017
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 4. 2019, sp. zn. 11 Tdo 105/2019,
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2019, sp. zn. 8 Tdo 1003/2019
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 3. 2020, sp. zn. 7 Tdo 241/2020
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2020, sp. zn. 7 Tdo 313/2020
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2021, sp. zn. 8 Tdo 484/2021-15288
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2022, sp. zn. 4 Tdo 1080/2022
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2022, 11 Tdo 298/2022
usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2022, sp. zn. 8 Tdo 861/2022

Jiná rozhodnutí

rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 14. 5. 1993, sp. zn. 6 Tz 46/93
rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 8. 2017, sp. zn. 6 To 62/2017

Procesní použitelnost důkazů v trestním řízení ve světle rozhodovací praxe soudů

Abstrakt

Při absenci ucelené zákonné úpravy použitelnosti důkazů v trestním řízení vyvstávají v aplikační praxi rozličné problémy. Pro správné uchopení dotčené problematiky nejdříve analyzuji zásadu řádného zákonného procesu, poté zákonnou úpravu procesní použitelnosti důkazů, a nakonec především názory odborné nauky. Výsledkem mé analýzy je kategorizace jednotlivých příčin nepoužitelnosti důkazů a rozlišení užívané terminologie. Zabývám se termíny zákonnost důkazů, účinnost důkazů, přípustnost důkazů, použitelnost důkazu a věnuji se jejich vztahům.

Získané poznatky aplikuji na rozhodovací praxi soudů. Na základě analýzy rozhodovací praxe zařazuji jednotlivé příčiny nepoužitelnosti z ní plynoucích do kategorií absolutně neúčinný důkaz, relativně neúčinný důkaz, zákonný poznatek, který je nepřípustným důkazem a zákonem neupravený poznatek, který je nepřípustným důkazem. Z toho vyplývá jeden z hlavních závěrů mé práce, tedy kategorizace příčin nepoužitelnosti důkazů z hlediska nauky a následná aplikace dotčených poznatků na rozhodovací praxi.

V další části práce zkoumám vliv nepoužitelnosti důkazů na trestní řízení. Nejdříve analyzuji rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva v mnou určených oblastech nepoužitelnosti důkazu. Z mé analýzy vyplývá, že Evropský soud pro lidská práva nikdy neurčuje, jaký důkaz je nepoužitelný, ale pouze zda byl dodržen spravedlivý charakter trestního řízení. Na problematiku použitelnosti důkazů tedy hledí optikou spravedlivého procesu.

Dále zkoumám rozhodovací praxi Ústavního soudu a Nejvyššího soudu a vliv Evropského soudu pro lidská práva na jejich rozhodování. Z mé práce vyplývá, že stejně tak jako Evropský soud pro lidská práva, vnitrostátní soudy České republiky přistupují k problematice nepoužitelnosti důkazů především z hlediska spravedlnosti řízení. Z obsahové shody a časové posloupnosti jednotlivých rozhodnutí dle mého názoru plyne, že Ústavní soud a Nejvyšší soud vychází z rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva. Druhým hlavním závěrem práce je tak poznatek, že rozhodovací praxe přistupuje k procesní použitelnosti důkazů především skrze problematiku spravedlivého procesu. Získané poznatky také aplikuji při kritice koncepce nové trestněprocesní úpravy.

Klíčová slova:

Použitelnost důkazů v trestním řízení

Právo na spravedlivý trestní proces

Přístup rozhodovací praxe

Procedural Admissibility of Evidence in Criminal Proceedings in the Light of the Courts' Decision-Making Practice

Abstract

In the absence of a comprehensive statutory regulation of the admissibility of evidence in criminal proceedings, various problems arise in application practice. In order to properly grasp the issue at hand, I first analyse the principle of due process of law, then the statutory regulation of the procedural admissibility of evidence, and finally the opinions of scholarship. The result of my analysis is a categorization of the various causes of the inadmissibility of evidence and a distinction of the terminology used. I deal with the terms “zákonost důkazu”, “přípustnost důkazu”, “účinnost důkazu”, and “použitelnost důkazu” and discuss their relationships.

I apply the acquired knowledge to the decision-making practice of courts. On the basis of the analysis of the decision-making practice, I classify the various causes of the resulting inadmissibility into the categories of “absolutně neúčinný důkaz”, “relativně neúčinný důkaz”, “zákonný poznatek, který je nepřípustným důkazem“ and „zákonem neupravený poznatek, který je nepřípustným důkazem“. This leads to one of the main conclusions of my thesis, namely the categorization of the causes of the inadmissibility of evidence in terms of doctrine and the subsequent application of the findings in question to decision-making practice.

In the next part of the thesis I examine the impact of the inadmissibility of evidence on criminal proceedings. First, I analyse the decisional practice of the European Court of Human Rights in the areas of the inadmissibility of evidence that I have chosen. My analysis shows that the European Court of Human Rights never determines what evidence is inadmissible, but only whether the fairness of the criminal proceedings has been respected. It therefore looks at the issue of the admissibility of evidence through the lens of a fair trial.

Next, I examine the decision-making practice of the Constitutional Court and the Supreme Court and the influence of the European Court of Human Rights on their decisions. My work shows that, like the European Court of Human Rights, the national courts of the Czech Republic approach the issue of the inadmissibility of evidence primarily from the perspective of the fairness of the proceedings. In my opinion, the consistency of the content and the chronology of the individual decisions shows that the Constitutional Court and the Supreme Court follow the decision-making practice of the

European Court of Human Rights. Thus, the second main conclusion of the thesis is the observation that the decision-making practice approaches the procedural admissibility of evidence primarily through the issue of fair trial. I also apply the obtained knowledge in critique of the concept of the new criminal procedure regulation.

Keywords:

Admissibility of Evidence in Criminal Proceedings

The Right to a Fair Criminal Trial

Approach of Decision-making Practice